

GAZETECİLER HAKLARIYLA VARDIR

Haklar İçin Habercilik,
Gazeteciler İçin Özgürlük

IPS İletişim Vakfı Yayınları
Online Yayın: Mayıs 2025

Gazeteciler Haklarıyla Vardır
@IPS İletişim Vakfı

Yazarlar: Nadire Mater, Aslı Tunç, Nevin Sungur, Hikmet Adal, Deniz Yazgan Şenay, Burcu Karakaş, Suncem Koçer, Diren Yurtsever, Oğulcan Yediveren, Üzüm Derin Solak, Selime Büyükgöze, Yetvart Danzikyan

Koordinatör: Ceyda Sungur

Editör: Ceyda Sungur, Vecih Cuzdan

Tasarım: Evrim Gündüz

Fotoğraflar: Ali Dinç, Hikmet Adal, Vecih Cuzdan

Haberler: Belgizar Abiri Şimşek, Abir Naese Bilgin, Murat Yıldız, Serra Taylan, Funda Canpolat, Akın Bodur

IPS İletişim Vakfı

Faik Paşa Yokuşu No: 37/7-8
Kat:3 34430 Beyoğlu, İstanbul
Tel : +90 212 2511503
Faks : +90 212 2511609
E-posta : bia@bianet.org
Web Sitesi : www.bianet.org

Sosyal Medya Hesapları

<https://www.facebook.com/bagimsiziletisimagi/>
https://twitter.com/bianet_org
<https://www.instagram.com/bianetorg/>
<https://bsky.app/profile/bianet.org>

Bu kitap, "Journalism for Rights, Freedom for Journalists / Haklar İçin Habercilik, Gazeteciler İçin Özgürlük" projesi kapsamında Almanya İstanbul Başkonsolosluğu'nun finansal desteği ile üretilmiştir. Bu kitabın içeriğinden yalnızca IPS İletişim Vakfı sorumludur ve hiçbir şekilde Almanya İstanbul Başkonsolosluğu'nun görüşlerini yansıtmamaktadır.

IPS İLETİŞİM VAKFI

Generalkonsulat
der Bundesrepublik Deutschland
Istanbul

İstanbul
Bilgi Üniversitesi
İletişim Fakültesi

İçindekiler

Hoş geldiniz 3

Nadire Mater, Prof. Dr. Aslı Tunç

Türkiye’de sorumlu gazetecilik hala mümkün mü? 6

Nevin Sungur

TÜRKİYE’DE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE GAZETECİLİK

Kolaylaştırıcı: Hilmi Hacaloğlu

Malatya ve Hatay “Gazeteciler Haklarıyla Var” atölye deneyimleri 12

Hikmet Adal

Depremden Sonra Yerel Gazetecilik ve Hukuki Sorunlar 16

Deniz Yazgan Şenay

Basın ve İfade Özgürlüğü: Sınırlar, İhtimaller 20

Burcu Karakaş

Neden Sonuç Bağlamında Türkiye’de İfade Özgürlüğü ve Gazetecilik 24

Diren Yurtsever

Haber, Güven, Yılmazlık: Gazeteciliğe Kullanıcı-Merkezli Bir Yaklaşım 30

Suncem Koçer

KADIN VE LGBTİ+’LAR GAZETECİLİĞE BAKIYOR

Kolaylaştırıcı: Didem Gençtürk

Medyada LGBTİ+ Temsili: Görünürlük Talebinden Çeşitliliğe 36

Oğulcan Yediveren

Fotoğrafta Eşitlik Okumaları 42

Üzüm Derin Solak

Cinsiyet Eşitsizliğiyle Mücadelede Medyanın Rolü 46

Selime Büyükgöze

KAPANIŞ

Türkiye’de ‘azınlık’ gazetesi çıkarmak: Haklar ve sorumluluklar 50

Yetvart Danzikyan

İçindekiler

HABERLER

21 metrekare konteynerde eğitim: Eşitsizlik derinleşiyor 62
Belgizar Abiri Şimşek

Suriye: Herkes hem kaygılı hem de umutlu 66
Abir Naeseş Bilgin

6 Şubat sonrası Adana: Depremden geriye yıkım ve mağduriyet kaldı 72
Murat Yıldız

Yerelde gazetecilik: Baskı altında hakikatin izinde 77
Serra Taylan

"Geçmişte de gelecekte de Keban'ın yaşadığı hep mağduriyet" 81
Funda Canpolat

"Kışın evimizi boşaltıp, nereden ev bulacağız?" 84
Akın Bodur

Başlarken...

Bu e-kitap, Almanya İstanbul Başkonsolosluğu'nun desteğiyle yürütülen "Journalism for Rights, Freedom for Journalists / Haklar İçin Habercilik, Gazeteciler İçin Özgürlük" projesi kapsamında hazırlandı. 22 Kasım 2024'te Bilgi Üniversitesi Medya Bölümü işbirliğiyle gerçekleşen "Gazeteciler Haklarıyla Vardır" konferansı ile proje süresince düzenlenen çeşitli etkinliklerin ortak hafızasını oluşturmaktadır.

Proje, Türkiye'de ifade ve basın özgürlüğünü güçlendirmeyi; gazetecilere yönelik hak ihlallerini belgeleyerek nitelikli tartışmaları teşvik etmeyi; hesap verebilirliğe katkı sunmayı ve medya ortamının daha adil, özgür ve çoğulcu bir yapıya kavuşmasına destek olmayı hedeflemektedir. Bunun yanında yerel medya perspektiflerini odağa alarak özgür basın için sürdürülebilir adımlar atılması, gazetecilerin değişen koşullarda hakları konusunda güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda 7 Eylül 2024'te Hatay'da, 5 Ekim 2024'te ise Malatya'da düzenlenen "Gazeteciler Haklarıyla Vardır" başlıklı atölyeler, deprem bölgesinde çalışan ve işsiz gazetecilerin yaşadığı zorlukları görünür kılarken, hak ihlallerine karşı geliştirilebilecek hukuki mücadele yollarına odaklanmıştır. Hikmet Adal, Av. Deniz Yazgan Şenay, Murat İnceoğlu ve Vecih Cuzdan yürütücülüğündeki bu çalışmalara toplam 21 gazeteci katılmış, atölyeler sonucunda katılımcılardan Abir Naese Bilgin, Akın Bodur, Bergizar Abiri Şimşek, Funda Canpolat, Murat Yıldız ve Serra Taylan tarafından gazetecilerin maruz bırakıldıkları hak ihlallerine ve depremden etkilenen kentlerdeki temel sorunlara işaret eden haberler bianet.org'da yayınlanmıştır

Bu kitapta yer alan yazılar, Türkiye'de gazeteciliğin baskı ortamında nasıl var olmaya çalıştığını, ifade ve basın özgürlüğünün tarihsel ve güncel sınırlarını, medya dilinin toplumsal eşitsizlikleri nasıl yeniden ürettiğini, dijital çağda güvenilir haberciliğin karşı karşıya olduğu zorlukları ve yerel medya deneyimlerinin direngen potansiyelini ortaya koyuyor. Kadınların ve LGBTİ+ bireylerin medyadaki temsiline dair eleştirilerden, etik haberciliğin imkanlarına ve dayanışmanın kurucu rolüne kadar birçok katmanlı mesele, bu kitapta bir araya geliyor. Anlatılanlar yalnızca sorunları değil; çözüm yollarını birlikte arayan, birbirini duyan ve destekleyen bir gazetecilik anlayışının izlerini taşıyor

Bu kitabın, gazetecilerin haklarını savunma çabasına küçük de olsa bir katkı sunmasını diliyoruz. Anlatılanların, ifade özgürlüğü ve bağımsız gazetecilik için yürütülen mücadelede yeni fikirler ve dayanışma yolları açmasını umuyoruz. Katkı veren herkese teşekkür ediyor, hakikatin peşinden giden tüm gazetecilere güç ve dayanışma diliyoruz.

Atölye BİA
IPS İletişim Vakfı

Hoş geldiniz

Nadire Mater, Aslı Tunç

Teşekkürlerle başlamak istiyorum. Önce salondaki arkadaşlara, sonra bu toplantıyı ve projeyi mümkün kılan Almanya İstanbul Başkonsolosluğu'na, Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya Bölümü'ne, bianet ve Atölye BIA ekibine teşekkürlerle.

Toplantının başlıkları tam da günümüze dair haliyle. Neler yaşıyoruz, ne bekliyoruz? Neye itiraz ediyoruz, Neyle kuşatılmış durumdayız? Sayılara boğmadan Bugünkü Türkiye ortamında en az 20 farklı, aynı ya da tekrar medya ve ifade özgürlüğü ile ilgili yasal düzenleme var.

Yanı sıra Türkiye'nin imza koyduğu uluslararası sözleşmeler, Anayasa'nın 22. ve 32. Maddeleri, ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünü, devamında da örgütlenme özgürlüğünü kapsıyor. Tabii bütün bu özgürlükleri birbirinden ayırmak çok mümkün değil. Birlikte düşünmek gerekiyor. Bu ortamda bizi kuşatan ve her bir maddenin sonunda Türkiye'nin en büyük iktidarlarının en büyük şansı ve yarattıkları fırsat aslında kullandıkları fırsatta her özgürlüğün arkasından bunları nasıl kullanamayacağımız yazılı. Böyle bir ortam söz konusu.

Türkiye'de eğer bu sayılar doğruysa 100 bin civarında gazeteci var. Ve bu 100 bin civarındaki gazetecinin sadece yüzde 12'si sendikalı. Gazetecilerin örgütlendiği altı sendika var. Özetle sendikalı gazeteci sayısı 12 bin civarında, 17 bin gazeteci ise basın kartlı. Bu sayılara bakınca ortamın biz habercileri nasıl sıkıştırdığını da anlayabiliriz.

Tabii ki ağlamıyoruz. Türkiye ihlallerin çok yaşandığı bir ülke ama aynı zamanda mücadelenin de sürdüğü bir ülke. Dolayısıyla burası da bir mücadele yeri, bir örnek. Sokaklarda, adliye önlerinde, adliye koridorlarında, meydanlarda, toplantı salonlarında, haber odalarında bu yasaklarla, bu ihlallerle ilgili olarak mücadele etmeye ve baş etmeye çalışıyoruz.

Gazeteciler haklarıyla vardır adlı proje kapsamında düzenlediğimiz konferansımızın ismi, bütünüyle de “hem basın özgürlüğü açısından hem ifade özgürlüğü açısından neredeyiz ve bununla nasıl başa çıkabiliriz?” sorularına cevap arıyor. Burada umutsuzluk yok. “Etki ajanlığı” düzenlemesi dondurulmuş gibiydi, iktidar 2025’in Ocak ayında gümde olduğunu hatırlattı.

Özetle böyle bir ortamda okur haber alma hakkını nasıl kullanacak, gazeteci haberi özgürce nasıl yapacak? Özgürlüğümüze ve haklarımıza katkı sunacak, sorunlarımıza açılımlar getirecek, verimli tartışmalarla sunacak, sorunlarımıza konferans dileğiyle.

Nadire Mater
IPS İletişim Vakfı, Yönetim Kurulu Başkanı

Tüm konuklarımıza günaydın demek istiyorum, hepiniz hoşgeldiniz. Bugün sizleri Bilgi Medya Bölümü olarak ağırlıyoruz. Bu etkinliğe ev sahipliği yapmaktan son derece mutluyuz. Üniversite ve fakülte olarak gazetecilik anlamında hoyrat zamanlarda yaslanabileceğimiz kurumlara ve kuruluşlara ihtiyacımız olduğu bir gerçek. Bizim bianet'le yol arkadaşlığımız çok uzun, çok derin. Gerek akademisyenler olarak bianet araştırmalarında yer almak, gerekse mezunlarımızı ve öğrencilerimizi Bianet'le buluşturmak bizim için çok değerli. Bianet kaya gibi yıllarca hak haberciliği üzerine çok önemli araştırmalar yapmış bir oluşum. Bu anlamda işbirliği yapmaktan büyük memnuniyet duyuyoruz.

Üniversitemiz hak haberciliğinin ötesinde her türlü haklara, özgürlüklere, ifade özgürlüğü, insan hakları gibi konulara çok önem veren bir kurum. Ve biz farklı derslerimizde gerek cinsiyet eşitliği gerekse ifade özgürlüğü ve gazetecilerin hakları gibi konuları yer veriyoruz. Burası aslında bizim mücadele alanımız ve bizim öğrencilerimizle nefes aldığımız, dallarımızın yeşerdiği bir alan. Ama üniversiteler tek başlarına mücadele etmekte zorlanıyorlar. bianet gibi kuruluşlarla yol arkadaşlığı yaparak gazetecilerle ve gazeteci adaylarıyla dayanışmamızı büyütüyoruz. Üniversitemizin etki sınırlarını bu şekilde daha da genişletiyoruz.

Bugün burada Türkiye'nin yüz akı gazetecilerle tanışacaksınız. Pek çoğunun arkadaşım olduğunu gururla söylemeliyim. Onları dinlemenin hepimize iyi geleceğine inancım sonsuz. Bugünkü toplantı sayesinde hep birlikte soluk alacak bir alan açmayı umuyoruz. Hepiniz tekrar BİLGİ'ye hoş geldiniz. Umarım çok güzel ve verimli bir gün geçiririz.

Prof. Dr. Aslı Tunç
İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi
Medya ve İletişim Sistemleri

Türkiye’de sorumlu gazetecilik hala mümkün mü?

Nevin Sungur, Gazeteci

Günümüzde iktidarın medyaya bakışı ve olmasını istediği halini net ve sıkıntılı bir şekilde tecrübe ediyoruz. Eleştiri, farklı görüş, dengeli bakış yani gazeteciliğin gerektirdiği tüm yaklaşımlar sakıncalı ve kabul edilemez. Gazetecilerin soru sorması artık neredeyse yasak, ana akım medya ise sadece servis edilen ve yöneticilerin beklentisi çerçevesinde hazırlanan haberlerin sunulduğu bültenlerden ibaret. Bunun aksini yapan, hala gazetecilik etiği çerçevesinde çalışanlar işini kaybetme ve parmaklıklar ardına konma, bu yönde yayın yapan medya kuruluşları ise bugün her an kapatılma tehlikesi altında.

Ancak Türkiye’de gazetecilik standartlarının istenenin altında olması sadece bugüne özgü bir sorun değil maalesef. Geçmişe baktığımızda da biz gazeteciler için “dokunulmazlar” ya da “tabu” meseleler hep var oldu. Yöneticiler, medyanın haber yapma biçimine karışma hakkını kendilerinde gördüler ve kısaca “bağımsız gazetecilik” yapmak bu ülkede her zaman bedel ödemek anlamına geldi. Peki bu bedeli ödemeyenlerin çoğunlukta olduğu bir dönemde gazetecilik yapmak nasıl mümkün olacak? Biz medya mensupları giderek kutuplaşan bir toplumda yaşarken, medya etiğini korumak, aktivizm ile gazetecilik arasındaki ince çizgide savrulmadan ilerlemek için neler yapmalıyız? Yalan ya da manipüle edilen gerçeklerin haber olarak sunulduğu bir dünyada, doğru haberciliği nasıl koruyacağız?

Bütün bu soruların cevaplarını bir anda vermek ya da bu koşullarda habercilik yapmak elbette kolay değil ve giderek zorlaşıyor. Durum zor ama yine de umutsuz değil. Çünkü hala ilkelerinden vazgeçmeden çalışan kurumlar ve haberciler var ve var olmaya da devam edecekler. Bunu sürdürebilmek için biz habercilere düşen görevler oldukça fazla. Gazetecilik etiğini içselleştirmek, sadece kendi duymak istediklerimizden oluşan korunaklı dünyamızdan çıkarak farklı seslere de kulak vermek, bütün bu olumsuzluklara karşı mesleki mücadeleyi sürdürmek ve bu mücadelede dayanışma içinde olmak gerekiyor. Çünkü bağımsız haber üretmek ve haber alabilmek sadece bu şekilde mümkün.

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin, 12 Kasım 2024'te partisinin grup toplantısının ardından gazetecilerin sorularını cevaplarken, gazeteci Hilal Köylü'yü azarladığı o diyalogu muhtemelen çoğunuz hatırlıyordur. MHP lideri, Hilal Köylü'nün sorusu üzerine sinirlenmiş ve kendisini azarlayıp, mesleğini bırakmasını şu sözlerle ifade etmişti: "Bir defa basın mensubu kardeşlerim, Türkiye'yi tahrik edici yanlış bilgilerle ayrımcılığı körükleyici davranışlardan vazgeçin. Geçemiyorsan mesleğini bırak."

Türkiye'de iktidarın medyaya bakışını çok net özetleyen bu cümle, aslında Devlet Bahçeli'ye has bir tutum değil. Benzer tavrı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, kendisiyle röportaj yapan ya da soru soran medya mensuplarına birçok kez gösterdiğini de biliyoruz. Ülkemizde iktidar, medyadan kendisine biat etmesini, istediği gibi hareket etmesini, 'sor' deyince izin verdiği soruları sormasını, 'sus' deyince de susmasını istiyor. İktidarın basın sözcüsü gibi davranmasını bekliyor, haberleri kendi istediği gibi vermesini emrediyor. Hatta haber içeriğinin servis edildiğine ve bunun sonucunda aynı gün, aynı manşetlerle çıkan gazeteler birçok kez şahit olduk bugüne kadar. Bu yaklaşım bazı yayın organları için sorgulanmadan kabul edilmiş ve norm haline gelmiş durumda. Ve elbette bunun gazetecilik olmadığını hepimiz biliyoruz.

O zaman sormamız gereken soru şu: İyi gazetecilik ya da etik gazetecilik nedir? Nasıl yapılması gerekir? Bu kavramları tek bir cümleyle tanımlamak mümkün değil elbette. Gazeteciliğin birçok farklı dalı var; hepsinin çalışma biçimi, kullanılan tekniği, uzmanlaşma süreci farklı. Ayrıca haber konusunu her zaman siz seçemeyebilirsiniz. Haber merkezinde bir muhabirseniz örneğin, her türlü habere gönderilebilirsiniz. Burada gazeteci için temel mesele yapılan haberin konusu değil yapılma biçimidir. İyi gazeteciliğin gerektirdiği en önemli iki unsur var elimizde. Kaynağı kim olursa olsun paylaşılan bilgiye eleştirel gözle bakmak (özellikle resmi söylemi sorgulamak) ve tek taraflı olmayan, haberin tüm unsurlarının içinde bulunduğu dengeli bir yaklaşımda bulunmak. Haberci, elindeki haberle arasına mesafe koymak durumundadır, fikrini ve onu besleyecek unsurları hiçbir şekilde işinin önüne koyamaz. İnsanların haber alma hakkını ihlal ve ihmal etmeden, haberi bütünlüklü bir şekilde kamuoyuna sunmak, bir haberi haber yapan en kıymetli unsurlardır. Ancak bugünün şartlarında bir gazeteci için bu şekilde çalışmak o kadar da kolay değil. Öncelikle çalıştığı kurumun beklentisi bu yönde değil çünkü günümüz Türkiye'sinde medya sahipleri, iktidara yakın durmak kaygısındadır, öte yandan reklam verecek kurumlara da dokunmak istemezler. Dolayısıyla ana akım medyada çalışan gazeteciler de bu iktidar-medya çemberinde etik gazetecilik yapma arzusunda giderek uzaklaşmaktalar.

Neyse ki ve iyi ki, her şeye rağmen medya etiğini ön planda tutarak varlıklarını sürdürmeye çalışan bianet, Medyascope, Kısa Dalga gibi medya kuruluşları ve orada çalışan gazeteciler hala var. Ancak medya kurumları açısından ekonomik sıkıntılardan kapatılma riskine kadar uzanan bir ceza tarifi Demokles'in kılıcı gibi sürekli tepelerinde sallanıyor. Öncelikle marjinalize edilmekle başlayan süreç para ya da kapatılma cezasına kadar uzanıyor. En yakın örnek, Açık Radyo'nun yayın lisansının iptal edilmesi oldu bildiğiniz gibi. Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın (TGS), 3 Mayıs 2024 Basın Özgürlüğü Günü'nde açıkladığı rapora göre; 2023-2024 yıllarında RTÜK tarafından basın yayın kuruluşlarına gazetecilik faaliyetleri nedeniyle 38 ayrı idari para cezası, toplamda 16 kez de yayın durdurma kararı verilmiş. Bu konudaki veriler sadece Türkiye'de değil dünya geneline baktığımızda da oldukça ürkütücü. 3 Mayıs 2024 Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde yayımlanan Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü Sınır Tanımayan Gazeteciler'in (RSF) raporuna göre, "Dünya nüfusunun sadece yüzde 1'i basın özgürlüğünün olduğu bir ülkede" yaşıyor. Kısacası "Devletler gazeteciliği korumakta başarısız kalıyor." Ya da korumayı tercih etmiyorlar! Aynı raporda Türkiye özeline bakacak olursak; 2023'te basın özgürlüğü endeksinde 180 ülke arasında 165'inci sırada yer alan Türkiye, bu yıl yedi basamak ilerleyerek 158'inci sıraya yükselmiş durumda ancak bu yükselişin Türkiye'deki koşulların iyileşmesi gibi bir durumdan kaynaklanmadığını söylemek gerekiyor. Bu değişimin nedeni, geçen yıl Türkiye'nin önünde yer alan Rusya, Azerbaycan ve Hindistan gibi ülkelerde durumun daha kötüleşmesi!

Bu koşullarda çalışan gazetecilerin durumuna baktığımızda da benzer tabloyu görüyoruz. Yine TGS'nin hazırladığı rapora göre; 2023-2024 yıllarında 69 gazeteci gözaltına alınırken 52 gazeteci haklarında açılan soruştırmalar nedeniyle ifade vermiş. 66 gazeteci fiziksel saldırıya uğramış ve 26 gazeteci de sözlü olarak tehdit edilmiş. 2022 yılında yürürlüğe giren “dezenformasyon yasası” da hem medya kuruluşları hem de habercileri için var olan bütün bu koşulların çok daha ağırlaşmasına neden oldu. Geçtiğimiz günlerde gündeme gelen ancak daha sonra muhalefetin baskısıyla geri çekilen “etki ajanlığı” düzenlemesi de yine iktidarın medyaya bakışı açısından hatırlamak gerekiyor. Kanun teklifi bugün için geri çekilmiş durumda ama tekrar önümüze konulmayacağıının garantisi yok. Öte yandan ekonomik kaygılar ve güvencesizlik de, çalışmakta olan gazeteciler açısından en önemli sorunların başında geliyor. Yine TGS'nin yukarıda yer alan raporuna göre; “alışan gazetecilerin büyük bir kısmı yoksulluk sınırının altında ücret alıyor, iş güvencesinden yoksun ve sendikasız çalışma koşullarında bulunuyor. Bu durum, meslekî hakların korunmasını zorlaştırıyor ve gazetecileri ekonomik olarak daha da savunmasız hâle getiriyor. Ekonomik zorluklar ve mesleki baskılar nedeniyle gazetecilerin önemli bir kısmı mesleği bırakmayı düşünüyor.” Ya da haberciler işlerini kaybetmemek uğruna baskılara boyun eğiyor ve otosansür uygulamak giderek daha fazla kullanılan bir yöntemle dönüşüyor. Ve sonuçta gazeteciliğin standartları her yerde olduğu gibi Türkiye’de de düşüyor.

Yukarda bahsettiğim gelişmeler, Erdoğan iktidarının yaşadığı özellikle de son on yıla dair. Ancak öncesinde de sonsuz bir basın özgürlüğünden bahsetmek mümkün değil maalesef. Evet, Türkiye farklı bir Türkiye’ydi elbette. Özel televizyonlar yeni kuruluyordu, her görüşten gazeteler satılıyordu. Yani çok seslilik bugünle kıyaslanacak gibi değildi. Ancak o dönemlerde de gazeteciler için büyük sorunlar vardı. Sakıncalı ya da tabu diye nitelendirebileceğimiz konulara o zaman da dokunulmazdı. Mesela asker ya da ordu konusunda haber yapmak, ya da Kürt meselesini ele almak ya da Ermeni meselesine değinmek yasak değildi belki ama bütün bu başlıklar her zaman riskli konulardı. Ana akım medyada çalışıyorsanız ve bu konularda haber yapmak istiyorsanız resmi görüş çerçevesinde bir bakış açısı kullanmanız gerekiyordu. Devletin kırmızı çizgilerini bilmek ve ona göre hareket etmek zorundaydınız. O nedenle yarın iktidar değışse bile haberciler açısından cennetin kapıları açılmış olmayacak.

Elbette olumlu gelişmeler olacaktır, daha fazla özgürlük geleceğini söyleyebiliriz ancak bu ülkede yöneticilerin, iktidarın, siyasetçilerin, devletin basına müdahale etme hakkını kendilerinde görmeleri âdeta kodlarına işlemiş durumda. Ve bu durum değışmediği sürece Türkiye’de gazeteciliğin yapısal sorunları bugün olduğu gibi yarın da devam edecek.

Ana akım medyanın baskın gücü ve iktidarın baskısı karşısında belli görüşleri savunmak, belli bir noktada durmak, öfkeye kapılmak ve rahatsız olmak tabii ki çok anlaşılır bir şey. Demokrasiye inanan insanların bu duyguda olması son derece doğal. Ancak bir gazeteci için zorluklar da burada başlıyor, gazetecilik ve aktivizm arasındaki o ince sınırı aşma eğilimi bizi son derece dikkatli olmamız gereken bir noktaya getiriyor. Bir haberi yaparken kullanılan dil ve olayı ele alış biçimi sadece tek taraflı ise artık gazetecilik çizgisinden çıkmış demektir. Bunun birçok örneğini çevremizde görebiliriz. Kendini gazete ya da dergi olarak tanımlayan bazı yayın organları bir grubun ya da görüşün yayın organı gibi hareket ediyor. Belli bir görüşe ya da gruba, sempati veya empati duyularak yapılan haberler de o grubun ya da görüşün basın bülteni haline dönüşebiliyor. Elbette bu ayrımı koyabilmek her durumda o kadar kolay olmayabiliyor. Özellikle çatışmalı bölgelerde haber yaparken bu sınırı geçmek çok kolay. Örneğin Filistin’de, Gazze’de yaşananları nasıl aktarmak gerekiyor, orada bu çizgiyi korumak ne kadar mümkün? İnsanların acı çektiğini, nasıl mağdur edildiğini gördüğünüzde, o “tanıklık ettiğinizle mesafeli durmanız gerektiğini söyleyen gazetecilik kuralları”nı hatırlamak o kadar da kolay olmuyor. Ancak gazeteciyi ve gazeteciliği güvenilir kılan da bu aradaki sınır, bunu unutmamak gerekiyor. Ve bu güvenceye belki de her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyacağımız bir döneme girmiş bulunuyoruz.

Yalan haber, manipüle edilmiş haber yeni bir şey değil belki ama içinde bulunduğumuz dijital çağda elimizdeki teknolojiyle yapılabileceklerin sınırı neredeyse yok. Bu tür haberler, okuyucuları kasıtlı olarak yanlış bilgilendirmek veya aldatmak için oluşturulmuş hikâyeler veya aldatmacalardır. Genellikle insanların görüşlerini etkilemek, siyasi bir gündemi zorlamak veya kafa karışıklığı yaratmak için kullanılırlar. Hatırlarsınız, ABD’deki son iki başkanlık seçiminde de Rusların seçim sonuçlarına etki etmek için sistematik dezenformasyon yaptıklarına dair somut veriler ortaya çıkmıştı. Çok da uzağa gitmeyelim, 2023 yılında ülkemizdeki cumhurbaşkanlığı seçimlerinde AKP tarafından kullanılan montajlı bir seçim videosunda CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nun PKK ile işbirliği yaptığı iddia edilmişti. RSF’nin 2024 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi’ne dayanak oluşturan ankete katılan uzmanlar, 180 ülkeden en az 138’i için, siyasi aktörlerin düzenli olarak propaganda veya dezenformasyon kampanyalarına dahil olduklarını söylüyor. Bu tespit oldukça endişe verici çünkü yine aynı raporda, doğru ile yanlış ve gerçek ile yapay arasındaki farkın bulanıklaştığı ve bu yüzden bilgi edinme hakkının tehlikeye atıldığı belirtiliyor. İçerikleri değiştirilebilme imkânı, etik ve kaliteli gazeteciliği baltalıyor ve zayıflatıyor. Yalan ve manipüle edilmiş haberlere ya da propagandaya karşı haberciler kendilerini nasıl koruyacak ve gerçek haberin okuyucuya ulaşmasını nasıl sağlayacak meselesi giderek üzerinde durulması ve tartışılması gereken bir soru olarak karşımızda duruyor.

Bu bağlamda yapay zeka da çok önemli bir tehlike arz ediyor. Yapay zeka ile üretilen haberler, makaleler, röportajlar geleceği daha da karanlık hale getiriyor. Gazeteci olarak bir de bu şekilde üretilen haberlere karşı mücadele etmek gerekiyor ancak bu daha geniş bir tartışmanın öznesi o nedenle bu konuyu şimdilik sadece not düşmek istiyorum. İnternetin ve sosyal medyanın yaygınlaşması ile insanların habere ulaşma konusundaki tercihlerinin de değişmesi bütün medya resmini de değiştirdi. Artık milyonlarca insan habere ulaşmak için dijital medya ve sosyal medyayı kullanıyor. Haberi gazeteden ya da televizyondan alma oranları sadece Türkiye’de değil tüm dünyada giderek düşüyor. İnsanlar daha az gazete ve dergi okuyor ya da televizyon seyrediyor. Dijital medyada da şöyle bir sorunun altını çizmek gerekiyor; birçok internet sitesinde artık sadece “kes-yapıştır” ile hazırlanmış haberler görüyoruz. Sosyal medya ile ilgili problem ise daha büyük. Milyonlarca insan tarafından kullanılan bu mecra, dezenformasyona en açık ortam diyebiliriz. Haberleri giderek “fenomenler” domine etmeye başladı. Öte yandan haberlerin tanımı giderek değişiyor. Dengeli haberler yerine dedikodu tarzı yüzeysel bilgiler yaygınlaşıyor. Algoritmalar, kullanıcıların duymak ya da görmek istedikleri tarzda ve aynı içerikte haberleri karşılarına çıkarıyor. Sonuçta insanlar aynı tarz haberlerin yayıldığı balonlarda yaşamaya başlıyor. Özellikle genç nüfus arasında bu daha yaygın, sadece daha güvenilmez haberler almakla kalmayıp karşı tarafın düşüncelerine dair hiç bir fikirleri olmuyor ya da asla ilgilenmiyorlar. Herkes kendi baloncuğu içinde yaşarken, gazetecilerden de beklentilerini karşılayacak tarz haberleri kendilerine sunmalarını istiyorlar. Buna uygun çalışmayan gazeteciler ise sadece çalıştıkları kurumlar değil izleyiciler tarafından da istenmiyor. Haberciler için bir fabrika halinde üretilen bu propaganda ya da yalan habercilikle mücadele etmek giderek zorlaşırken, okuyucu için de gerçek belirsizleşiyor, deforme oluyor ve kendisine gerçek habercilikle ulaşmak artık mümkün olmuyor. Sadece McDonalds yemeye alışan birinin sağlıklı besinlere yüz çevirmesi gibi düzgün habercilik de kabul görmemeye başlıyor.

Buraya kadar oldukça karamsar tablo çizdiğimin farkındayım. Peki durum tamamen umutsuz mu? Cevabım hayır ama mücadele gerekiyor. Hala ilkelerinden vazgeçmeden çalışan kurumlar ve haberciler var ve var olmaya da devam edecekler. Bunu sürdürebilmek için de bizim haberciler olarak üzerimize düşen görevler oldukça fazla. Öncelikle iğneyi kendimize batırmamız lazım, değerlere ne kadar sahip çıkıyoruz? Ne kadar sorguluyoruz? Gazetecilik etiğini içselleştirmek, sadece kendi duymak istediklerimizden oluşan korunaklı dünyamızdan çıkarak farklı seslere de kulak vermek, yeni gazetecilerin yetişmesine destek olmak çok önemli ve vazgeçilmez. Bu olumsuzluklara karşı mesleki mücadeleyi sürdürmek ve bu mücadelede dayanışma içinde zarar gören meslektaşlarımızla dayanışma içinde olmak, haber verme ve alma hakkımıza sahip çıkmak gerekiyor. Çünkü bağımsız ve gerçek haber üretmek ve haber alabilmek, etik gazeteciliği yapmak ve yaşatmak ancak bu şekilde mümkün olacak.

TÜRKİYE'DE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE GAZETECİLİK

Malatya ve Hatay “Gazeteciler Haklarıyla Var” atölye deneyimleri Deprem sonrası gazetecilik, baskı altında habercilik

Hikmet Adal, bianet

Türkiye'nin ifade özgürlüğü karnesinden hareketle, bianet “Haklar İçin Habercilik, Gazeteciler İçin Özgürlük” projesi kapsamında deprem bölgesindeki gazetecilerin karşılaştığı sorunların Hatay ve Malatya’da düzenlenen iki atölye ile ele aldı. Her iki atölyede de öne çıkan başlıklar, depremin üzerinden 21 ay geçmiş olmasına rağmen gazetelerin hâlâ 18 metrekairelik konteynerlerde hazırlanıyor olmasını, hak haberciliğine yönelik siyasi ve patronaj kaynaklı engellemeleri, gazetecilerin haber yaparken veriye erişimde yaşadığı güçlükleri, resmi kurum ve yetkililere yöneltilen soruların cevapsız bırakılmasını, bazı kurumların gazeteci kayırmasını, toplumsal olaylarda polisin gazetecilere müdahalesini, ekonomik krizin gazeteciler üzerindeki etkilerini ve mücbir sebep uygulamasının sonlanması durumunda yaşanabilecek olası sorunları kapsıyor.

Bu sorunlar üzerinden, devletin afet dönemlerinde uyguladığı bilgi karartmasının sistematik bir yapıya dönüştüğü, hükümetin ve yerel yönetimlerin basın ile ifade özgürlüğü üzerindeki baskısının boyutları değerlendiriyoruz. Ayrıca deprem bölgesindeki gazetecilerin yaptıkları haberlerin önemine ve yerelde üretilen bu haberlerin ulusal medyanın haber kaynağı haline gelmesine vurgu yapıyoruz.

bianet 7 Eylül 2024'te Hatay'da, 5 Ekim 2024'te Malatya'da, 6 Şubat depremlerinden etkilenen 11 ilde yaşayan gazetecilerle buluştu. Aslında amacımız ifade ve basın özgürlüğünü güçlendirmektir. Gazetecilere temel haklarını anlatacak, depremle birlikte daha görünmez olan ifade özgürlüğü ihlallerinden örnekler verecek, savunma stratejileri geliştirecek, destek irtibatı sağlayacaktık. Yereldeki gazetecilerle bir ağ oluşturarak ihlalleri görünür yapmayı, böylelikle de kamuoyu farkındalığını sağlamayı amaçlıyorduk. Her iki atölyede 25 gazeteciyle buluşma imkânı yakaladık. İlk olarak, Avukat Deniz Yazgan Şenay gazetecilerin temel hakları üzerine bir anlatım gerçekleştirdi. Ardından da ben Türkiye'de ifade ve basın özgürlüğünün durumu üzerine bir perspektif çizdik. Daha sonra sözü katılımcılara bıraktık. Bize yaşadıklarını anlatmalarını istedik. Saatler geçti, süreler aşıldı ve sonuçta İstanbul'a bilinçlenerek geri döndük. Yaşadıkları sadece kendilerine özgüydü çünkü.

Biraz deprem öncesinden ve dışından bakıldığında, bugün Türkiye'de gazetecilerin yaşadıkları 100 yıl öncesiyle hemen hemen aynı. Bugün de gözaltına alınıyor, tutuklanıyor, yargılanıyor, işsiz bırakılabiliyor, kolluk güçlerinden şiddet görüyor, haber yaparken engelleniyor, saldırıya uğrayabiliyor hatta öldürülebiliyor. Tüm bunlar Türkiye'nin ifade özgürlüğü konusunda dünyadaki konumunu ve durumunu belirlemek üzere bize bir barometre sunuyor. Bugün Türkiye, Paris merkezli basın özgürlüğünü savunan uluslararası sivil toplum kuruluşu Sınır Tanımayan Gazeteciler'in (RSF) hazırladığı listede en kötü karneye sahip 32. ülke. Daha net bir ifadeyle 180 ülke arasından 158. sırada. 2023'e oranla 7 sıralamalık bir iyileşme söz konusu. Ancak bu iyileşme Türkiye ile bağlantılı değil. Diğer ülkelerin Türkiye'den daha kötü bir ifade ve basın özgürlüğü karnesine sahip olmasıyla ilgili. Bugün Türkiye dünyada en fazla gazeteci hapseden bir ülke değil. Artık eskisi kadar tutuklu gazetecinin bulunduğu bir ülke de değil. 2018 sonunda 110 gazeteciyi hapsediyordu Türkiye. Bugün bu sayı Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın (TGS) verisine göre 11. Diğer kurumların açıkladığı veriler de TGS'ye yakın. Türkiye'de gazeteciler artık hapse atılmıyor olabilir ancak eskisinden çok daha fazla sayıda gazeteci gözaltına alınıyor, yargılanıyor hatta hapis cezasına çarptırılıyor. İktidar için denetimli serbestlik artık bir cezalandırma yöntemi.

2023'te 233 davada 314 gazeteci yargılandı Türkiye'de. 29'u yargılanırken tutukluydu. En az 13 gazeteci toplamda 18 yıl 8 ay 25 gün hapis cezasına çarptırıldı. Eskiden gazeteciler Türklüğe ve devlet kurumlarına hakaret olarak gerekçelendirilebilecek TCK 301 gibi madde ihlalleriyle suçlanıyorlardı. Ancak Türkiye'de yargının her dönem favori bir maddesi var.

Artık suçlamaların tamamına yakını terör örgütü propagandası, terör örgütü üyeliği, terörle mücadele görev almış kamu görevlilerini hedef göstermek, halkı kin ve düşmanlığa tahrik, Cumhurbaşkanına hakaret, hakaret ve iftira ile dezenformasyon olarak sıralanıyor. 55 gazeteci gözaltına alındı, 25 gazeteci saldırıya uğradı, 81 gazeteci işten çıkartıldı. 2023'te 14 binden fazla haber sansürlendi Türkiye'de. Her güne 40 haber... Atölye katılımcılarına anlattığımız da tam olarak buydu. Yukarıda bahsi geçenler, Türkiye'de gazetecilerin her gün yaşadığı problemler. Konu itibariyle hukuki görünseler de aslında hepsi siyasi... Tutuklu gazetecilerin dosyasına bakan hakim ve savcının evli olduğunu yazdığı için tutuklanan bile var. Deprem bölgesindeki gazeteciler ise bu ihlallerin daha fazlasıyla mücadele etmek zorunda.

6 Şubat'ın üzerinden neredeyse iki yıl geçti. Deprem unutulmaya yüz tuttu. Ana akım medyada depremzedelere teslim edilen konutların parlatılmasından başka haber görmek mümkün değil. Aynı şekilde gazetecilerin yaşadığı hak ihlalleri de bir haber değeri taşıyor Türkiye medyasında. Yaşadıkları çoğunlukla kamuoyunda duyulmuyor. Yargılanma ve hatta tutuklanma riskinin ötesinde, gazetecileri nasıl bir tablo bekliyor? Sahadan aktarılanlara göre ilk olarak önlerinde 'mücbir sebep' var. Deprem bölgesindeki işletmeler -artık şehir kapsamı Adıyaman, Hatay, Maraş, Malatya ve Antep ile sınırlı- bazı yükümlülüklerinden muaflar. Vergi ve sigorta primlerini ödemek zorunda değiller. Ancak bu durum yeni yılla birlikte bitecek gibi duruyor. Zaten her gün zarar yazan gazeteler son iki yılın vergi ve sigorta primlerini peşinen ödemek zorunda kalabilir.

Mücbir sebebin bir başka hali de Basın İlan Kurumu (BİK) tarafı. Gazetelerin resmi reklam ve ilan alabilmesi için bazı kriterler var: Gazetede çalışan kişi sayısı, sayfa sayısı, baskı sayısı, eğer internet gazetesiye tık sayısı gibi. BİK'in mücbir sebebi kaldırılmasıyla birlikte de kriterleri karşılayamayan gazeteler en büyük gelir kalemlerinden bir tanesini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıyalar. Mücbir sebebin kalkmasıyla gazeteler ekonomik olarak zora düşecek. Belki kapanmak durumunda kalacak. Bunun dışında kalan sorunlar ise şehre göre farklılık gösteriyor. Örneğin ekipman yardımları. Hatay'daki temel problem yardımların tüm gazetecilere eşit olarak dağıtılmasıyken Malatya'da dağıtılmamasıydı. Eşit dağıtılıyorken nasıl şikâyet edebilirler diye düşünülebilir. Ancak Hatay'da, ofisi yıkılıp tüm ekipmanını kaybedenle depremden etkilenmeyenler aynı kefeye konuldu. Malatya'da ise gazeteciler yardımlara ulaşamamaktan şikâyetçiydi. Temel eleştiri de genellikle gazete sahiplerine geldi. Sendika ya da basın meslek kuruluşlarından gelen yardımlara gazete sahiplerinin el koyduğuna yönelik ithamlar vardı.

Bir başka konu gazete çıkarma şartları. Depremi üzerinden neredeyse iki yıl geçmesine rağmen Malatya'da gazeteler halen 12 metrekairelik ince uzun konteynerlerde hazırlanmak zorunda. Bugün Malatya'da BİK'e akredite 12 gazete var. Yazın sıcaklığında ve kışın soğukunda konteynerde çıkıyor halen gazeteler. Hatay'da da durumun benzer olduğuna şüphe yok. Gazetecilerden bazıları da konteyner kentlerde yaşamlarını sürdürmeye çalışıyor. Devamındaki sorunlar ise haber yapma süreçlerine ve adli tacize yönelik. Konuştuğumuz gazetecilerden bölgede en büyük zorluğun hakkıyla haber yapmak olduğunu, hem siyasilerin hem devlet kurumlarının hem de patronların haber yapılmasına izin vermediğini dinledik. En basiti konteyner kent haberleri yapamıyorlardı. Bunun nedeni yereldeki gazetelerin en büyük gelir kaynağı olarak belediyelerden ve siyasilerden aldıkları reklamlar. Bu konteyner kentlerdeki sorunları kamuoyuna duyurdukları en büyük gelir kalemlerinin kesilmesi anlamına geliyor. Gazete sahipleri de çalıştırdıkları gazetecilerin önüne haber bariyeri çekiyor.

Bunların yanında, deprem bölgesindeki gazeteciler, haber yaparken veriye ulaşamıyor, resmi kurum ve yetkililere sordukları sorulara cevap alamıyor. Bugün veriye ulaşmak için Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'ne (CİMER) yazabilir ya da kuruma bilgi edinme hakkı kapsamında dilekçeyle başvurabilirsiniz. Ama sadece veri talep etmekle kalırsınız. Çünkü cevaplanmaz. Örneğin Hatay'daki gazeteciler deprem konutlarıyla ilgili soru sorduklarında yanıt alamamaktan şikâyetçiydi. Deprem gazetecileri kurumlarla kurduğu iletişimde geriye götürdü. Aynı zamanda kayırmacılık başladı. Sorunları yansıtan, eleştirel haber yapan gazeteciler kurumların yanına yaklaştırılmazken, iktidar güdümünde haber yapan gazetecilere tüm kapılar açılmış durumda. Hatay'da bir gazetecinin dedikleri halen aklımızda: "Ben sorduğumda bir yanıt alamıyorum devletten ama ana hakkımdan ya da iktidara yakın bir gazeteci soru sorduğunda bir sonraki gün haberi çıkmış oluyor."

Bir diğer nokta gazetecilerin toplumsal olaylarda polis tarafından engellenmeleri ve zaman zaman şiddet görmeleri. Malatya'da depremden sonra toplumsal bir olay yaşanmamış. Ancak Hatay özelinde gazetecilerin en sık karşılaştığı sorunlardan birisi. Son olarak özel şirketlerin müdahalesi de bu listede kendine yer bulabilir. Konteyner kentin hemen yanına kurulan bir çimento tesisini haber yapmak isteyen bir gazetecinin fotoğraf çekerken iki saat boyunca sorguya çekilmesi gibi. Yerelden haber yapmak ulusala ulaşmanın ilk adımı. Oradaki gazetecilerin engellenmesi hem depremzedelerin sorunlarının konuşulmaması hem de ulusala haber akışının kesilmesi demek. Bu nedenle bölgedeki gazetecileri desteklemek aslında haberi desteklemek demek. Haberi desteklemek Türkiye'nin gelişmesi demek.

Depremden Sonra Yerel Gazetecilik ve Hukuki Sorunlar

Av. Deniz Yazgan Şenay, İstanbul Barosu

Bu yazı, deprem sonrası yerel gazeteciliğin karşılaştığı hukuki engeller ve zorluklar kapsamlı şekilde ele alıyor. “Haklar İçin Habercilik, Gazeteciler İçin Özgürlük” projesi çerçevesinde, ifade ve yayma özgürlüğü, basın özgürlüğü ile bu özgürlüklere getirilen anayasal ve yasal sınırlamaların derinlemesine incelemesi yine bu yazı kapsamında tartışılıyor. Anayasa’nın ilgili maddeleri (md. 26-32 ve md. 30) ve Türk Ceza Kanunu (TCK) md. 217/A gibi yasal düzenlemeler ışığında, afet durumlarında gazetecilerin bilgiye erişim ve halkı bilgilendirme özgürlüğünün önemine vurgu yapılırken, devlet müdahalesi ve sınırlamalarının demokratik toplum düzenine uygunluğu sorgulanıyor. Ayrıca, basın ve ifade özgürlüğüyle doğrudan bağlantılı olan ulusal ve uluslararası insan hakları belgelerine atıfla, yerel gazeteciliğin desteklenmesi ve korunması gerektiği savunuluyor. Afetler gibi olağanüstü durumlarda gazeteciliğin toplum için taşıdığı kritik role dikkat çekilmekte, özellikle yerel gazetecilerin kamu yararı doğrultusunda bilgiye erişim ve yayma özgürlüğünün korunmasının önemi vurgulanıyor. Hukuki sınırlamaların gazetecilik faaliyetlerini kısıtlamaktan ziyade, özgür ve güvenilir haberciliği destekleyecek şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmekte; anayasal haklar, demokratik toplum düzeni ve uluslararası insan hakları standartları çerçevesinde, yerel gazetecilerin hukuki güvence altına alınmasının önemi dile getiriliyor. Bu doğrultuda, hem hukuki düzenlemelerin hem de uygulamaların gazetecilerin bağımsızlığına saygı göstermesi ve ifade özgürlüğünü güvence altına alması gerekliliği vurgulanıyor.

2024 yılının Eylül ve Ekim aylarında Hatay Defne ve Malatya Yeşilyurt’ta gerçekleşen iki atölyede gazetecilik mesleğinin mevcut sorunları üzerine yoğun bir tartışma yürütüldü. Toplantılarda, uzun bir süredir idarenin gazeteci olup olmadığını belirleme girişimlerinin, gazetecilik özgürlüğünü tehdit eden uygulamalar ve ifade hakkı üzerindeki olumsuz etkileri ele alındı.

Atölyelerde, gazetecilerin toplumsal olaylar sırasında şiddete maruz kalmaları durumunda, basın kartına sahip olup olmadıklarının belirleyici bir kriter olarak kullanılmasının yanlış yönlendirmelere neden olduğu tartışıldı. Basın kartı olan gazetecilere uygulanan şiddetin “gazeteciye yönelik bir saldırı” olarak değerlendirilmesine karşın, kartı olmayan bireylerin “polise mukavemet eden gazetecilik sıfatından arındırılmış kişi” olarak işlem görmesi, ifade özgürlüğüne aykırı bir yaklaşım olarak eleştirilmeli. Bu bağlamda, gazeteciliğin bir hak mesleği olduğu ve basın kartının yalnızca bir araç olduğu, mesleğin özünün bu kartla sınırlandırılmayacağını yeniden dile getirmek gerekliliği ortaya çıkıyor. Gazetecilik, anayasal olarak teminat altına alınmış bir meslek olmasına rağmen, depremler sonrası yerelde yaşanan sorunlar bunu sorgulatacak boyutlara ulaştı.

Deprem bölgelerinde basın kuruluşlarının binalarının hasar görmesi ya da yıkılması nedeniyle gazetelerin basımında yaşanan aksaklıklar, idarenin yardım teklifinde bulunmaması nedeniyle daha da derinleşti. Deprem sonrasında basın araçlarına erişimin sınırlanması, gazetecilerin kamuoyunu bilgilendirme görevini yerine getirmesini de engelledi. Deprem bölgelerindeki sorunlar, sadece fiziksel altyapının eksikliği ile sınırlı kalmadı, aynı zamanda gazetecilere yönelik fiziksel şiddet ve engellemeler de bu sorunların bir parçası oldu. Enkaz alanlarında görev yapan gazetecilerin ekipmanlarına zarar verilmesi, akıllı telefon ve dizüstü bilgisayar gibi basın araçlarının tanınmaması gibi meseleler gazetecilik faaliyetlerini ciddi şekilde zorlaştırdı.

Atölyeler kapsamında, Anayasanın basın hürriyetini teminat altına aldığı maddelerinin uygulamada yeterince etkin olmadığı da tartışıldı. Bu etkin olmama durumunu, uygulamadaki aksaklıklar, yasal yorum farklılıkları ve yerel yönetimlerin anayasal ilkelere aykırı şekilde basını kısıtlayan pratikleri gibi nedenlerle ilişkilendirmek mümkün. Özellikle yerel basında, Anayasanın ilgili maddelerinin yeterince bilinmediği ve normlar hiyerarşisi gereği daha çok yerel yönetmeliklere odaklanıldığını görüyoruz. Bu kapsamda, Anayasa maddelerinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının birlikte okunmasında yarar var. Dolayısıyla, Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğü ve 28. maddesinde belirtilen basın özgürlüğünün uygulamadaki sınırlılıkları, çeşitli örneklerle ele alma gereği halen önemini koruyor.

Özellikle, basın özgürlüğünün yerel düzeyde karşılaştığı kısıtlamalar, anayasa ve yasal düzenlemelerle bağdaşmayan uygulamalar üzerinden değerlendirildiğinde; Anayasanın açık hükümlerine rağmen, gazetecilerin haber alma ve yayma haklarının kısıtlanması, yerel yönetimlerin basın üzerindeki kontrolünü artıran bir eğilim haline gelmiş. Basın Kanunu'nun yazılı basına yönelik düzenlemeleriyle, yerel medyanın daha fazla bilgi sahibi olduğu alanlardan biri. Ancak, yerel gazetecilerin, kaymakamlık veya belediyelerin basın sözcülerine paralel habercilik yapmaması durumunda reklam gelirlerinden mahrum bırakıldıkları, gazetelerinin bayilerde satılmadığı ve toplantılara dahil edilmedikleri gibi sorunlar sıklıkla dile getirildiğini görüyoruz. Bu durum, yerel medyada ekonomik baskıların gazetecilik faaliyetlerini kısıtlayıcı bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Yerel medyada karşılaşılan ekonomik baskılar, gazetecilerin bağımsızlıklarını korumakta zorlandıklarını ortaya koyuyor. Örneğin, Osmaniye'de yerel gazetelerin birleşmeye zorlanması, bağımsız gazetecilik faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini de tehlikeye atmıştır. Ayrıca, yerel yönetimlerin basın üzerindeki ekonomik yaptırımları, gazetecilerin ifade özgürlüğünü sınırlandıran önemli bir unsur.

Bir diğer konu, erişim engelleri ve tekzip mekanizmalarının yerel basında yarattığı sorunlar. Bu sorunların yoğun olarak hissedildiği kentler ise Hatay, Mersin ve Osmaniye. Örneğin, Hatay'da deprem sonrası yerel basın organlarının erişim engelleri nedeniyle kamuoyuna bilgi ulaştırmakta zorlandığı, Mersin'de ise tekzip uygulamalarının mizanpaj hatalarından dolayı ekonomik yaptırımlarla sonuçlandığı görüyoruz. Osmaniye'de ise yerel gazetelerin birleşme zorunluluğu yaşayarak gazetecilik faaliyetlerini sürdüremez hale geldiği gözleniyor. Ayrıca, tekzip uygulamalarının caydırıcı bir etki yaratarak basın özgürlüğünü tehdit ettiği atölye katılımcılarının vurguladıkları temel sorunlardan. Açık ki tekzip mekanizmalarının yerel medyada yarattığı etkiler, gazetecilerin üzerindeki ekonomik ve psikolojik yükü artırmaktadır. Tekzip uygulamalarının sık sık yeniden basın zorunluluğu doğurması ise, yerel gazetelerin mali sürdürülebilirliğini tehdit ediyor.

Deprem sonrası gazetecilik faaliyetlerinde, enkaz alanlarında gazetecilere yönelik fiziksel müdahaleler ve ekipmanlarının zarar görmesi gibi ciddi sorunlar da yaşanmıştır. Akıllı telefonların ve dizüstü bilgisayarların basın aracı olarak kabul edilmemesinin gazetecilerin çalışma koşullarını daha da zorlaştırdığını, ayrıca, depremle ilgili sansasyonel haber taleplerinin gazeteciler üzerinde etik ve psikolojik baskı yarattığını, bu durumun mesleğin niteliğini zedelediğini görüyoruz. Gazetecilerin etik ve psikolojik baskı altında çalıştığı bir ortamda, sansasyonel haber talepleri mesleğin niteliğini de olumsuz etkilemiştir. Deprem sonrası dönemde, kamuoyunu bilgilendirme görevi ile ticari beklentiler arasındaki dengenin korunamaması, gazetecilerin mesleki bağımsızlıklarını korumalarını zorlaştırmaya devam edeceğe benziyor.

Atölyelerde, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin gazetecilere yönelik kararlarının önemi de tartışma konusu oldu. Özellikle Şahin Alpay ve Can Dündar kararları gibi öne çıkan davaların, ifade özgürlüğü ve basın hürriyetini koruma altına alma konusundaki önemine dikkat çekildi. Bu kararların yanı sıra, yerel gazetecilerin sorunlarına ışık tutacak nitelikteki Estetik Yayıncılık ve Kayseri Yeni Haber davaları da örnek teşkil etmekte. Bu kararların yerel medya üzerindeki etkileri değerlendirildiğinde, Anayasa Mahkemesi'nin basın özgürlüğüne yönelik yorumlarının yerel gazetecilere rehberlik edebileceğini görüyoruz. Dolayısıyla, ulusal ve uluslararası yargı kararlarının yerelde daha yaygın bir şekilde bilinmesi ve uygulanması gereği halen önemini koruyor.

Atölyelerde, dezenformasyon ve gerçeğe aykırı bilgi arasındaki farkın ayrımında zorluk yaşandığı ve bu durumun gazeteciler üzerinde caydırıcı bir etki yarattığı belirtildi. Özellikle yanlış bilginin yayıldığına dair suçlamalar nedeniyle açılan davalar, ekonomik yaptırımlar ve gazetecilerin toplumsal güven kaybı yaşaması bu caydırıcı etkiler arasında öne çıkan örneklerden. Gazetecilerin mesleki faaliyetlerini özgürce yerine getirebilmeleri için cezai yöntemlerin "son çare" olarak kullanılması gerekiyor. Ancak dezenformasyonla mücadele adı altında getirilen kısıtlamaların, basın özgürlüğü üzerindeki olumsuz etkileri yakıcı özellik taşıyor. Özellikle, gazetecilerin toplumsal güven kaybı yaşamaması ve bağımsız habercilik yapabilmeleri için hukuki koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekiyor.

Sonuç olarak, gazetecilik faaliyetlerinin engellenmesi hukuka aykırılığı, gazetecilik mesleğinin bir hak ve özgürlük mesleği olduğu, ifade ve yayma özgürlüklerinin anayasal koruma altında olduğu sıklıkla vurgulanmalı. Bu sorunların çözümü için hem anayasal hem de uluslararası insan hakları standartlarının uygulanabilirliğini artıracak mekanizmaların geliştirilmesi gerekliliği güncelliğini koruyor.

Basın ve İfade Özgürlüğü: Sınırlar, İhtimaller

Burcu Karakaş, Gazeteci

Türkiye’de gazeteciler her türlü siyasi ve toplumsal baskının gölgesinde görevlerini yerine getirmeye devam ediyor. Hem dünyada hem de Türkiye’de sağ popülizmin yükselişi ile gazeteciler üzerindeki baskılar her geçen gün daha da artıyor. Gazetecileri kısıp alan bu boğucu atmosfer, hakikat kavramına, haberin değerine ve gazetecilerin rolüne ilişkin algıları altüst ediyor. Demokrasinin olmazsa olmazı basın ve ifade özgürlüğüne her zamankinden daha çok ihtiyacımızın olduğu bu ortamda, kamu yararı için gazetecilikte ısrar etmek kadar, kamuoyuna gazeteciliğin neden önemli olduğunu hatırlatmak da gerekiyor.

Anayasal bir hak olan basın özgürlüğünü savunmanın en esaslı yolu ise hiç şüphesiz örgütlü mücadeleden geçiyor. O meşhur slogandaki gibi: “Ya hep beraber ya hiçbirimiz.”

Anayasa’nın düşünce ve kanaat hürriyetini düzenleyen 25. maddesine göre Türkiye’de herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahip. Söz konusu madde, “Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz” diyor. 28. maddede ise basın hür olduğu ve sansür edilemeyeceği belirtiliyor. Yani basın ve ifade özgürlüğü halen anayasal birer hak ancak biz bu hakkımızı gazeteci ya da vatandaş olarak kullanabiliyor muyuz?

Bu soruya verilecek kısa cevap elbette “Hayır”. Öncelikle tabii ki Türkiye’nin kendisine has sorunları ve koşulları var ifade ve basın özgürlüğüne yönelik baskılar açısından. Türkiye, Uluslararası Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü’nün 2024 Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi’nde 180 ülke içerisinde 158. sırada yer alıyor. Gazeteciler hemen her gün sokakta polis şiddetine veya tacizine maruz kalıyor. Basın emekçileri eskisi kadar sıklıkla öldürülüyor belki ama ekseriyetle işsiz bırakılıyor, gözaltına alınıyor, soruşturuluyor ya da cezaevine atılıyor.

Şunu da belirtmek gerekiyor ki gazetecilere yönelik şiddet ya da baskı her zaman fiziksel olmak zorunda değil. Gazetecilere yaptıkları haberler nedeniyle yüklü miktarda açılan tazminat davaları ya da politik nedenlerle gazetecilerin mesleği bırakmak zorunda kalması da basın özgürlüğüne vurulan darbeler arasında yer alıyor. Yine TGS raporuna göre, bir sene içinde gazetecilere yönelik toplam değeri 2.690.000 lirayı bulan 21 tazminat davası görüldü.

Gazetecilere verilen gözdağı neticesinde durum bunca vahimken sıradan vatandaş için de artık pek farklı değil. Sokak röportajı veren vatandaşlar tutuklanırken, başta da dile getirdiğimiz gibi anayasal bir hak olan ifade özgürlüğünün kullanım alanı da giderek daralıyor, siyasi erk tarafından günden güne daraltılıyor.

Basın özgürlüğü açısından Türkiye’de durum elbette hiç iç açıcı değil ama öte yandan küresel bir durumla da karşı karşıyayız. Mesela devletlerin gazeteciler üzerinde kurduğu baskılardan bahsediyoruz. Öte yandan dünyanın başında Elon Musk diye bir adam var. Bu adamın X isimli bir platformu var. Yakın zamanda dikkat çektiği üzere; the Guardian ABD’deki seçimler sonrası X’ten çekilme kararı aldı. Bu kararda söz konusu platformda sıklıkla karşılaşılan rahatsız edici içerikler, aşırı sağ komplo teorileri ve ırkçılık gerekçe gösterildi. Gazete yönetimi, X’in “toksik bir medya platformu” olduğunu öne sürdü. Guardian’a çalışan habercilerin X üzerinden paylaşım yapmaları ile ilgili bir karar alınmadı ama kurumun kendisi “Biz artık bu platformdan haber paylaşmayacağız” diyor. Bu mesele bize ifade özgürlüğüne dair ne söylüyor?

İnsanlar bu konuda gördüğüm kadarıyla genelde ikiye ayrıldılar. Doğru bir karar olduğunu düşünenler var. Diğer tarafta ise “O platformu takip eden insanları neden cezalandırıyorsun? İnsanların haber alma hakkını kendi kendine aldığın bir kararla engelliyorsun” diyenler var. Haber alma hakkının geleceği açısından önemli ve üzerinde durulması gereken bir tartışma olduğunu düşünüyorum.

Amerika’da Trump tekrar başkan seçildi, orada da gazetecilerin maruz kaldığı baskılar var. Ya da bugün Almanya’da Filistin’le ilgili neredeyse eleştirel anlamda tek kelime edemiyorsunuz. Küresel bir perspektiften baktığımızda görüyoruz ki ifade ve basın özgürlüğüne yönelik hiçbir can yakan konu birbirinden bağımsız değil. Baskıcı rejimlerin yöntem olarak birbirinden beslendiği de zaten bir sır değil.

Türkiye’de gazeteciler her türlü siyasi ve toplumsal baskının gölgesinde görevlerini yerine getirmeye devam ediyor. Ancak sadece Türkiye’de değil, dünyada da sağ popülizmin yükselişi ile gazeteciler üzerindeki baskılar her geçen gün daha da artıyor. Gazetecileri kısıp alan bu boğucu atmosfer, hakikat kavramına, haberin değerine ve gazetecilerin rolüne ilişkin algıları da alt üst ediyor. Devletlerin birbirlerinden öğrendiği ya da cesaret aldığı, birbirlerini taklit ettiği bir ortamda uluslararası toplumda da dayanışmanın artması gerektiğini düşünüyorum. Gazetecilerin de birbirlerinden öğrenecek çok şeyi var.

Gelecek sene gazetecilikte on beşinci yılımı dolduracağım. Bu dönem boyunca aynı zamanlarda mesleğe başladığım arkadaşlarımla hatırı sayılır bir kısmı gazeteciliği ne yazık ki psikolojik, ekonomik ya da politik nedenlerle pek de istemeyerek bırakmak zorunda kaldı. Ben ise bu on beş yılın sonunda şu noktaya geldim: Biz bu işi neden yapıyoruz? Ben niye halen bu işi yapıyorum? Ben şahsen neden halen gazetecilik yaptığımı 2024 Kasım ayı itibarıyla bilmiyorum. Emin değilim demek daha doğru olacaktır. Attığımız taş her zaman ürküttüğümüz kuşa değişiyor mu, emin olamadığım kısmı bu. Bunu çok can yakıcı bir mesele olarak görüyorum. Hem sosyal medyanın hem de internet kullanımının yaygınlaşmasıyla kullanıcıların haber tüketimi ve aslında haberin ne olduğuna dair algı da değişti. Her gün bir yığın bilgi kirliliği ile karşı karşıya kalıyoruz. Her gördüğümüzü haber zannediyoruz da haber nedir gerçekten? Benim bir gazeteci olarak haberdan anladığım, elimize geçen bilgiyi, veriyi bir bağlama oturtarak okuyucuya, izleyiciye sunmak. Kitlenin konuyu anlaması, anlamlandırması için bizim onlara haberciler olarak yardımcı olmamız yani. Bizim gazeteciler olarak görevimiz bu.

Peki ama halk gerçekten haber almak istiyor mu? Enformasyona erişimin hiç olmadığı kadar kolaylaştığı bir dönemde habere olan ilgi nasıl seyrediyor? Pandemi sonrası yapılan araştırmalarda insanlarda “haber yorgunluğu” olduğunu görüyoruz. “Ben haber okumuyorum” diyenlerin sayısı giderek artıyor. Haber söz konusu olduğunda “Ben bıraktım” diyen ve basına güveni neredeyse sıfırlanan ciddi bir kitle var. Sigara bırakır gibi gündem takip etmeyi, haber okumayı bırakıyor insanlar. Oxford Üniversitesi Reuters Enstitüsü’nün 2024 Dijital Haber Raporu’na göre, dünyada her 10 kişiden yaklaşık dördü bazen ya da sık sık aktif şekilde haberdan uzak duruyor.

Öte yandan, haberdan kaçınan insanların sayısının rekor seviyeye ulaştığı bir dünyada yani günümüzde insanların haberdan ne anladığı da bir muamma. Daha da önemlisi, toplumun haberle kurduğu ilişkinin nereye evrildiği ve geldiği seviye neden önemli?

Oldukça önemli ama sadece hakikatin tarihsel anlamda baskın gelmesinden ötürü de değil. Aynı zamanda basın ve ifade özgürlüğüne yönelik baskılar açısından da önemli. Haber, sadece bizlere yani gazetecilere değil, topluma da hava gibi, su gibi lazım. Peki bu ilişkinin giderek sakatlandığı bir ortamda haberci, gazeteci diye anılan bizlere ne kadar ihtiyaç var? Bizler eğer basın özgürlüğünü savunmaya devam edeceksek, bu tabii ki bir arada olmaktan geçiyor. Ancak bu bir aradalıkta kamuoyunun rolüne de dikkat çekmek lazım. Haber verme hakkı kadar haber alma hakkını da savunmak gerekiyor.

Bunların yanı sıra değişen algılar, teknolojik gelişmeler üzerine kafa yormak da gerekiyor. Haber alma yöntemlerinin sıklıkla değiştiği bir dünyada gazetecinin güncel ayak uyduramaması gibi bir durum söz konusu bile olamaz. Özellikle genç kuşaklara ulaşmanın oldukça önemli olduğunu düşünüyorum. Her ne kadar haberle, siyasetle ilişkileri ebeveynlerine göre daha karmaşık olsa da, bu kitleye sesimizi duyurabilmek de ifade özgürlüğünün selameti açısından oldukça önemli. Gençler haberi artık sosyal medya platformları üzerinden alıyor. Yine Reuters Enstitüsü'nün raporuna göre, 18-24 yaş arasındakilerin yüzde 23'ü haber takibi için TikTok'u kullanıyor. Sosyal medya platformları sadece genç değil, yetişkin kitlenin de giderek daha fazla tercihi haline geliyor. Örneğin, haber takibi için Youtube'ı kullananların oranının Reuters raporunda yüzde 13 olduğu görülüyor.

Bu belki işimiz değil ancak ne yazık ki şöyle bir gerçek de var: Demokrasinin olmazsa olmazı basın ve ifade özgürlüğüne her zamankinden daha çok ihtiyacımızın olduğu bu ortamda, kamu yararı için gazetecilikte ısrar etmek kadar, kamuoyuna gazeteciliğin neden önemli olduğunu hatırlatmak da gerekiyor. Anayasal bir hak olan basın ve ifade özgürlüğünü savunmanın en esaslı yolu ise hiç şüphesiz örgütlü mücadeleden geçiyor. Yani o meşhur slogandaki gibi: "Ya hep beraber ya hiçbirimiz."

Bu nedenle okuyucu ya da izleyiciyle kuracağımız ilişki sadece Türkiye'de değil, dünyada da basın ve ifade özgürlüğünün geleceğini belirleyecek gibi duruyor. Koşullar tünelin ucunda ışık görmemizi engellese de enseyi karartmak elbette çözüm değil. Herkesin olduğu, durmakta ısrar ettiği yerden ipin ucunu tutmasının dahi kıymetli olduğu kanaatindeyim. En önemli mesele, hakikat inadından vazgeçmemek.

Hakikat inadı, gazeteciliğin özünü oluşturuyor. Tam da bu inatla halen yazıyoruz yazdığımızı. Sözümüzü bu inatla söylemeye devam ediyoruz. Bu inatla konuşuyor, bedel ödüyor ama yine de tüm baskılara rağmen anlatıyoruz. Demokrasi ve insan haklarını korumanın yolu, unutmamalıyız ki, her koşulda amasız ve fakatsız ifade ve basın özgürlüğünü savunmaktan geçiyor. Dolayısıyla gazetecilik yapmaya, yani inat etmeye devam...

Neden Sonuç Bağlamında Türkiye’de İfade Özgürlüğü ve Gazetecilik

Diren Yurtsever, Gazeteci

Demokratik bir toplumun en belirleyici özelliklerinden biri, temel hak ve özgürlüklerini serbestçe kullanabilmesidir. Bu bağlamda, toplumun “ortak aklı” olarak işlev gören toplumsal politikanın etkinliği son derece önemli bir yere sahiptir. İfade özgürlüğü ise bu işlevselliğin temel taşıdır. Ancak Türkiye’de ifade ve düşünce özgürlüğü büyük ölçüde tecrit edilmiş durumdadır. Kamu adına denetim yapması gereken ve bu görevde en etkili araç olan basın da bu tecritten nasibini almıştır. Gazeteciler ile toplum arasına mesafe girmiş, medya, gerçeklikten kopartılmış ve toplumun gerçekleri görünmez hale getirilmiştir.

Bu durum, adeta bir tecrit halini ortaya koymaktadır. Ancak biz gazeteciler açısından ifade ve basın özgürlüğünü savunmak her koşulda vazgeçilmezdir. Özgürlük, bedel gerektirir. Kolay bir yol değildir; aksi halde herkes özgür olurdu. Basın ve ifade özgürlüğünü savunuyorsak, buna inanıyorsak bedel ödemeyi göze almak gerekiyor demektir. Çünkü özgür bir medya olmadan, iktidarın/yönetimlerin demokratik bir duyarlılığa sahip olması mümkün değildir.

Türkiye’de ifade özgürlüğü konusu oldukça önemli bir konu. Düşünce ve ifade özgürlüğünün kısıtlanması gibi Türkiye’de özgürlüklerin kısıtlanması ve bunun nasıl aşılabileceği meselesi uzun süredir gazeteciler ve basın örgütleri olarak tartıştığımız bir konu. Her gün yaşadığımız, her alanda yaşamımıza doğrudan etki eden bir sorun çünkü. “Gazeteciler hakları ile vardır” diyoruz. Peki haklarımız ne, hangi haklarımız ellerimizden alınıyor? Neden alınıyor? İfade ve basın özgürlüğünü hangi düzlemde ve bağlamda konuşmalıyız? Bunları konuşmak önemli çünkü belki de çıkışın yolunu buradan bulabiliriz. Türkiye’de düşünce ve ifade ile basın özgürlüğünün özellikle son 10 yılda geldiği düzeyi hepimiz yaşayarak biliyoruz artık. Peki neden? Yani Türkiye’de basın neden özgür değil? Neden özgürlükler askıya alınmış durumda? “Basın özgür değil, ifade özgürlüğü yok” demek sadece sonuçlar üzerinden meseleyi ele almak oluyor ki bu bir tespitten öteye gidemediği için bir çıkış yaratmıyor.

Oysa medyanın toplum üzerindeki işlevselliği oldukça önemli noktada duruyor. Burada önemli olan medyanın “kimin/neyin” amacına kullanıldığıdır. Kontrolünü kimin sağladığıdır? Mesela Türkiye’de neden bu aşamaya gelindi? Özgürlüklerin askıya alındığı bu süreçte basının rolü ne? Geldiğimiz aşamada sadece sonuçları konuşmak değil, nedenlerini konuşmak da önemli. Ki en az yaptığımız şey bu.

Oysa sonuçlar üzerinden konuşmak kadar nedenleri konuşmanın da önemli olduğunu düşünüyorum. Tespit ettiğimiz bu sorunu nedenlerini ortadan kaldırmadıkça, etkili bir mücadele yöntemini ve dolayısıyla bir çıkış bulamayacağımızı düşünüyorum. Bu nedenleri ortadan kaldırmak ya da dönüşümü sağlamak konusunda gazeteciler olarak çok da kendimizi bundan azade tutamayız. Örneğin; yakın bir zamanda Açık Radyo’nun başına gelenleri biliyoruz. Ermeni soykırımı ifadesi nedeniyle lisansı iptal edildi. Yine Türkiye’de Kürt sorunu ile ilgili bir şey söylemek suç olarak karşımıza çıkıyor biz gazeteciler açısından. Yani devletin kırmızı çizgilerine gazeteciler de dokunamaz deniliyor bizlere. Mesela Kürt sorununa dair çözümsüzlük politikaları ve merkezi siyasetin güttüğü politika, Türkiye’deki düşünce ve ifade özgürlüğünün askıya alınmasının temel nedenlerinden biri olabilir mi? Çünkü biz gazetecilerin de uzun zamandır temas etmediği bir konu. Öyle ya da böyle bir sebeple bu konuya temas etmiyor gazeteciler. İktidarın kırmızı çizgileri dediğimiz meselenin bir de bakmışız ki gazetecilerin kırmızı çizgisi olmuş. Türkiye’de durum biraz da bu. Dokunanın da “yandığı” bir konu aynı zamanda.

Oysa bu konuda herkesin bir fikri, bir düşüncesi, yazabileceği bir yazı, yorumu ve tabi bir haber konusu olduğu için yapabileceği bir haber mutlaka var. Ama gazeteciler buna değinmiyor. Yani bu konuda haber yapmamak, eleştirmemek, yorum yapmamak, tartışmamak, sadece ilgili muhatapların tek taraflı beyanlarını gündeme getirmek gazetecilerin düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlamıyor mu? Belki buraya “dokundurtmasaydık” daha özgür koşullarda çalışma alanlarımızı koruyabilirdik. Son günlerde Devlet Bahçeli’nin açıklamaları sonrası herkes Kürt sorununu konuşmaya, işlemeye bir şekliyle görünür kılmaya yani dokunmaya başladı. Siyaset gibi gazeteciler de Kürt sorununun nasıl çözüleceğini tartışıyor. Ve siyasetin ana gündemine bir anda oturuveren Kürt sorunu tartışmalarının iktidar/yandaş medyanın dilinde bir değişime de neden olduğunu görebiliyoruz atılan manşetlerden. Yani iktidar o kırmızı çizgiye dokundu diye bunun medyadaki etkisini gördük son süreçte. Demek ki rolümüz var.

Bizler neden medyayı bu kadar tartışıyoruz? Medya neden bu kadar önemli? Medyanın güç anlamında geldiği düzeyi, oynadığı rolü iyi görmek gerekiyor. Örneğin Türkiye üzerinden bir örnekle anlatacak olursak mesela 6-7 Eylül pogromunu herkes bilir.

VARDIR

Herkes bu pogromun yaşanmasında bir gazetenin attığı manşetten bir linç kitlesinin örgütlendiğini bilir. Bir gazetenin attığı manşetten katliam yaşandı. Türkiye'deki bütün katliamlarda kitleler, gazetelerin attığı manşetlerden, medyanın kullandığı dilden örgütlendirildi. Yani bu kadar toplum üzerinde etkisi olan ve belirleyici olan bir güçten bahsediyoruz. Ve buradan anlıyoruz ki; medyanın rolünü kullanan belirliyor. Medyanın toplum üzerindeki işlevselliğini buradan anlayabiliyoruz.

Özellikle günümüz dünyasında savaşların giderek yoğunlaştığı süreçte, medyanın toplum üzerindeki etkisini daha iyi görebiliyoruz. Savaşlar artık medya üzerinden yürütülüyor. Adeta bir cephe görevi görüyor hem de önemli bir cephe. Mesela Türkiye'de iktidar, topluma dönük bir saldırıyı hayata geçirmeden önce bir "meşruluk" arar/yaratır. Çünkü bir şeyin kabul edilebilmesi için onun meşru meşru sayılması gerekir. Medyayı bu noktada çok iyi kullandığını görüyoruz. Algının medya üzerinden yönetildiğini çok net görüyoruz. Ama iktidar, devlet, sermaye bunu nasıl kullanıyor? Toplumu bir yönetme biçimi olarak kullanıyor. Örneğin; son süreçte İsrail ve Hamas savaşında medya İsrail'i soykırımla suçluyor. Çünkü Türkiye'deki iktidar böyle diyor böyle tanımlıyor. Burada ki mesele medyanın iktidara göre konumlanmış olmasıdır. Oysa iktidar – siyaset demeden de diyebilir mesela. Fakat aynı iktidarın – siyasetin, Kürt halkına dönük hayata geçirdiklerine soykırım diyemiyor. Oysa Kürt halkı ve siyaseti bunu soykırım olarak tanımlıyor. Bunu nereye koyacağız mesela medya üzerinden tartıştığımızda? Kürt halkına dönük sistematik sürdürülen saldırılar sonucunda binlerce insan katledildi, milyonlarca Kürt zorunlu göçe tabi tutuldu. Hatta toplu katliamlar yapıldı. Medya bunu nasıl ele aldı ya da alabildi mi? Özetle hayır. Yani aldı ama bunu da iktidara siyasete göre konumlanarak aldı.

Örneğin, “Kürt sorunu yoktur” denildiği için görülmedi medya tarafından. Türkiye’deki azınlık konumunda olan özgür basın dışında görülmedi bile. Dediğimiz gibi devletin o kırmızı çizgileri gazetecilerin de mi kırmızı çizgileri olabiliyor ve bu nedenlerden sadece biri.

Bir de medyanın toplum üzerindeki işlevselliğini tersten ele alalım. Biliyoruz ki demokratik bir toplumun en belirleyici özelliklerinden biri temel hak ve özgürlüklerini serbestçe kullanabilmesidir. Bu temelde, toplumun, özellikle “toplumun ortak aklı olan” toplumsal politikada işlevsel olması son derece önemliyken, ifade özgürlüğü işlevsellik bağlamında önemli bir noktada duruyor.

Demokratik ve özgürlükçü yönetim anlayışlarında, tüm toplumsal dinamikler, siyasal güçler ve sivil toplum örgütleri, yönetime katılabilirken, aynı zamanda toplumu ilgilendiren her konuda bilgi edinme, eleştirme, yorumlama gücü ile yürütmeyi denetleme hakkına sahiptir. Bu denli önemli bir hak olan ifade özgürlüğünün basın özgürlüğü ile iç içe olduğunu söylemek mümkün. Çünkü toplumun ifade özgürlüğünün en etkili ve olağan yollarından biri basındır. Toplumun yönetime katılabilmesini ve yürütmeyi denetlemesini sağlayan unsur basındır. Günümüzde bunu sağlayabilende özgür basındır ve bu nedenle de sürekli hedeftedir.

O yüzden buradan çıkışı nasıl sağlayabiliriz sorusu hayati bir soru. Yani Türkiye’de basının özgürlüğünü, düşünce ve ifade özgürlüğünü sağlamak açısından hayati. Temel ilke ne olmalıdır? Yani Hakikati ayakta tutan ilke ne olmalı gazeteciler/medya açısından. Devlet, iktidar sermaye düzeninde ya da Türkiye’de bugün faşizm koşullarında gerçekten basın özgürlüğünü sağlamak ve bununla bağlantılı olarak ifade özgürlüğünü sağlamak mümkün mü? Bu bence bizim önümüzde duran temel bir sorudur. Türkiye’de özellikle hiç tartışılmayan veya dert edilmeyen medyanın/basının ahlaki politik ilkeleri olmalı mı? Bu ilkeleri nasıl tanımlamak gerek?

Çünkü biliyoruz ki toplumu medya üzerinden yönetmek istiyorsanız bunun birinci aşaması o medyayı ilkesizleştirmektir. İlkesizleştirip kendi tekeline almaktır. Böylece iktidar-sermaye-devlet medyayı kendi çıkarları için rahatça kullanabilir. Medya artık toplum için değil devlet-sermaye-iktidar için işlevsel bir hale dönüştürülmüş oluyor böylece. Bu durumun yarattığı sonuçlardan biri de Türkiye’de yaşadığımız en temel sorunun toplumla aramıza mesafe koymak olduğunu düşünüyorum. Haber dediğimiz şey o kadar topluma ait bir şey ki ve o kadar toplumun içinden ki.. Ama günümüzde sokağa çıkan, sokağın tozunu yutan, toplumun gerçek gündemine giren, temas kuran bir gazetecilik pratiği yok denecek kadar az. Bu konuda gazeteciler sansürün yanı sıra müthiş bir otosansüre gidiyor. İşte ilke burada belirleyici oluyor.

Toplumla aramıza mesafe koyan, toplumdaki tüm kesimleri görmeyip sorunlarını işlemeyip, sadece masa başında önümüze atılan gündemleri konuşmak bu konuda sansür ve otosansüre maruz kalmanın toplumsal hafızayla bağıni kurmak zorundayız. Bunu toplumun hafızasına bir saldırı olarak görüp bunun bir parçası olmaması gerektiğini düşünüyorum gazetecilerin.

Bu nedenle gazeteciler tüm bu baskılara karşı hakikati ayakta tutan ve gazeteciliğin onurunu koruyan ilkenin ne olması gerektiğini bugün tartışmalı. Örneğin; Boğaziçi Üniversitesinden mezun olan genç bir kadın arkadaşımız bizimle çalışmak istedi. Tabi yaptığımız görüşmede ekonomi ve özellikle Kürt basınına dönük baskılar nedeniyle biraz güvenlik kaygısı da taşıyordu. Fakat bana şunu sordu: Siz özgür Kürt basınında çalışan gazeteciler bu kadar saldırıya maruz kalıyorsunuz ama yine de çalışıyorsunuz. “Bu nasıl oluyor, motivasyon kaynağınız ne?” diye sormuştu. Çok şey söylemek istedim ama işin özü şu: Yani gazeteciliğe verdiğimiz anlam, biçtiğimiz rol ve bu konudaki Hakikati her koşulda yazmak gibi temel bir ilkeye sarılmak ve bunun için emek veren ve mücadele edenler ve buna inanmak bir motivasyon oluyor.

Şimdi bir toplumu düşünün. Bütün mikrofonların, objektiflerin, kameraların kendilerine kapatıldığı bir toplum düşünün. Ve bu toplumun kendini ifade etme olanaklarının neredeyse ortadan kaldırıldığı gerçekliği var. Bu benim sorunum olmalı. O toplumun sesi olmak bir ilke meselesidir. Bundan kopamayız. Yakın zamanda ben ve arkadaşlarım yargılandık. Dosyalarımıza yaptığımız haberler konulmuştu. Ve bu haberler Kürt sorunu ile ilgili haberlerdi. Ben Türkiye’de ifade özgürlüğünün tecrit altına alındığını düşünüyorum. Tecrit kavramını kullanmak bir düşünceyi ifade etmektir de aynı zamanda. Ama bu kavramı kullandığımız için bizler yargılandık, cezalandırıldık. Daha geniş anlamıyla da toplumla aramıza koyduğumuz mesafe, gazeteciler olarak toplumdan soyutlanma halinin de bir tecrit olduğunu düşünüyorum. Kamu yararı dediğimiz bir çalışma, faaliyetten bahsediyoruz ama bunu o kadar toplumdan soyutlanarak yapıyoruz ki, o kadar mesafe ve temas kurmadan yapıyoruz ki, o kadar iktidarın belirlediği sınırlarda yapıyoruz ki... Bazı alternatif yayınlar iktidar “karşıtlığı” üzerinden bir habercilik yaparak bu sorumluluğunu yerine getirmiş gibi davranıyor. Hayır, bu böyle değil, sadece iktidar “karşıtlığı” üzerinden yapmak değil, asıl olan hakikate dokunmak, işlemek ve görünür kılmaktır iktidara rağmen.

Yani şunu demeye çalışıyorum. Sonuçları değil de nedenleri de konuşalım dememin sebebi, bu ülkede sadece ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü yok, bu ülkede örneğin hukuk yok diyoruz. Adaletsizliği konuşuyoruz mesela. Demokrasi de yok diyoruz. Ve bunlar bir sorunun bütün sonuçları.

Yani adaletin olmayışı da demokrasinin olmayışı da tıpkı ifade özgürlüğünün olmayışı gibi bizim sorunumuz. Parçalı değil de bütünlüklü bakılması gerektiğini düşünüyorum. Yürütülen bir sistemin, politikanın sonuçlarını yaşıyoruz. O yüzden sonuçlar kadar yürütülen bu politikaya dokunmak zorundayız. Türkiye çok sesli, çok kültürlü, çok dilli ve çok kimlikli bir ülke.

Ama biz bugün neyi tartışıyoruz? Türkiye’de çok seslilik yok, tek bir medya var. Teklik üzerinden inşa edilen bir medya var. Atılan manşetler aynı. Mikrofon uzatılan isimler aynı. Mesela Kürdistan’da ne oluyor bilmiyoruz. Bir coğrafyayı bilmiyoruz. O coğrafyanın hakikatini işlemiyoruz. Sadece tek ses var. Nereden besleniyor bu tek seslilik? İşte o nedenler budur. Tekçilik üzerine inşa edilmiş bir kurucu ideolojinin yarattığı sonuçları yaşıyoruz. Çok sesliliği, basın ve ifade özgürlüğünü savunuyorsak bunu konuşmak zorundayız. Gazeteciler olarak tek sesliliğimiz nereden besleniyor diye tartışmak gerekiyor. Tüm bu sorunların nedenlerini konuşurken bu nedenleri dönüştürmeye dönük gazeteciler olarak kolektif bir çaba ve etkili bir mücadeleyi sağlayabilmek önemli. Bugünün sonuçlarını konuşarak, düşünün nedenlerini ve sonuçlarını konuşarak yarının medyasını konuşmak zorundayız. Kendi adıma umutluyum. Ve bence umutlu olmalıyız. Tüm bu koşullarda basının özgürlüğünü savunan ve Hakikat haberciliği için mücadele eden gazeteciler var hala.

Haber, Güven, Yılmazlık: Gazeteciliğe Kullanıcı-Merkezli Bir Yaklaşım

Suncem Koçer, InfodemiLab Koç Üniversitesi

2024 itibarıyla Türkiye’de ifade özgürlüğü ve gazeteciliğin durumu vahametini koruyor. Freedom House ve Sınır Tanımayan Gazeteciler gibi uluslararası kuruluşlar, gazetecilerin karşılaştığı zorlukları vurgulamaya devam ederken, Dünya Basın Özgürlüğü Endeksi de Türkiye’de medyanın sansür ve baskı ortamından büyük ölçüde etkilendiğine dikkat çekiyor. İktidar kontrolü ve yasal baskıyla karakterize edilen bu halin en dramatik sonuçlarından biri, kamuoyuna sunulan bakış açılarında çeşitliliğinin yok denecek kadar az olması. Bu sınırlılık, yurttaşların haberle kurdukları ilişkiyi en basit ifadeyle zedeliyor.

Bu yazı mevcut duruma bir adım geriden bakarak hem değişen hem de aynı kalan özellikleriyle Türkiye’de haber kültürünü yerel ve küresel bağlamları içerisinde anlamaya çalışıyor. Konuşma, hakikat sonrası çağda haberciliğin anlamlarını “ağ bağlantılı otoriterlik” (MacKinnon, 2011) kavramı üzerinden ele alırken, InfodemiLab olarak 2020 yılından beri oluşturduğumuz veri setine dayanarak esas kaybın haber kullanıcılarının haber türüne duyduğu güvende yaşandığını ortaya koyacak. Son bölümde, yurttaşlar olarak haberle bağlarımızın yeniden inşasını “yılmazlık” (resilience) kavramı üzerinden düşünmeyi önereceğim.

Mücadelenin gücüne odaklanma fikri oldukça önemli bir nokta. Ancak belirgin sorunları masaya yatırarak başlamalıyız. Basın özgürlüğü bu sorunların başında geliyor. “Sınır Tanımayan Gazeteciler” tarafından hazırlanan sıralamalara baktığımızda 2019’dan 2024’e kadar hazırlanan listede Türkiye’nin 180 ülke arasında en son sıralarda olduğunu görüyoruz. Yanı sıra sendikalaşma ve örgütlenme ile ilgili sorunlar, ekonomik sorunlar, sansür, otosansür, iktidardan zaman zaman gelen azarlamalar derken liste uzuyor. Bu sorunların hepsi de birbirine bağlı. Yasal baskı, dezenformasyon yasası, etki ajanlığı gibi farklı tezahürlerini görüyoruz. Ancak durumu biraz daha farklı alanlardan anlamaya çalışalım. Örneğin bireylerin sosyal medyadan haber alma oranları gibi kullanıcı odaklı konulara bakalım. Reuters raporundaki Türkiye verisine bakacak olduğumuzda 2024 yılı için %45 gibi ciddi bir oranda sosyal medyadan haber tüketildiği verisi karşımıza çıkıyor. Bu veriyle neredeyse yarı yarıya sosyal medyadan sıklıkla haber aldığını söyleyen bir örneklemeden bahsediyoruz. Ancak sosyal medyadan haber almada bir düşüşün gerçekleştiğini de yine verilerden öğreniyoruz. Bu düşüşü şununla okumamız gerek: Haberdan kaçınma her geçen gün daha çok artıyor.

Reuters’ın küresel oranına göre %39 gibi bir oranla 10 kişiden hemen hemen 4’ü “Ben haber takip etmiyorum, haberdan kaçınıyorum” diye belirtiyor. Bu oran geçtiğimiz yıldan beri 3 puan artmış. 2017 yılından itibaren de 10 puanlık bir artış söz konusu. Haberdan kaçınmayla ilgili gittikçe yükselen bir orandan bahsediyoruz. İşte sosyal medyadan yapılan haber takibindeki düşüşü bu veriyle birlikte, bu bağlam içinde okumamız gerekiyor. Çeşitli araştırmaların sonucunda elimizde farklı veri setleri de var ve hepsini önümüze koyup tabloyu anlamaya çalışıyoruz. Biraz kavramsal tarafa değinelim. Post-truth yani hakikat sonrası çağ 2016 yılından beri sık sık kullandığımız, duyduğumuz bir ifade. Peki ne anlama geliyor? Bu ifade en basit şekilde objektif bilgilerin geri planda kaldığı, duygu ve yargıların kamuoyunun oluşmasında ön plana çıktığı bir dünyayı işaret ediyor. Kavramın kendisini değil ama kavramın ele alınma egzersizini çok ön açıcı buluyorum. Çünkü kavramın işaret ettiği süreci tarihselleştirmek bugün bizi güçlendiren bir pratiğe dönüşüyor. Kavram 2016’da gündeme geldi. O yıl ne olmuştu? Brexit gerçekleşti, Trump’ın ilk kez başkan seçildi ve Oxford Dictionary post-truth ifadesini yılın sözcüğü olarak seçti. Ancak kavramın altının tarihsel ve teorik olarak doldurulması gerekiyor. Altını doldurdukça görüyoruz ki post-truth dediğimiz şey aslında sadece bizim dönemimize ait bir konu değil.

Zaten kavram daha da eskiye dayanıyor. 2004 yılında Ralph Keyes isimli Amerikalı yazarın kaleme aldığı kitabın başlığı şöyle Hakikat sonrası çağ: günümüz dünyasında yalancılık ve aldatma. Gazetecilik ve akademi gibi alanlarda yalanın işlevinin ve yalanla gerçek arasındaki ayrımın flulaşmasını konu edinen bir kitap.

Daha da öncesinde 1992 yılında yine Amerikalı Steve Tesich isimli bir yazar Amerikan Hükümeti ve toplumunun aslında hakikati kötü haberle eşdeğer tutmasını eleştiren bir yazı yazıyor. The Nation dergisinde yayınlanan Tesich Watergate skandalını, öncesinde Vietnam ve sonrasında Körfez Savaşını da eleştirerek kavramı şu şekilde kullanıyor: “Toplumlar totaliter rejimlerin isteyeceği kitlelere dönüştü çünkü hakikat demek onlar için kötü haber demek”. Kavram yazılı kaynaklarda ilk kez 1992’de karşımıza çıkıyor ama işaret ettiği süreçlerin aslında 20.yüzyıl siyasetine içkin olduğunu, belirsizliğin bir tahakküm kurma aracı olarak 20.yüzyıl siyasetinde en azından organik bir biçimde var olduğunu söylemek gerek. O halde post-truth dediğimiz dönem yeni bir çağ mı? Hayır, değil. Tarihsel sürekliliği görebilmek içinde bulunduğumuz zorluklarla mücadelede en önemli ilk adım. 1922’de propaganda çalışmalarının öncü isimlerinden biri olan Walter Lippmann’ın Public Opinion başlıklı kitabında yazdığı ifade değerli: “Kitle medyasının hızı ve ürettiği sloganlar, sıradan yurttaşların kamu meselelerini rasyonel bir zeminde değerlendirmelerini engelliyor”. Dolayısıyla duyguların ve rasyonel gerçeklerin iç içe geçmesi yeni bir şey değil. Bunu görebilmek, belirsizliğin eski bir iktidar kurma aracı olduğunu tespit edebilmek gerekli. İçinde bulunduğumuz durum sıklıkla sosyal medya ve internet kültürlerine atfedilen bir durum olarak da karşımıza çıkıyor. Bunun sınırlayıcı bir yaklaşım olduğunu söylemek gerek. Elbette sosyal medyanın veya internetin gazetecilik kültürlerine ne getirdiğini ne götürdüğünü konuşmalıyız. Ancak habercilikteki erozyonu, ana akım medyanın işlevini kaybetmesi gibi şeyleri salt sosyal medya ve internet kültürleriyle sınırlandırarak tartışmak eksik olur.

Konvansiyonel medyada bilgi dolaşımı hiyerarşik, merkezi ve dikeyken, sosyal medyada hız odaklı hiper demokratik bir ortam var. Bireylerin görünüşte güçlendiği bir ortamdan bahsediyoruz ama gerçekte kırılganlaşan bireylerle karşı karşıyayız. Denetim mekanizmalarının oluşturulmasının ve işletilmesinin zorlayıcı olduğu bir alt yapıdan bahsediyoruz. Algoritmaların şeffaf olmaması, filtre balonları, yankı odaları ve sonsuz çeşitlilik yanılsaması bugünün somut sorunları. Fakat bu sorunların köklerini izini neoliberal kapitalist bağlamda çürüten konvansiyonel medyada sürmek önemli. Post-truth olarak söylenen çağı böyle bir çerçeveden sonra düşününce esas sorunumuzun güvensizlik olup olmadığı düşüncesi ortaya çıkıyor. Eğer öyleyse konu güven olduğunda nasıl bir tabloyla karşı karşıya kalıyoruz? 2020 yılında infodemilab olarak Türkiye temsiline dayalı anket çalışması yaptık. Bu çalışmaya “Covid salgını öncesinde ve salgın süresince sayacağımız mecralara ne derece güvendiğinizi bir ile on arasında puanlar mısınız?” sorusuna verilen yanıtları kapsıyor. Covid bağlamı önemli burada elbette; arkadaş ve ailelere duyulan güven puanlarının yüksek olduğunu, WhatsApp’ın da benzer şekilde güvenin odaklandığı bir mecra olduğunu görüyoruz. Burada konvansiyonel medyada televizyonun ayrışıyor olduğunu not etmek gerekiyor. Yine arama motorları, oradan alınan Covid bağlamındaki haberlere güvenin ya da informasyona olan güvenin yüksek olduğunu görebiliyoruz.

2023 yılında da benzer bir anketi genel seçimlerin hemen öncesinde uyguladık. Şunu sorduk: “Bilgi alma kaynağı olarak aşağıdaki kişilere ne derece güvenirsiniz, birden beşe kadar puanlayın.” Burada bilim insanları, eğitimciler, aile büyükleri ve arkadaşlar yüksek. Gazeteciler 3,29 ile ortalamanın üstündeler. Gazetecilerin sıralamadaki bu yeri üstünde durup düşünelim. Infodemilab olarak hem 2019-2020 hem 2023’de topladığımız nitel verilere baktığımızda aslında güvensizliğin gazetecilere değil, haber türüne dair olduğunu görüyoruz. “İnsanların artık güvene ihtiyacı var bir şekilde. Bir noktadan sonra (...) kendine güvenmek zorunda kalıyorsun (...) sağdan soldan bir sürü bilgilerle beynimiz doluyor. Sonra olurlarına bırakıyorsun bir şekilde” (34, ilaç sektörü temsilci). Bu alıntıda güvene ne kadar ihtiyaç duyduğunu belirten bir katılımcı var. Etrafından gelen şeylerle beyninin dolduğunu ve sonunda kaçınmaya başladığını belirtiyor. “Çünkü artık haberler de çok yanlış, çok farklı, çok taraflı, ondan dolayı biz hepimiz işte kimi savunuyorsak neyi düşünüyorsak nasıl inanmak istiyorsak... [ona] inanıp ona bağlamak durumunda kalıyoruz. Çünkü o kadar çok çeşitli şeyler söylenebiliyor ki aynı haberle ilgili. “Eskiden haberleri izlerdik atıyorum şu mandalina dediysem, bunu mandalina olarak duyduysam sorgulama gereği duymazdık, evet o mandalınadır der devam ederdik. Ama şimdi mandalina dendiğinde ‘gerçek mandalina mı acaba, mandalina dedi ama niye dedi’ diye hemen karşı düşünceleri de okuyoruz, irdelemeye çalışıyoruz. Sonuç itibarıyla doğru yalan diye bir şey yok, sonuçta size göre doğru olan bana göre yanlış oluyor. Ben artık buna kanaat getirdim. Son olarak da söylediğim gibi, en son olarak kime güveniyorsam (...) onunla noktayı koyuyorum. Ha (o) böyle dediyse tamam öyledir deyip bırakıyoruz” (45, Mağaza işletmecisi).

Bu katılımcı da eskiden izlediği haberlerde duyduklarını sorgulama gereği duymadığını belirtiyor. “Eğer bir şeye mandalina dendiye o bir mandalınadır der geçerdik ancak şimdi gerçekten mandalina mı acaba, niye mandalina dendi?” diye hemen karşı düşüncelerle eleştirel biçimde okumaya başladığını ifade ediyor. Yani nitel verimiz bizlere güvene ilişkin haber türüyle bir kavga olduğunu gösteriyor. Bu tür ifadeler şu soruyu da doğrular: Yarın çok demokratik, basın özgürlüğünün sınırsız olduğu bir Türkiye’ye uyansak haber kullanıcılarıyla haber arasındaki veya gazeteciler arasındaki bu ilişkisizlenme sorunu çözülecek mi? Demokrasi ve basın özgürlüğü anlamında her şeyin mucizevi şekilde düzeldiğini varsayalım. Kendimizi nerede bulacağız? Belki de bakış açısı değişikliğine giderek güven düştü mü yoksa nitelik mi değiştirdi diye sormamız gerekiyor.

Gördüğümüz bu araştırma modeli yakın zamanda Dr. Nazlı Özkan'la yayınladığımız makaleye temel oldu. O çalışmada güvenin yeni biçimler aldığına dair bulgularımız var. Bu bahsettiğimiz yeni biçimler güven sonrası çağ anlatısına şerh düşer nitelikte. Güvenin yeni formları içinde bulunduğumuz karmaşık ve kutuplaşmış medya ortamında yol almak için kullanıcılar nezdinde gerekli. Bu kadar çetrefilli ve zor bir enformasyon ekosisteminde haber kullanıcıları yollarını bulmak zorundalar. Birtakım stratejiler, yöntemler, taktikler geliştirmeye çaba gösteriyorlar. Televizyon ve arama motorlarına yönelik dolaysızlık atfı bu taktiklerden biri. Televizyon ve arama motorları, özellikle Google, gerçeklikle doğrudan ve şeffaf bir bağlantı kuruyormuş gibi algılanıyor. Bu elbette atfedilen bir anlam. Öyle olup olmadığı farklı bir tartışma. Ancak kullanıcılar bilgiyi kendileri araştırıp doğrulayabilecekleri araçları, mesela arama motoruna yazıp orada görmek veya farklı sosyal medya platformlarını birbirleriyle karşılaştırmak, sonra gidip akşam haberlerinde televizyonda görmek gibi birtakım yolları çiziyorlar. Üstelik araştırma notlarımıza göre bunu son derece farkında bir biçimde yapıyorlar. Bu çok katmanlı doğrulama taktikleri kutuplaşmış medya ortamında şüpheciliğin üstesinden gelmeye yardımcı oluyor. Burada bahsi geçen doğrulama bizlerin anladığı şekilde metodolojik yaklaşımlar değil. Buna rağmen kendi içlerinde bir tutarlılığı olan taktiklerden söz ediyoruz: sosyal çevreye danışma, bilgiyi çapraz referanslama gibi. Görseller bu noktada önem teşkil ediyor. Araştırmamızda örneğin bakanın konuşmasını bakanın kendi ağzından haber bülteninde görmek gibi taktiklerin oluşturulduğunu fark ettik.

Güvenin bu dönüşmüş halinde dijital olanla dijital olmayan arasındaki sınırın ortadan kalktığı, silikleştiği de anlaşıyor. Kullanıcılar ve haber tüketicileri açısından teknolojinin doğasından çok teknolojiye atfedilen şeffaflık önemli hale geliyor. Birtakım güven göstergeleri de ortaya çıkmış oluyor buradan baktığımızda. 2023 yılındaki araştırmamızın nicel anket verisinde gazetecilere duyulan güvenin beklentinin üstünde çıkmasıyla “Gazeteciler için gelişme alanları neler?” sorusu doğuyor. Ya da farklı bir açıdan bakacak olursak “Yarın demokratik bir Türkiye’ye uyandığımızda gelişme alanları neler olabilir?”. Bunların üzerinde ilerlemek iyi bir egzersiz olabilir. Şeffaflık konusu da kullanıcılar için oldukça önemli. Acaba haber süreçlerinde daha şeffaf olmanın yolları neler? Örneğin editoryal kararların alınışının veya metodolojik süreçlerin izleyiciye görünür kılınması mümkün mü? Ya da ham veriyi habere dahil etmenin bir yolu var mı? Şeffaflığı nasıl sağlayabiliriz? Çoklu platformların varlığından nasıl yararlanabiliriz? Televizyonun algılanan dolaysızlık avantajını nasıl kullanabiliriz? Daha da önemlisi ise sosyal güven ağları oluşturma, topluluk katılım stratejileri geliştirme ve buna katkı sunma ile ilgili neler yapabiliriz?

Gazetecilerin iletişimle ilgili gelişim alanları olduğunu da düşünüyorum. Kutuplaşmayı doğrudan ele almak ve bizlerin de bunun birer nesnesi olduğumuzu görmek, kendi bagajlarımızı ortaya koyup bu ifşanın arzu ettiğimiz şeffaflığın bir parçası olduğunu anlamak önemli. Bunun yanı sıra önemli bir güven parametresi olduğu için görsellerle ilgili çalışmalar gerçekleştirmek gerek. Belki de hepsinden önemlisi, güvenin dinamik bir şey olduğunu kabul etmek ve o dinamik süreci ele alıp değişimi, ona adapte olmayı ajandamıza almak... Bütün bu olumsuzluklar yaşanırken bunlar anlamsız gelebilir ancak “resilience” dediğimiz ve infodemilab olarak çevirisini yılmazlık şeklinde kullandığımız şey tam olarak bu. Yılmazlık hacıyatmaz gibi geri yatıp tekrar kalkmak, yılmadan aynı yere gelebilmek veya daha ileriye gidebilmek için sistematik bir kapasite. Çünkü bu sadece bireylerin üstündeki bir sorumluluk değil, mikro, mezo ve makro düzeyde ve bu düzeylerin birbirleriyle ilişkisini kapsayan bir sistem meselesi. Gazeteciler mezo seviye içinde yılmazlıkla ilgili kritik bir noktada duruyorlar. Türkiye’de gazetecilerin yılmazlığı bir gerçek. Gazetecilerin diğer düzeylere nasıl temas edebileceklerini, bunun için neler yapabileceklerini de düşünmek ve konuşmak gerekiyor.

KADIN VE LGBTİ+'LAR GAZETECİLİĞE BAKIYOR

Medyada LGBTİ+ Temsili: Görünürlük Talebinden Çeşitliliğe

Oğulcan Yediveren, SpoD

LGBTİ+ hareketinin verdiği mücadelenin tarihsel olarak bir görünürlük ve tanınma mücadelesi olduğunu göz önünde tutarsak, LGBTİ+'ların medyadaki temsili her zaman önemli bir mesele olmuştur. Bu sebeple LGBTİ+ hareketi, LGBTİ+'ların medyadaki temsil eksikliğini veya çarpık temsillerini heteroseksizm, ikili cinsiyet sistemi gibi yapılarla işaret ederek eleştirmiştir. Ancak LGBTİ+ hareketi bu eleştirileri yaparken temsil edilmenin homojenleştirici ve statikleştirici doğasına karşın çeşitlilik ve farklılık gibi değerleri içeren 'uygun' bir temsilin nasıl olacağını da tartışagelmiştir. Bir yandan LGBTİ+'ların medyadaki temsil eksikliğini ve/veya çarpık temsillerini eleştirip, öbür yandan temsiliyetin tektipleştirici doğasının LGBTİ+ siyasetiyle olan çelişkisini aşmak mümkün müdür?

Bu konuşmada, önce Türkiye'de LGBTİ+'ların medyadaki temsiliinin nasıl dönüştüğünün kısa bir tarihi ve bağlamı verilecek, hemen ardından bu bağlamda LGBTİ+'ların medyadaki temsiliinin LGBTİ+ hareketinin görünürlük ile çeşitlilik talepleri arasında yarattığı gerilimi aşmanın yolları tartışılacaktır. Bu tartışma, dinleyicileri siyaset ve medya, aktivistler ve gazeteciler arasındaki ikilikleri aşmak ve yeni medya çağında gazetecilik ile LGBTİ+ temsillerini yeniden düşünmenin yolları üzerine düşünmeye davet edecektir.

LGBTİ+'ların medyada temsili meselesi ancak modern toplumlar bağlamında ele alındığında anlaşılabilir bir meseledir çünkü modern öncesi toplumlarda günümüz anlamıyla ne medyadan, ne temsiliyetten, ne de LGBTİ+ kimliklerden bahsedebiliriz. Bu tabii ki modern öncesi toplumlarda haberleşme araçlarının bulunmadığı veya hegemonik cinsiyet ve cinsellik deneyimlerinin dışında kalan pratiklerin icra edilmediği anlamına gelmiyor. Ancak medya, temsiliyet ve LGBTİ+ kimliklerin günümüz anlamıyla tarihsel bir deneyim, kavram veya olgu olarak ortaya çıkması modern toplumlarla mümkün olmuştur. Keza yazının ilerleyen kısımlarında iddia edeceğim üzere çeşitlilik lehine görünürlük talebine getirilen eleştirilerde içkin bir modernizm eleştirisi de vardır. Bu sebeple ilk olarak modern toplumlarda medyada LGBTİ+'ların temsili meselesinin bir sorun alanı olarak ortaya çıkış sürecini ele alacağım. Hemen ardından LGBTİ+ hareketinin görünürlük ve çeşitlilik talepleri arasındaki tansiyona ilişkin tartışmasına değinip bu ikiliğin ötesinde düşünmenin ve eylemenin yollarını araştıracağım.

Modern öncesi feodal toplumlardan modern kapitalist toplumlara geçişte emeğin özgürleşmesi süreci merkezi bir rol oynar. Buna göre sanayileşme ile birlikte ucuz emek gücüne duyulan ihtiyaç ve tarımsal üretiminin yapıldığı kırsal bölgelerde yaşanan kıtlıklar kırsaldan şehirlere doğru göçün artmasına sebep olmuştur. Feodal efendilerin toprağına bağlı çalışan tebaa aynı zamanda efendilerin kısmi ya da tam olarak 'malı' sayılmaktaydı ve toplumsal yaşam geleneksel ilişkilerinin çevresinde düzenlenmekteydi. 1800'lerde sanayileşme ile birlikte feodal efendiler ve feodal üretim ilişkilerine paralel olarak burjuva sınıfı ve kapitalist üretim ilişkileri ortaya çıkmıştı. Bu yeni üretim ilişkilerinde kişiler toprağına bağlı olmaksızın emeklerini istedikleri burjuva sermayedara satabilmekteydiler. Bu ise emeğin serbestçe dolaşabilmesini ve kişilerin geleneksel ilişkilerin dışına çıkarak bireyleşebilmelerini mümkün kılmıştı. Şehirlerde büyük kalabalıklar oluşturmaya başlayan insan toplulukları geleneksel ilişkilerden bağımsızlaşarak birbirleriyle birey olarak ilişkilenebilecekleri yeni bağlamlara ihtiyaç duymuş ve bu sebeple günümüz anlamıyla kamusal yaşamı inşa etmişlerdi. Hem medyanın toplumsal bir olgu olarak hayatımıza girmesi hem de geleneksel ilişkilere alternatif bir topluluk olarak LGBTİ+'ların ortaya çıkması böyle bir bağlamda mümkün olmuştu.

Toplum olmaya dair ufku geleneksel ailenin ötesine geçen kentli yurttaşlar için medya birbirlerinden haberdar olma işlevini yerine getirmiştir. Özellikle 1920'lerden itibaren radyo, televizyon gibi kitlesel iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla medyanın bu işlevi toplumsal yaşamda daha da merkezi bir rol oynamaya başlamıştı. Bir cemaate ait olma algısı gözle görüp elle tuttuğu aile üyelerinin ötesine taşan kentli insan artık kendisini 'hayali' bir cemaatin yani kamunun bir parçası olarak görüyordu ve medya aracılığıyla bu 'hayali' cemaati zihninde somutlaştırıyordu.

Yani, medya hem kamusallığın bir mekânı olarak hem de kamuyu kurup şekillendiren bir öncül koşul olarak işlev görüyordu. Kentli yurttaşlar hem kamunun neye benzediğine dair fikir ve varsayımlarını medyada gördüklerine göre yapıyor hem de medyayı diğer yurttaşlarla 'karşılaştığı' ve 'ilişkiler kurduğu' bir mekân olarak kullanıyordu.

1950'lerden itibaren başta batı toplumları olmak üzere tüm dünyada şehirleşmenin olağanüstü bir ivme kazanması ve geleneksel aile ilişkilerindeki çözülme alternatif toplulukların daha da görünür olmasına yol açmıştır. Geleneksel ailenin heteronormatif şiddetinden şehre kaçan LGBTİ+'lar ise kendilerine yuva edindikleri bu yeni mekânlarda emeklerini satarak kendi bireyselleşme hikayelerini yazmış, diğer LGBTİ+'larla alternatif dayanışma ağları, alt kültürler ve topluluklar kurarak şehir yaşamının inkar edilemez bir parçası olmuştur. Tam da bu yıllarda LGBTİ+'lar örgütlenerek tarih boyunca şiddet ve baskı yoluyla maruz bırakıldıkları dışlanma ve yok sayılmaya itirazlar getirmiş, görünürlük ve tanınma taleplerini mücadelelerinin merkezine koymuştur. Batı toplumlarında 1960'lar, Türkiye'de ise 1980'lerden itibaren kent yaşamı içerisinde örgütlenerek politik bir özne haline gelen LGBTİ+'lar hem kamusal yaşamdaki görünürlüklerini arttırmış hem de siyasal alanın sınırlarını genişletmiştir.

1900'lü yıllar boyunca medyanın kamusal alanın oluşumunda oynadığı merkezi rolün belirginleşmesi ve LGBTİ+'ların politik bir aktöre dönüşmesiyle 'medyada LGBTİ+'ların temsili' meselesi modern toplumlara özgü yeni bir sorun alanı olarak karşımıza çıkar. Buna göre, LGBTİ+'lar heteroseksizm ve ikili cinsiyetçilik gibi toplumsal güç yapıları sebebiyle medyada eksik ya da çarpık şekillerde temsil ediliyorlardı. Medya sıkça heteroseksüelliği ve natrans olmayı var olmanın tek doğal yolu olarak gösteriyor ve LGBTİ+'lara medyada neredeyse hiç yer vermeyerek heteroseksizm ve ikili cinsiyetçi şiddeti yeniden üretiyordu. Yer verdiği durumlarda ise LGBTİ+'ları eksik ve/veya çarpık şekillerde temsil ediyor, LGBTİ+ kimlikleri sıkça sapkınlık, hastalık, günah, suç gibi kategorilerle eşleştiriyordu. Bu sebeplerle LGBTİ+ hareketi toplumsal yaşamın tüm alanlarında ama daha özelde medyada temsiliyete dair kamusal eleştiriler getiriyor ve temsiliyeti en temel taleplerinden birisi olarak sunuyordu.

1990'lı yıllarda LGBTİ+ hareketin kuir teoriyi olgunlaştırması ve kimlik politikalarını bir eleştiriye tabii tutmasıyla birlikte LGBTİ+ hareketinin temsil talebi de sorgulanmaya açılmıştır. Buna göre, bir hakikatin temsil edilebilir olduğu fikri o hakikatin sabit, değişmez ve homojen olduğu yönündeki modernist varsayıma dayanır. Ancak kuir teori toplumsal deneyimlere dair hakikatin çok çeşitli olduğunu savunur.

Meseleye gazeteciliğin tarafsızlık iddiasından başlayalım. Bu tarafsızlık iddiası yukarıda da değindiğim üzere hakikatin sabit, değişmez ve homojen olduğu yönündeki modernist fikre dayanır. Hakikatin bu niteliği onu nesnel ve tarafsız bir göz tarafından olduğu gibi gözlemlenebilir, kavranabilir ve aktarılabilir kılar. Gazetecinin nesnel ve tarafsız bir şekilde mevcut toplumsal gerçekliğin ve kamusal yaşamın bütününe olduğu haliyle gözlemleyerek kavrayacağı ve aktarabileceği, yani onu temsil edebileceği iddiası bu yönüyle oldukça 'modernist' bir iddiadır.

Tıpkı medyanın kamusal yaşamın katıksız ve tam tamına bir temsili olmasının mümkün olmadığı gibi gazeteci de haber yaparken adeta tanrısal bir bakış açısıyla gerçeği olduğu gibi bize aktaramaz. Gazeteci haberin konusundan o konuyu ele alma şekline, seçtiği fotoğraftan attığı başlığa kadar her aşamada tercihler yapar ve bu tercihler onun kim olduğuyla ilişkilidir. Daha sarıh bir ifadeyle gazetecinin sınıfı, cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi, siyasi görüşü ve aklınıza gelebilecek her bir özelliği haber yapma sürecine kendisi farkında olsa da olmasa da etki eder, dolayısıyla tarafsız değildir. Herkesin haber yapabilir hale geldiği ve haber yapanla haber arasındaki ayrımın sınırlarının bulanıklaştığı bu yeni medya dünyasında gazetecinin kim olduğu sorusu daha ilginç bir hal alır. Bunun etkilerinin ne olduğu daha geniş bir tartışmayı gerektirmekle beraber yaptığımız haberlerle kimleri ne kadar ve ne şekillerde temsil ettiğimizi sorgulamaya buradan başlamak iyi bir başlangıç noktası olacaktır. Bir gazeteci olarak kendi toplumsal ve ekonomik konumunuzu belirlemek ve bunun haber yapma sürecine olan etkisi üzerine en başından en sonuna öz düşünümseelliği pratik etmek eksik veya çarpık temsillerden kaçınmanızı sağlayacaktır.

Dahası, konumsallık ve öz düşünömsellik basın özgürlüğüne dair artan soru işaretleri ve yeni medya ile birlikte herkesin editoryal süreçler olmaksızın haber yapabilir hale gelmesi ile açığa çıkan 'güvenilirlik' sorununa bir yanıt üretebilir. Demek istediğim, modern ethosun imkânsız bir görevi olan tarafsızlığın yerine konumsallık ve öz düşünömselliğı koymak yapılan habere dair sorumluluğı haberi yapan kişinin dürüstçe üstüne alması anlamına geleceğı için 'güvenilirlik' sorununa olumlu yönde etki edebilir.

Bunun yanı sıra medyanın kamusal yaşamın tam ve eksiksiz bir temsili olamayacağını ve medyanın kamu dediğimiz 'hayali' cemaate dair fikir ve varsayımlarımızı kurucu bir işlevi olduğunu gördüğümüzde gazeteciye şu soruyu sorabilir hale geliriz: tarafsız ve tanrısal bir bakışla haber yapamayacağına göre kamunun ne olduğuna dair fikrimizi kurarken hangi eşitsizlikleri yeniden üretiyorsun? Yaptığın haberlerle LGBTİ+'ların özgürleşme mücadelesine katkı koyabilecek alternatif bir kamusalılığı okuyucuna düşündürebiliyor musun? Mesleğini icra ederken LGBTİ+ olmaya ilişkin deneyimi tüm çeşitliliğıyle ve kapsayıcılığıyla ortaya koyabiliyor musun? LGBTİ+'ların haberini yalnızca hak ihlallerine maruz kaldıklarında veya sansasyonel bir olayın parçası olduklarında mı yapıyorsun yoksa LGBTİ+ okuyucular için rol model olabilecek kişilerin güçlendirici hikayelerini gösteriyor musun? LGBTİ+'ları marjinalleştirmekten kaçınayım derken LGBTİ+ kimliklerin heteronormativite ve ikili cinsiyetçilik gibi baskıcı güç yapılarına karşı verdiği cinsel özgürleşme mücadelesini ve bunun etrafında kurdukları altkültürlerini fazlasıyla evcilleştiriyor ve onların kimliklerini silerek onları asimile ediyor musun?

LGBTİ+'ların medyadaki temsili meselesini temsiliyetin tektipleştirici doğasından kurtarabilmek için bu meseleyi tek atımlık görmek yerine tüm bu soruları tekrar tekrar sormak önemli çünkü yaptığımız her haberin, anlattığımız her hikâyenin özgün bir bağlamı var ve pek çok etken arasında tekrar tekrar denge kurmak gerekiyor. Yukarıda sorduğum sorulardan yola çıkacak olursak, örneğin LGBTİ+'ların maruz kaldığı hak ihlallerini görünür kılmak elbette çok önemli ve LGBTİ+'ları güçlendirici haberler yapayım derken bu ihlalleri tamamen görünmez kılma tehlikesine düşmemek gerekiyor. Ancak Kaos GL'nin her yıl çıkardığı medya izleme raporları gösteriyor ki muhalif basında dahi LGBTİ+'lar yalnızca bir hak ihlaline maruz kaldıklarında veya bir siyasetçinin nefret söyleminin hedefi olduklarında haber değeri taşıyorlar.

Veyahut örneğin LGBTİ+ aktivistlerin 18 yaşının altındaki çocukları LGBTİ+ olmayı özendirerek onları cinsiyetsizleştirdiği yönündeki nefret içerikli haberlere karşı pek çok gazetecinin ilk refleksi fact-checking (teyitleme) yapmak oluyor ancak kimse ‘cinsiyet rollerini sahiplenmek neden iyi bir şey olsun ki’ diye sormuyor ve böylece feminist ve LGBTİ+ aktivistlerin onlarca yıldır cinsiyet rollerine getirdiği eleştirileri ve bedensel otonomiye dair taleplerini ister istemez ‘marjinalleştirmiş’ oluyorlar.

Heteroseksizm, ikili cinsiyetçilik gibi güç yapılarının kendilerini görünür kılma biçimleri zaman ve mekân içerisinde değişiklik gösterebilir. Bu güç yapıları bir gün ve bir yerde kendisini doğallaştırmak için söylediği şeyin tam tersini başka bir yer ve zamanda söylüyor olabilir. Onun için önemli olan şey tutarlılık değil, kendisini tekrar tekrar üretebiliyor olma becerisine sahip olmaktır. Örneğin, heteronormatif toplum bir erkeği toplumsal erkekliğe uymayan davranışları sebebiyle aşağılamak amacıyla ‘eşcinsel’ ilan ederken yine aynı kişi eşcinsel olduğunu söylediğinde onun kimliğini inkâr edip ona heteroseksüel muamelesi yapabilir. Bize düşen görev LGBTİ+’ları temsil ederken içinde bulunduğumuz yer ve mekânda haberini yaptığımız şeyin özgün bağlamında yerleşik güç yapılarını rahatsız edebiliyor olmaktır. Yani demek istiyorum ki ne LGBTİ+’ları güçlendirici haberler yapmak kendi başına bir amaç olabilir ne de LGBTİ+’ların yaşadığı hak ihlallerini görünür kılmak. Temsil meselesini bir amaç olarak ele almaktan ziyade güç yapılarını sarsabileceğimiz, alternatif bir kamusalılığı düşündürebileceğimiz bir araç olarak görmek lazım. Dahası temsil meselesini tek atımlık bir mesele olarak ele almak yerine dinamik bir süreç olarak ele almalı ve haber yaparken hem içinde yaşadığımız toplumdaki güç yapıları üstüne hem bu güç yapıları içerisinde kendi konumumuza dair tekrar tekrar düşündüğümüz bitimsiz bir eleştiri alanı olarak görmeliyiz. Bana kalırsa LGBTİ+’ların görünürlük ve çeşitlilik talepleri arasında oluşan tansiyona verilebilecek en uygun yanıt bu olacaktır.

Fotoğrafta Eşitlik Okumaları

Üzüm Derin Solak, Fotoğraf Sanatçısı

Fotoğraf pratiği, queer görünürlüğün medya ve basın aracılığıyla nasıl şekillendiği konusunda önemli bir noktada duruyor. Görsel anlatım, toplumsal algıları değiştiren güçlü bir araç olsa da queer bireylerin medyada temsil edilme biçimi genellikle sorunlu. Ana akım medya, queer deneyimlerini heteronormatif ve patriyarkal bir dil üzerinden aktararak görünürlüğü eksik ya da yanlış bir şekilde sunarken, alternatif basın daha samimi ve hak odaklı bir anlatım sunsa da geniş kitlelere ulaşmada sınırlı kalıyor. Queer ve kadın+ bireylerin medya ve basında güçlü bir şekilde yer alması için daha kapsayıcı bir dil geliştirilmesi ve bu bireylerin yalnızca içerik üreticisi değil, karar alıcı mekanizmalarda da bulunması gerekiyor. Medyada queer bireylerin artan varlığı, basın dilinin dönüşümüne doğrudan katkı sağlayabilir. Sonuç olarak, etik bir basın dili geliştirmek, queer bireyleri yalnızca birer “konu” olarak değil, topluma katkı sağlayan özneler olarak ele almayı gerektiriyor. Bu yönde atılacak adımlar, queer görünürlüğünün daha güçlü ve doğru bir şekilde aktarılmasına olanak tanıyacaktır.

Fotoğrafçılık, benim için yalnızca bir sanat dalı değil, aynı zamanda bir dil, bir anlatı biçimi. Hem kişisel hem toplumsal bir sorgulama aracı olarak fotoğraf, kimlikler, toplumsal yapıların güç dinamikleri ve şiddet üzerine düşünmeyi mümkün kılar. Günümüzde fotoğraf, yalnızca estetik bir ürün olmaktan çıkmış, sosyal ve politik bir söylem aracına da dönüşmüştür. Bu dönüşüm, özellikle medya dilinin biçimlenmesinde ve toplumsal sınıfların, kimliklerin görünür kılınmasında belirleyici bir rol oynamaktadır. Medyanın, ana akım ya da muhalif olmasına göre kullandığı dilin, toplumsal katmanları nasıl şekillendirdiğini ve özellikle LGBTİ+ topluluğu üzerindeki etkilerini fotoğrafçı kimliğimle daha iyi anlamaya çalışıyorum.

Ana Akım Medya Dili ve Etkileri

Ana akım medya, tarihsel olarak toplumu belirli bir şekilde inşa etmek ve yönlendirmek için güçlü bir araç olmuştur. Bu araç, genellikle hegemonik güçlerin kontrolünde şekillenir. Burada medya, yalnızca toplumsal olayları aktarmakla kalmaz, aynı zamanda belirli değerleri, normları ve ideolojileri de yerleştirir. Toplumsal cinsiyet, sınıf, etnik kimlik gibi faktörler, ana akım medyanın dilinde sıkça belirginleşir. LGBTİ+ bireyleri veya azınlık gruplarını temsil etme biçimi, sıklıkla dışlayıcı, stereotipleştirici ve hatta kriminalize edici olmuştur. Bu, toplumun bu bireyler hakkında sahip olduğu algıyı etkiler ve bazen bu algılar, gerçeklikten uzak, önyargılı yargılara dönüşebilir. Ana akım medya dili, LGBTİ+ topluluğunu genellikle cinsel kimlikleri üzerinden tanımlar ve bu tanımlar çoğu zaman “normal” toplumsal yapının dışına çıkan, marjinal ve tehlikeli olarak görülür. Bu medya dilinin yaratacağı etki, sadece bireylerin toplumsal hayatta maruz kaldığı ayrımcılığı değil, aynı zamanda kendi kimlikleriyle yüzleşmelerini de karmaşılaştırır. Fotoğrafçılığında ise bu tür baskıları, klişeleri ve ayrımcı söylemleri bozan bir dil arayışı içindeyim. Çünkü bir fotoğraf, hem bireysel hem toplumsal kimliklerin inşasında önemli bir yere sahiptir.

Muhalif Basın Dili ve Etkileri

Ana akım medya diline karşı, muhalif basın dilinin devreye girmesi, alternatif anlatıların ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. Muhalif basın, genellikle ana akım medyanın göz ardı ettiği, dışladığı ya da manipüle ettiği grupların sesi olur. LGBTİ+ topluluğu gibi marjinal grupların seslerinin duyurulmasında muhalif basın, her zaman önemli bir araç olmuştur. Bu basın organları, cinsel kimlikleri ve toplumsal cinsiyet normlarını tartışmaya açan bir dil kullanır. Bu dil, hem şeffaf hem de daha insani bir yaklaşımı yansıtarak, toplumsal adaleti savunur.

Fotoğrafçılığında, bu muhalif dili desteklemek ve güçlendirmek için sürekli olarak toplumsal olayları ve bunların queer yaşam üzerindeki etkilerini belgelemeye çalışıyorum. LGBTİ+ topluluğunun karşılaştığı zorlukları ve mücadeleleri yansıtmak, ancak bunu başkalarının algılarına dayalı bir kurgu olarak değil, bireylerin öznel deneyimlerine ve duygularına dayalı bir şekilde anlatmak önemlidir. Muhalif basın dili, belirli normlara karşı çıkarak, bu normları sorgular ve alternatif bir bakış açısı sunar. Bu bakış açısı, yalnızca doğruyu söylemeye değil, aynı zamanda toplumdaki baskıları ve gücün nasıl işlediğini açığa çıkarmaya yönelik bir çabadır.

Basın Dilinin Azınlıklar Üzerindeki Etkisi ve Feminist Bağlantı

Basın dili, azınlıkların temsili konusunda güçlü bir etkiye sahiptir. LGBTİ+ topluluğu, en sık maruz kaldığı medyadaki yanlış temsillerle kimliklerini bulmakta zorlanmaktadır. Ancak, basın dili aynı zamanda toplumsal baskıları ve adaletsizlikleri açığa çıkarma gücüne de sahiptir. Feminizm ile buluşan medya dili, özellikle kadınların ve queerlerin haklarını savunmakta önemli bir rol oynar. Kadın ve queer özgürlüğünü savunan medya, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini eleştirir ve bireylerin kendi kimliklerini özgürce ifade etmelerine olanak tanır. Feminizmin medya dilindeki etkisi, benim fotoğraf pratiğimde de belirgindir. Bu pratiği, queerlerin toplumsal hayattaki yerini savunma, onların deneyimlerini ve mücadelelerini görünür kılma amacıyla kullanıyorum. Fotoğraf, özellikle feminizmle birleştiğinde, gücü elinde bulunduran normlara karşı durmanın ve farklı kimliklerin varlığını kutlamanın bir yolu haline gelir.

Ana Akım ve Muhalif Basın Arasındaki Farklar

Ana akım basın ile muhalif basın arasındaki en belirgin fark, içeriklerinin ve bakış açıların tamamen zıt yönlerde şekillenmesidir. Ana akım medya genellikle toplumsal normları, güç yapılarını ve hâkim kültürel değerleri pekiştirirken, muhalif basın bu normları sorgular ve alternatif seslere yer verir. Bu fark, basın dili ile ilgilidir. Ana akım medya, genellikle bireyleri belirli kalıplara sokarak, toplumsal kimlikleri “doğal” ve “normal” kategorilerine ayırır. Muhalif basın ise bu kategorilerin kırılmasına ve yeniden şekillenmesine olanak tanır. Bu, LGBTİ+ bireylerin görünürlüğü için de geçerlidir. Ana akım medya, genellikle queer kimlikleri ya da LGBTİ+ topluluğunu ya da onlara ait deneyimleri ya küçümseyerek ya da sapkınlık olarak tanımlayarak sunar. Bu temsil, toplumsal algıyı bozar ve genellikle mağdurlaştırıcı bir anlatı kurar. Oysa muhalif basın, queerlerin kimliklerine saygı gösterir, onların hikayelerini derinlemesine, insani bir bakış açısıyla aktarır.

Magazin Dili, Kriminalizasyon ve Gerçekler

Magazin dili, çoğu zaman sıradan insanları ya da toplumsal normların dışındaki bireyleri eğlencelik bir malzeme olarak kullanır. Bu dilde sıkça karşımıza çıkan klişeler, bir kişinin kimliğini ya da geçmişini yüzeysel bir şekilde ele alır, kişiliği ya da durumu gerçeklikten uzak biçimlerde sunar. LGBTİ+ topluluğu, medya dünyasında en fazla magazin diliyle ve ayrımcı biçimlerde temsil edilir. Cinsel kimlik ve yönelim, genellikle dramalarla ya da sensasyonel başlıklarla ilişkilendirilir. Bu durum, queerlerin kriminalize edilmesine yol açar ve toplumsal hayatta dışlanmalarına, daha fazla şiddet görmelerine neden olabilir. Bu süreçte, fotoğrafçı olarak amacım, bu önyargılı ve çoğu zaman yanlış anlatıları bozmaktır. Fotoğraf, bir kişinin yalnızca dış görünüşünü yansıtmaz; aynı zamanda onun içsel dünyasını, duygusal halini ve toplumsal kimliğini yansıtır. Bu, gerçekliği daha derin bir düzeyde aktarmak için önemli bir yöntemidir.

Baskılanma, Örgütlenme Süreçleri ve LGBTİ+ Alanındaki Sınıf Farkları

LGBTİ+ topluluğunun örgütlenme süreçleri, yıllar süren baskılara karşı geliştirilen bir direncin ürünüdür. Ancak bu topluluk içinde de sınıf farkları bulunmaktadır. Farklı sınıfsal arka planlardan gelen bireylerin LGBTİ+ hareketine katılımları, onların yaşadığı zorlukları ve stratejilerini belirler. Fotoğrafçılığımda, bu sınıf farklarını vurgulamak ve queer hareketin farklı sınıfsal kesimlerindeki bireylerin hikâyelerini aktarmak, oldukça önemli bir amacım olmuştur. LGBTİ+ topluluğunun karşılaştığı zorluklar, yalnızca toplumsal cinsiyet ve cinsel kimlikle ilgili değildir; aynı zamanda sınıf, ekonomik durum ve toplumsal statü gibi faktörler de bu deneyimleri şekillendirir. Fotoğraf, bu katmanları bir arada sunarak, toplumsal farklılıkları ve çeşitliliği anlatmada etkili bir dil oluşturur.

LGBTİ+'ların Kayıp Tarihi

LGBTİ+ topluluğunun tarihi, genellikle ana akım tarih yazımından dışlanmış bir alandır. Birçok queer bireyin yaşadığı acılar, mücadeleler ve zaferler, toplum tarafından genellikle yok sayılmıştır. Bu kayıp tarih, hem bireylerin kendi kimliklerini anlamaları hem de toplumsal değişimin ne denli önemli olduğunu fark etmeleri için hayati öneme sahiptir. Fotoğrafçılığımda, LGBTİ+ bireylerin geçmişteki mücadelelerini ve bu topluluğun kayıp tarihini belgelemeye çalışıyorum. Bu süreç, sadece bir tarih yazımı değil, aynı zamanda kimliklerin yeniden inşasıdır.

Cinsiyet Eşitsizliğiyle Mücadelede Medyanın Rolü

Selime Büyükgöze, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı

Medyada kadınların yer alma biçimleri, özellikle cinsiyetçiliği pekiştiren medya temsilleri merkeze alınarak uzun yıllardır tartışılıyor. Haber dilinin cinsiyetçiliği yeniden üretme biçimlerini açığa çıkaran bu tartışmanın en önemli kazanımı, kadın odaklı ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir habercilik kavramının oluşmasına zemin hazırlamış olmasıdır. Sorunlar ve alternatife dair oluşan bilgi ve deneyim, kadınların haberlerde eşit ve adil bir şekilde yer alma haklarına dair tartışmayı derinleştirmeye olanak tanıyor. Bu sunumda, bu değişimin feministler açısından seyrine değinmenin yanı sıra, ifade ve örgütlenme özgürlüğünün kısıtlandığı, cinsiyet karşıtlığının güçlendiği 2024 Türkiye'sinde feministlerin habercilikten beklentileri, karşılaştıkları sorunlar ve fırsat alanları tartışılacak, cinsiyet eşitsizliğine karşı habercilerin sorumluluğu ve potansiyeli ele alınacaktır.

Kadınların medyada temsiline dair sorunlar, feministlerin 60'lı yıllardan bu yana ele aldığı konulardan arasında. Medya, geleneksel cinsiyet rollerini pekiştirip yeniden üretmesinin yanı sıra kadınların eksik ve yanlış temsili ile de sıklıkla eleştirildi. Bugün de durum medyanın hiçbir alanında tamamen değişmiş değil. Bir diğer yandan 2024 yılında medyanın cinsiyetçiliğinden konuşmak, yıllar içerisinde medyaya yöneltilen eleştirilerin sonuçları ile birlikte düşünmeyi gerekli kılıyor. Örneğin, yıllardır feministlerin medyaya getirdiği eleştirilerin etkisi ve medyada çalışan feministlerin mücadele ve emeğiyle bugün hem Türkiye'de hem dünyada gazeteci topluluklarının, cemiyetlerin cinsiyet odaklı habercilik kılavuzları var. Bu kılavuzlar, habercilere cinsiyetçilikten uzak ve hatta cinsiyetçi sistemin ve bu sistemin kadınlar üzerindeki etkisinin farkında bir haberciliğin yollarını gösteriyor.

Elbette bu çabaların varlığı önemli olmakla birlikte, haberciliği baştan aşağı dönüştürdüğünü söylemek mümkün değil. Fakat bu gibi kılavuz ve hatta tartışmaların varlığını ve ürettikleri bilgiyi bir “norm” olarak ortaya koymuş olmalarını da başlı başına bir kazanım olarak düşünebiliriz. Zira cinsiyetçiliğin sorgulanmasının dahi bir aşırılık olarak algılanmasından, cinsiyetçiliğe işaret eden ve dönüştürmeyi hedefleyen bir dile geçiş çabasının azımsanamayacak sonuçları var. Bu kazanım bize, medyada kadınların nasıl temsil edildiğini “bundan sonra” ve “buna rağmen” nasıl temsil ediliyor diye düşünme şansını da veriyor.

Medyada kadınlar hakkında kullanılan dil ve üretilen temsillerin kadınların yaşamlarında somut karşılıkları var. Cinsiyetçiliğin kök saldıgı dünyayı ve kadınların ezilmesinden çıkar sağlayan sistemi bu dil açığa çıkardığı gibi, süregitmesine de katkıda bulunuyor. Kadınların patriyarkal sistemde maruz kaldığı ayrımcılık ve şiddeti kavrama biçimlerimizde bu dil ve medyanın kadınları ilgilendiren haberleri verirken kurduğu ya da kurmaktan imtina ettiği bağlam çok etkili. Bu ilişkiyi tersinden de düşünmek, medyadaki cinsiyetçiliğin kırılabilđi noktalarda bunun kadınların yaşamlarındaki etkisinden konuşmak da mümkün. Buna bir örnek olarak “kadın cinayetleri” kavramını düşünebiliriz. Medyanın kadın cinayetlerinden “aşk” ya da “töre” cinayetleri olarak bahsettiği günler çok uzakta değil. 2010 yılında feministlerin başlattığı Kadın Cinayetlerine Karşı İsyandayız kampanyası, kadın cinayetlerine “kadın cinayetleri” denmesi ısrarıyla bir milat yarattı. Bugün ana akım gazetelerin bile kadın cinayeti ifadesini kullanarak haber yapması, kadınların öldürölmesinin sistematik bir sorun olduğunun kamuoyunda kabul edilmesiyle doğrudan ilişkili. Kadınların öldürölmesinin adli bir olay ve öldürölün kadının başına gelen bir “talihsizlik” olmaktan çıkarak sistematik bir sorun olarak kavranması ve öldürölün kadınlar arasında ilişki kurulabilmesi açısından nasıl adlandırıldığı ve haberlerin nasıl yapıldığının büyük önemi var. Medyadaki bu değişim, bugün kadınlara yönelik şiddeti kavrama ve tartışma biçimlerimizi dönüştürme potansiyelini açığa çıkarmasının yanı sıra toplumsal muhalefete kulak veren bir medyanın önemine de iyi bir örnek. Hak odaklı bir habercilik anlayışının ayrılmaz parçası olan toplumsal muhalefetin sesini duyurma ilkesinin, medyayı içten dönüştürecek bir potansiyeli de bulunuyor.

Elbette bugün medyanın baş etmesi gereken farklı sorun ya da dinamikler de var. Türkiye bağlamında düşündüğümüzde ifade özgürlüğü, medyanın yapısal sorunları ve sosyal medyanın habercilik üzerindeki etkileri gibi başlıklar yalnızca medyanın iç sorunu değil, aynı zamanda medyayı dönüştürmeyi amaçlayan toplumsal hareketlerin de işini zorlaştıran bir ortam yaratıyor.

Mor Çatı deneyiminin yanı sıra feminist politika yapan ve çeşitli kampanyaların, örgütlenmelerin parçası olan biri olarak düşündüğümde medyayla kurduğunuz ilişki yalnızca medyayı izlemek, nasıl haber yaptıkları üzere düşünmek ve dönüştürmeye çalışmak değil, aynı zamanda haber olmaya çalışma mücadelesi.

Yukarıda bahsettiğim dilsel dönüşüm çok önemli bir kazanım olsa da, Türkiye'nin içinde bulunduğu gidişat ve medyanın yapısal sorunlarının neden olduğu, doğrudan cinsiyetçilikten kaynaklanmayan ama haberciliğe dair zeminin ortadan kalkmasının getirdiği çok önemli bir zarar ve zorluk var. Feminist hareketin ana akımda yer bulabilmesi, bu kurumlarda çalışan feminist habercilerin çabalayarak yarattıkları münferit fırsatlar dışında pek mümkün değil. Alternatif medyada ise, sınırlı kaynakların da bir sonucu ve hatta yeni medyanın habercilik üzerinde yarattığı değişimin de etkisiyle toplulukların sesi olmaya gayretiyle çelişen durumlarla karşılaşabiliyoruz. Örneğin haber yaptığı konu üzerine düşünüp soru soran bir haberciyle karşılaşma ihtimali gün geçtikçe azalıyor. Haber yaptığı konuyu araştırmaya, üstüne düşünmeye vakit ve kapasite yaratamayan bir haberciliğin, patriyarkal bir haber dünyasında değişim yaratmasını beklemek ise gerçekçi değil. Yine benzer nedenlerden ötürü, bir toplumsal hareket mensubu olarak medya ile kurduğunuz ilişkinin önemli bir kısmını haber yaptırmaya çalışmak oluşturabiliyor. Kimi gazeteciler ile kurulabilen organik ilişki dışında, "gündem" olmayan bir konu hakkında haber yaptırmak bazen en az ana akıma girmeye çalışmak kadar zorlu.

Cinsiyet odaklı bir haberciliğe duyulan ihtiyaç, haberciliğin kadınların gerçekliğini içermekten yoksun olmasından da ileri geliyor. Haber dilini dönüştürmeyi hedeflemiş mücadelenin sonraki durağı erkek merkezli düşünme biçimini değiştirmek. Kadınların gerçekliği üzerine, haberciliğin yaygın ve patriyarkal pratikleri üzerine eleştirel düşünmeyen ve/veya pratiğine yansıtamayan bir habercinin kadınların yaşadıkları üzerine bir bağlamı nasıl kuracağı ve daha sonra o bağlamla nasıl eşit ve adil bir temsil alanı oluşturacağı sorusu karşımızda önemli bir soru olarak duruyor. Bu nedenle yalnızca bir haber cinsiyetçi mi değil mi ya da kadınların maruz kaldığı suçlar nasıl haber yapılıyor diye düşünmenin ötesinde bir anlayışa ihtiyacımız var. Mevcut durumda, kadınlara karşı işlenen suçlardan kimilerinin toplumsal infial yaratmasını bir kenara koyduğumuzda, kadınlarla ilgili gündem oluşturmak yalnızca 8 Mart ve 25 Kasım gibi tarihlerde akıllara geliyor. İstanbul Sözleşmesi'ne karşı yöneltilen örgütlü saldırı ve sözleşmenin böylelikle önemli bir kamuoyu tartışmasına dönüşmesi gibi durumlarda dahi kadınlar dışarıda bırakılabiliyor. Kadınların gündemi üzerine düşünmek ve feminist mücadelenin sesini taşımanın yanı sıra gündeme kadınların gözünden/gerçekliklerinden bakmak haberciliğin günlük refleksi haline gelebilmeli.

İfade özgürlüğünün bu kadar daraldığı bir yerde zaten eşit ve adil bir haberciliğin kadınlar LGBTİ+'lar açısından nasıl mümkün olduğu üzerine düşünmek neredeyse "lüks." Gündem hızla akarken akıp gitmeyen eşitsizlik ve bu eşitsizliğin maddi sonuçlarına maruz kalmak ise kadınlar için sıradanlaşan ve sıradanlaştıkça görünmezleşen bir olgu. Bu nedenle kadınların tarafında, eşitsizliğin farkında olarak habere bu gözle bakmak, soru sormak, fikri takip yapmak, bu adaletsizliği ortaya çıkaran bağlamı haberde kurmak ve tüm bunları elbette üstüne düşünmeye değer bulmak adil bir habercilik için çok temel.

Türkiye'de bu tartışmayı yapabildiğimiz alternatif medya ile bir nevi mücadele ortaklığımız da var. Baskıya karşı söz söyleme sorumluluğunda birleşiyoruz. Faşizme karşı verdiğimiz mücadelede aynı torbaya atılarak hedef gösterilmemiz de bundan. Bizim verdiğimiz mücadeleler arasında dayanışma kurma biçimlerimizden biri kuşkusuz dünya tahayyüllerimizi anlamak ve mücadeleyi ortaklaştırmak, bunun için kendi imkânlarımızı seferber etmek olmalı. Özellikle haberciliğin demokratik bir toplum açısından temel rolünü düşünürken aynı zamanda toplumsal dayanışmayı da yeniden tesis etmek için rolünü tekrar hatırlamaya ihtiyacımız var.

Kadınların hakikatlerini ortaya çıkarmaya ve anlamlandırmaya dair bir feminist müdahale örneği vermek isterim. Feministler olarak daha geçmiş yıllarda yaptığımız bir kampanya vardı: "Kadınlar hayatlarına sahip çıkıyor." Bu kampanyada ölmek için öldürmek zorunda kalan kadınları gündem ettik. Medyada kocasını öldüren kadınlar, bir erkeğe şiddet uygulayan olarak üçüncü sayfada yer bulan kadınları gündem ettik. Olay anından ibaret, kimi zaman magazinsel bir ilgi ile sınırlı olarak yazılmış bu haberlerin ardındaki sistematik şiddete dikkat çekmeye karar veren bir kampanyaydı. Kendisine şiddet uygulayana erkeklere karşı gelen, kendini savunan, kimi zaman öldürülmek için öldürmek zorunda kalan kadınlar. Hikâyeye buradan bakmak, bu kadınların arasındaki ilişkiyi hatta öldürülen kadınlar ile aralarındaki ilişkiyi görmek ve gündemleştirmek feministlerin politik sorumluluğu. Bu sorumluluğun sesini duyuracak bir habercilik ise hepimiz için önemli bir ihtiyaç. Adil ve eşit temsil üzerine düşünmek ve toplumsal muhalefet ile medya arasındaki dayanışmayı güçlendirmek ise hepimizin sorumluluğu.

KAPANIŞ

Türkiye’de ‘azınlık’ gazetesi çıkarmak: Haklar ve sorumluluklar

Yetvart Danzikyan, Gazeteci

Ermeni toplumu, Rumlar, Yahudiler, azınlıklar, gazetecilik faaliyetinde bulunurken elbette ki “Gazeteciler Haklarıyla Vardır” vardır ama şu daha fazla var galiba, “temsiliyetleri ve sorumluluklarıyla da vardır.” Ne anlatmaya çalışıyorum? Örneğin 24 Nisan’larda ve 19 Ocak’larda yurt dışından ya da yurt içinden gazeteciler gelirler, belli ki “Mutlaka Agos’a gitmemiz gerekir” diye düşünüyorlar, gayet moral verici. “Şu şu konuda Ermeni toplumu ne düşünüyor?” sorusu mutlaka gelir. Şu yanıtı veremem ama vermek isterim: “Ne bileyim ben?” Yani, Ermeni toplumu tek bir kişi değil ki. Veya biz her akşam toplanıyoruz, telefonlaşıyoruz vs. gibi bir durum yok. Tabii genel eğilimi biz de gözlüyoruz ama bu tarif edilebilir bir şey değil. Böyle olduğu sürece de bizim bir şey anlatmamız zorlaşıyor. Onlar da istiyorlar ki, “Ermeniler şunu istiyor, böyle diyor” gibi bir yanıt verelim. Bu genel olarak böyleyken, bir de ayrıca Hrant Dink Cinayeti ile ilgili olarak ve de haklı olarak insanlar kimi arayacaklar? Bizi arayacaklar. Burada da şöyle bir soruyla karşılaşıyoruz “Hrant Dink’in öldürülmesi Ermeniler için ne anlam ifade ediyor?” Bu da anlatılabilir bir şey değil. Kendi düşüncelerimi anlatabilirim ancak. İyi niyetle sorulmuş, iyi bir soru. Ama yanıtı çok büyük. Bazen şu yanıtı veriyorum: “Asıl Türkiye için ne ifade ediyor?” Belki de bu sorunun yanıtını bulmalıyız önce.

Böyle sorumluluklarımız var özetle bizim. Sadece Türkiye için değil. Diasporadaki Ermeniler de bir şey olduğu zaman genellikle bizi arıyorlar. Bazen günlerimiz Ermenistan medyasına da haber, yorum yetiştirmekle geçiyor. Bize çok olağan gelen şeyler onlar için çok sıra dışı ya da büyük olaylarmış gibi görünebiliyor. Böyle sorumluluklar ve temsiliyetler var bizim gibi gruplar için. “Azınlık medyası”ndan bahsediyorum, bu tabii “az” olmakla ilgili bir şey. Kime gidecekler? Bu toplulukların resmi kurumlarından yapılan açıklamalar dışında bir şey duymak istiyorlar doğal olarak.

Evet, “Gazeteciler Haklarıyla Var”. Sıcak bir olay yaşıyoruz. 24 Nisan’da, her sabah yapılan Açık Gazete programında Ömer Madra, Cengiz Aktar’ı konuk alıyor. Cengiz Aktar da “Ermeni soykırımı anmaları bu yıl da yasak” gibi bir şey söylüyor. RTÜK de bu sözlerle ceza kesiyor: Beş kez program durdurma. Gerekçesi çok ilginç. “Ermeni soykırımı dendi, programcı da bunu düzeltmedi” Yani düzeltmediği için cezayı kesiyor. RTÜK’ün ceza kesmesi zaten ifade özgürlüğüne aykırı. Gerekçesi daha da aykırı. Bir ara X’te (eski adıyla Twitter) çok paylaşılan bir laf vardı. “Faşizm konuşma yasağı değil, söyleme mecburiyetidir” diye. Bu da öyle bir söyleme mecburiyeti. Peki RTÜK bu ceza kesme hakkını neden kendinde görüyor? Biz Agos’ta bunu tekrarladık. Ermeni soykırımı demek yasak değil Türkiye’de. Ermeni soykırımı dedikleri için Diyarbakır Barosu hakkında peş peşe açılan 5-6 ayrı dava vardı. Dördünden beraat ettiler, bir tanesi sürüyor. Beraat kararlarının bir tanesinin gerekçeli kararında çok düzgün ifadeler var, “suç olamaz” mealinde.

Keza Hrant Dink Vakfı 2019 senesinde Kayseri’de bir konferans yapacaktı. Birçok akademisyen geliyor tebliğler sunuluyor. Kayseri Valiliği bunu yasakladı. Vakıf avukatları Valiliğinin bu yasaklama kararını mahkemeye götürdü. Mahkeme Valiliği haklı buldu, hatta “Belki de soykırım denecekti orada” gibi ifadelere yer verdi. Hrant Dink Vakfı bunu Anayasa Mahkemesi’ne götürdü. Anayasa Mahkemesi de “Örgütlenme hakkı ihlal edilmiştir. Toplanma hakkı ihlal edilmiştir.” dedi. Upuzun bir gerekçeli karar yazdı ve dedi ki, “İfade özgürlüğü sadece genel kamuoyunun hoşuna giden ifadeler demek değildir. Şiddete çağrıda bulunmadığı sürece, toplumu şok edici, toplumun genel anlayışına uymayan görüşler de ifade edilebilir.” Özetle “Soykırım denecek olsaydı bile senin bunu yasaklama hakkın yoktur” diyor Anayasa Mahkemesi. Bütün bunlar varken RTÜK böyle bir karar veriyor.

Fakat orada aslında teknik bir sorun nedeniyle açılmayan bir dosya yüzünden, “Program durdurma cezasını uygulamadınız” diye bu sefer lisans iptaline gittiler. Sorumluluk demiştik ya, biz şimdi düşünüyoruz. Bu cezaya kadar soykırım diyorduk Açık Radyo’da. Hiç kimsenin bir şey dediği yoktu. Bu karar geldikten sonra aldı bizi bir düşünce. Diyelim mi, demeyelim mi? Radyonun zaten başı belada. Kendi gazetemiz olsa kendi çerçevemizde düşünüyoruz. Ama bir radyonun lisans iptalinden bahsediyoruz. Hak derken geldik en başa. Buyurun size sorumluluk, buyurun size temsiliyet.

Tekrar haklar meselesine gelince “Agos’u çıkartmakla Hürriyet’i çıkartmanın arasındaki fark nedir?” sorusunu tartışmaya açalım. Agos Hürriyet yüzünden biraz var belki de. Ya da Hürriyet’i bir temsili bir gazete olarak görelim. 90’ların medyasından bahsedelim biraz. Bu tür gazeteler Ermenileri, solcuları, Kürtleri sürekli “öteki” olarak gördüğü, kendi işlerine yaradığı ölçüde hikayelediği, kendi işine yaramadığı ölçüde de düşmanlaştırdığı için var. Yani siz bir Ermeniyse eğer, genel devlet politikalarıyla veyahut hükümetin o zamanki politikalarıyla uyumluysanız eğer, güzel bir Ermeni vatandaşsınız. Eğer biraz çıkıntılık yapıyorsanız, öyle olmuyor. Hrant Dink öldürülmeden yaklaşık iki hafta kadar önce bir manşeti vardı Hürriyet’in, hiç unutamıyorum. Manşet şuydu: “Vatandaş Dimitri”. Konu şu: Yıllar içerisinde azınlıkların mülklerine sık sık el kondu. Bu 1974’ten sonra hızlandı. 2002’lerin atmosferinde AB ile adaylık süreci çerçevesinde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvurular daha da hızlanmış vaziyette. Bazı azınlık vakıfları da mülklerini geri alamadıkları için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne başvuruyor ve hakikaten tazminata mahkûm ediyorlar Türkiye’yi. Bir Rum Vakfı’nın başkanı demiş ki “Ben ülkemi yurt dışına şikâyet etmem” Hürriyet de bunu. “Vatandaş böyle olur” demeye getiriyorlar. (Söz konusu kişi daha sonra “Ben aslında öyle demedim” gibi sözler de söyledi). Hürriyet bunu yaptığı için ya da diğer gazeteler veya diğer televizyonlar bunları yaptıkları için aslında Agos gibi bir gazeteyi çıkarma ihtiyacı doğdu.

1990'larda sürekli "Bir grup PKK'lı öldürüldü, sünnetsiz çıktılar" ya da "Ermeni din adamları PKK'ya yardım ederken görüntülendiler" haberleri çıktı. İlgisi yok. Veya: "Öcalan Ermeni'ymiş". Bunlar gitgide çoğaldı. Patrikhane'nin o zaman bir basın bürosu vardı. Patrik Mutaftyan o zaman daha Patrik değildi, Patrik vekiliydi. Aslında Agos, Patrikhane'nin basın bürosunda biraz şekillendi. Çünkü onlar bütün bu haberlere karşı tekzip gönderiyorlardı gazetelere. Tekzibi ya hiç kullanmazlardı ya da pul kadar bir yerde kullanırlardı. "Bizim sesimizi duyurmamız lazım" fikri çıktı. Motivasyonlardan bir tanesi buydu. İkinci motivasyon da şuydu: Bilhassa 1970'lerde Anadolu'dan gelen Ermenilerin büyük bir kısmı Ermenice bilmiyorlardı. Çünkü 1915'den sonra ne kilise bırakılmış orada ne okul. Dolayısıyla Ermenice gazeteleri okuyamıyorlar. Dedik ki biz, "Gazete, Türkçe ve Ermenice olsun." İki nedenle. Bir, bizim Türkiye'deki toplumla bir diyalog, bir bağlantı kurmamız lazım. Kendimizi anlatmamız lazım. İki, Ermenice bilmeyen Ermeni okurlara da seslenebiliyor olmamız lazım. Bu maksatla iki dilli çıktı. Aslında çıkmasına sebep olan ortam, bütün o ağır milliyetçi ve azınlıkları bir şekilde köşeye sıkıştıran, nefessiz bırakan ortamdı. Yani yine döndük dolaştık, haktan sorumluluğa geldik. Yani sorumlulukla, temsiliyetle, bunların oluşturduğu bir ihtiyaçla Agos çıktı.

Gazetecilik meydan okumalarla karşı karşıya bir taraftan da. Yani sizin yaptığınız haberin okunabilirliği, gazete olarak çıkabiliyor olmak bu maliyetlerle artık bir mesele. İnternet sitesi olsanız bile onu okutabilmek, ayrı bir mesele. Azınlık gazeteleri olarak bu tabii bizi hayli zorlayan bir durum. Şunu da hatırlatayım: Basın İlan Kurumu var, gazetelere resmi ilanlar dağıtıyor. Azınlık gazetelerine vermiyorlar. "Siz Türkiye çapında dağıtılmıyorsunuz, tirajınız belli, bazı gazeteler zaten Türkçe değil" gibi gerekçeler. 2012 senesinde Mihail Vasiliadis, Apoyevmatini gazetesi genel yayın yönetmeni, bir feryatta bulundu. Hükümet de "O zaman biz her sene bir para verelim azınlık gazetelerine" dedi. Yani Lozan Antlaşması'yla belirlenmiş azınlık gruplarının gazetelerine, yıllık bir ödenek, o para da beşe bölünecek. Küçük bir meblağ aslında ama bir gedik kapatıyor. Ama bir baktık ki birilerini her sene arayıp bunu talep etmemiz gerekiyor, "Bu sene de bize para verecek misiniz?" gibi. Bir gazeteyle resmi bir kurum arasında olmaması gereken bir ilişki biçimi. Hatta bazen "Siz talepte bulunmadınız ki" vs. dediler. Şimdi bu şekilde para istemek her kurumun kendine yakıştırdığı bir şey değil. Bizde böyle ama bir taraftan bakıyorsunuz Basın İlan Kurumu Evrensel Gazetesi'nin tutumunu beğenmediği için onlara hiç vermiyor. Böyle bir hercümerç içerisinde yola devam etmeye çalışıyoruz. Gazete basmak çok maliyetli bir iş gerçekten. Dağıtmak daha da maliyetli bir iş.

Sansür ve otosansür konusuna da kısaca değineyim. Sansür çok büyük bir bedelle şu an için yok. Ne demek bu? 2007'den sonra, Hrant Dink öldürüldükten sonra soruşturma açma gibi uygulamalar azaldı. Hakkaniyet adına bunu söylemem gerekir. Ama çok büyük bir bedel ödemiş olduk. Haber kaldırma var ama o zaten bütün basının sorunu. Birisi "Benim adım şu haberde geçmiş "diyor, bir mahkeme buluyor. "Kaldırın" kararı veriyor mahkeme. Sonra siz o haberi silmek zorundasınız sitenizden. İtiraz edebilirsiniz ama o da sonu belli olmayan bir iş. Otosansörü ise şöyle tarif edilebilir. 1915 veya benzer konularda çok değerli katkılar geliyor yurt dışından, yurt içinden. Orada her zaman, şuna dikkat ediyoruz. Bu bir halkın yaptığı bir şey değildi, bir rejimin ve o rejimle işbirliği içinde olan birilerinin faaliyetiydi. "Türkler soykırım yaptı, Ermeniler böyle yaptı, Yahudiler şöyle yapıyor..." denmesi son derece problemli bir şey. Yani burada İsrail Devleti'nden bahsediyorsak meselâ, İsrail Devleti'nin yaptıklarını onaylamayan da milyonlarca Yahudi var. 'Yahudiler' diye bir şey söylenemez. Dolayısıyla bunlara mutlaka dikkat ediyoruz.

Ama bazen daha dikkatli olduğumuz günler oluyor. Azerbaycan-Ermenistan savaşı, örneğine bakalım. 2020'deki savaş çok öğreticiydi bizim açımızdan. Bir kere Türkiye'deki bütün medya, bağımsızıyla, bağımlı olanıyla, milliyetçisiyle, Azerbaycan ve Türkiye, "Savaş Ermenistan başlattı" dediği için bu söylem haftalarca devam etti. Ama durum öyle değildi. Bir yandan şunu da yapamazdık: Sonuçta Ermenistan da bir devlet. Yani savaş işin içine girdiği zaman her devletten, her türlü resmi kurumdan gelen açıklamaları bir süzgeçten geçirmeniz iyi olur. En iyisi orada bir ya da iki-üç muhabiriniz olmasıdır. Orada olamıyorsak eğer bizim yapacağımız şey şu: Azerbaycan bunu söylüyor, Ermenistan da bunu söylüyor. Şu basit kuralı bile ne yazık ki birçok gazete uygulamadı. Dolayısıyla bizim takındığımız tutum büyük oranda iki gelişmeyi bir arada verebilmek ve gerek Ermenistan gerekse Azerbaycan'daki insan hakları kurumlarından gelen, bağımsız sivil toplum kuruluşlarından gelen haberlere daha da öncelik tanımak. Ama "Ermenistan başlattı" başlıkları haftalar boyunca sürdü. Ermenistan'a ve Ermenilere yönelik var olan düşmanca algıyı besleyen bir şeydi. Türkiye'de Ermenistan hâlâ bir tabu. Milliyetçi anlamda bir tabu. Biz dolayısıyla şuna da dikkat ettik. Bu meselenin bir geçmişi vardı, 90'larda da bir savaş yaşandı. O zaman Azerbaycan çok dağınık bir halde ve Ermenistan'da milliyetçiler çok güçlüydü. Birçok kişi evlerinden oldu ama Azeriler 90'lardaki savaşın sıkıntısını daha fazla çektiler. Bir taraftan şu da vardı, Ermenistan'ın yıllar boyunca Karabağ'a ulaşmak için işgal ettiği topraklardan çekilmesi gerekiyordu. Çekilmediler. Sonuçta buna karşı Azerbaycan ve Türkiye'den çok ağır ve yine insanları evlerinden eden, savaş hukukunu bile ihlal eden bir karşılık gelmiş oldu. Bu ikisi arasında, otosansür denmese de bir denge bulma ihtiyacı hissettik.

21 metrekarre konteynerde eğitim: Eşitsizlik derinleşiyor

Belgizar Abiri Şimşek

Depremiın yaralarını sarmaya çalışan Malatya'da, 74 konteyner kentte binlerce öğrenci her gün okula gidiyor ve sınavlara hazırlanmaya çalışıyor. Ancak 21 metrekarelik konteynerlerin darlığı fiziksel bir engelin yanı sıra derinleşen bir fırsat eşitsizliğinin göstergesi olarak karşımıza çıkıyor. Eğitimciler, eğitim kalitesinin düştüğünü söylüyor.

Malatya'da 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından kurulan konteynerlerde eğitim-öğretim hayatını sürdüren öğrenciler 21 metrekarelik bir alanda hem yemek yemek, uyumak, duş almak hem de sınavlara hazırlanmak zorundalar.

Çoğu zaman bir masa bile bulamayan bu çocuklar evde kalan akranlarıyla aynı sınavlara tabi tutuluyor. Konteynerin darlığına bir de sık sık elektrik kesintileri, internet sorunları ve konteynerlerin yazın aşırı sıcak, kışın ise aşırı soğukluğu eklenince durum daha da zorlaşıyor.

Eğitim İş Sendikası Malatya Şube Başkanı Hüseyin Kara, 6 Şubat depremlerinde Malatya'da eğitimin nasıl etkilendiğini ve konteynerde kalan öğrencilerin durumunu

Malatya'da eğitimde sorunların azalmak yerine katlanarak arttığını söyleyen Kara, ağır hasar alan ve yıkılan okul binalarının yerine henüz yenilerinin yapılmadığını söyledi:

"Depremden sonra yıkılıp da yapılan binamız yok. 108 okulumuz başka okulların bünyesinde eğitim-öğretim görüyor. Bazı binalarda 3 okul var. Bir binada 3 ayrı okul eğitim-öğretim faaliyeti sürdürüyorken öğrenci, öğretmen ve idare ayrı ayrı sıkıntılar yaşıyor. Dersler ortaokullarda 35 dakika, liselerde 30 dakika bu birleştirilmiş okullarda.

180 iş gününüze vurduğunuzda bu bir dezavantaj. Aynı sınava girecek öğrencilerin ders sürelerindeki kısaltmaları hesap etmek zor değil. Bu öğrencilerimizin birçoğu konteynerlerde kalıyorlar. Birden fazla kardeşi varsa, anne-baba, büyük anne-baba varsa o ortamda çocuğun ders çalışması mümkün değil. Zaten diğer zaruri ihtiyaçlarını yerine getirmesi zorken ders çalışmak adeta imkânsız hale geliyor."

Kara, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve belediyelere konteyner kentlerde yaz ve kış koşulları sağlanmış etüt salonlarının yapılması çağrısında bulundu.

1 kedi 3 birey ve 21 metrelik boş oda

Depremin ardından Güzelbahçe Konteyner Kent'te kardeşi, babası ve kedisiyle yaşamaya başlayan İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler Bölümü ve Reklamcılık Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrencisi olan Yusuf Durdu, tez yazım sürecini anlattı.

Depremle beraber yaşamının tamamen değiştiğini söyleyen Durdu, evinde bir odasının olmasının aslında lükse kaçtığını söyledi.

Babası, kardeşi ve kedisiyle 1 buçuk yılı aşkın süredir konteynerde yaşam mücadelesi verdiğini ifade eden Durdu, bu daracık alanda tezini tamamlayarak doktora hazırlandığını aktardı.

Durdu, konteynerde tez yazım sürecini ve yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Depremi ardından bir süre akrabalarımızdan kaldıktan sonra konteynerde yaşamaya başladım. Babam, kardeşim ve kedimle 21 metrenin içinde yeni bir hayata başladık. Konteynerimizde bölme yok, sadece boş bir oda, o kadar. Diğer konteyner kentlerde AFAD her türlü yardımı yaptı. Onlar kullanıma hazırlarken biz boş bir konteyneri sıfırdan doldurduk. Evimiz ağır hasarlı olduğu için eşya tahliyesi yapamadık. Ben sadece çamaşır sepetinde kitaplarımın bir kısmını alabildim."

Ağır hasarlı evinden masa, sandalye, kitap, kitaplık gibi bir öğrencinin en temel gereksinimleri olan malzemeleri alamadan çıktığını ifade eden Durdu, konteyner kentte internet alt yapısının olmadığı için de her ay cebinden 1500 liralık taşınabilir modem almak durumunda kaldığını söyledi.

"Ders çalışmak için herkesin uyumasını bekliyorum"

Tezi için ilk başvurduğu internet mecrasının elinde olmayışını ve zorluklarını Durdu, şu sözlerle anlattı:

"Malatya'nın merkezinde kurulu olan bu konteyner kentte internet altyapısı yok. Buradaki tek öğrenci ben değilim. Geçen sürede kendi internetimi kendim aldım. Ayda 1500-2000 TL arasında fatura ödüyorum. İmkânı olmayan bir sürü öğrenci var burada ve hepsi mağdur. Şimdi tezimi tamamlamaya çalışıyorum, imkansızlıklardan dolayı zaman da kaybettim."

Konteynerde çalışmak ortak alan olduğu için ayrı bir zor. Sadece benim alanım değil, insanlara sürekli sessiz olun diyemem. Tez yazıyorsunuz, hata yapma payınız yok. Orada gireceğiniz yanlış bir veri, bütün çalışmayı etkileyebilir. Sessiz bir ortam gerekiyor ama bu konteynerde mümkün değil. O yüzden gece yarılarını çalışmak için tercih ediyorum. İnsanlar uyuduğu zaman ben derslerime başlıyorum."

"Eğitim kalitesi düştü"

Özel bir eğitim kurumunda Matematik Öğretmeni olan Kasım Şimşek ise depremin ardından birçok öğrencisinin ailesiyle kenti terk ettiğini söyledi. Kalan öğrencilerinin de bir kısmının konteynerden yaşadığını söyleyen Şimşek, sınavlarda başarının düştüğüne dikkat çekti.

Özellikle kalabalık ailesi olanların konteynerde ders çalışmadığını ifade eden Şimşek, "Depremin Malatya'da etkilemediği şey kalmadı. Bende bir süre konteynerde kaldım, o yüzden zorluğunu iyi biliyorum. Evde her odanın ayrı bir fonksiyonu varken şimdi 21 metre her şey oldu. Düşünün, oturma odasından yatak odasına; mutfaktan lavabo, balkona her şey 21 metrenin içi. Durum böyle olunca ders çalışmak için ayrı bir ortam mümkün olmuyor. Dolayısıyla biz bu öğrencilerden başarı bekleyemiyoruz. Tek sorun tabi konteynerin darlığı da değil. Çocuklar birçok ödevini internet üzerinden yapmak durumunda kalabiliyorlar. Elektrik kesintileri ve internetin olmayışı da zorlaşan koşulların tuzu biberi oluyor" diye konuştu.

Suriye: Herkes hem kaygılı hem de umutlu

Abir Naeseh Bilgin

bianet, Suriye'de günlük hayatı ve beklentileri ülkenin farklı kentlerinden ve kesimlerinden yurttaşlarla konuştu. İlk günlerdeki yağmalama vakaları hariç kayda değer bir olay yaşanmadı. HTŞ şimdilik kendi ideolojisini dikte etmiyor. Dükkanlar açık. Halk, herkesi eşit gören, laik bir sistem istiyor.

Suriye'de 2011'den beri süren iç savaşta Heyet-i Tahrir'uş Şam'ın (HTŞ) yönetimi devralması ve Beşar Esad'ın Rusya'ya kaçmasıyla bir devir bitti, yeni bir devir başladı.

bianet, 5 günlük yeni Suriye'de olayların günlük hayatlarına nasıl yansıdığını, duygusal açıdan nasıl bir iz bıraktığını, gelecekteki beklentilerini ülkenin farklı şehirlerinden insanlarla konuştu.

"Yaşam tarzına müdahale edecek bir sistemi kimse istemiyor"

Lazkiye şehir merkezinde ikamet eden kadın hastalıkları doktoru Haldun Bey, işini ilk günden beri kliniğinde devam ettirdiğini, şehirdeki hareketin genellikle çok az olduğunu, sonraki günlerde yavaş yavaş arttığını ve artmaya devam ettiğini anlattı.

Silahlı grupların kendisine ya da çevresindeki insanlara rahatsız edici herhangi bir tavır sergilemediklerini, onları arabalarıyla sokaklarda dolaşırken gördüğünü ekledi. Lazkiye'deki sokak psikolojisini şöyle dile getirdi:

"Karmaşık duygular içindeyiz, bir yerden yarım asırlık diktatörlüğün bitmesine herkes çok mutlu, diğer yandan selefi grupların ve radikal İslam'ın bizi yönetmesini asla istemiyoruz. Gelecekle ilgili kaygılarımız var. Suriye renkli, çeşitli bir ülke. İnsanların yaşam biçimine ve özgürlüğüne müdahale edecek bir sistemi hiç kimse istemiyor."

"Esad'ın gitmesine herkes çok sevindi ama..."

Yine Lazkiye'nin çoğunluğu Alevi kesiminden oluşan bir köyünde yaşayan genç kadın Afraa Hanım da çevresindeki insanların son günlerde tedirgin olduğunu, gelen silahlı grupların intikam peşinde düşmesinden kaygılı olduklarını aktardı:

"Esad'ın gitmesine Alevi olarak hepimiz çok sevindik. Çünkü 50 yıl boyunca başta Aleviler olmak üzere tüm halk korku ve sefalet içinde yaşadı. Korktuğumuz için dile getiremiyorduk ama bu ailenin ülkeyi yönettiği zihniyetini hiçbir zaman tasvip etmedik."

Elbet şimdi de çok korkuyoruz, çünkü selefi zihniyetin nasıl bir şey olduğunu iyi biliyoruz. Şu an tek istediğim şey bir an önce hükümetin kurulması ve tüm renkleriyle tüm çeşitliğiyle Suriye'yi temsil eden bir hükümetin olması."

Afraa Hanım ayrıca, köyündeki hayatın yavaş yavaş normale dönmeye başladığını, HTŞ mensuplarının köyün ekmek fırınına gelip yöneticisinden insanların ihtiyaçlarını karşılamak için fırını çalıştırmasını istediklerini, yöneticinin de un ve yakıtın olmadığını söyleyince gerekli malzemeleri kendisine verdiklerini belirtti.

Lazkiye, Tartus gibi özellikle Alevi kesimin yoğunlaştığı şehirlerde, HTŞ mensuplarının Esad iktidarının askerlerini ve komutanlarını meydanlarda idam edildiklerine dair doğruluğu kanıtlanmayan iddialar var.

Ancak HTŞ'ye bağlı 'Askeri Operasyonlar İdaresi', eski iktidarın askerleri dahil olmak üzere kimseye dokunulmaması konusunda kesin emir aldıklarını, aksi takdirde cezalandırılacakları söylendi.

'Askeri Operasyonlar İdaresi' bir şikayet mekanizması da oluşturdu. Lazkiye'nin bazı mahallelerinde yağmalama, ve gelişigüzel silah sıkımlarına karşın belirlenen telefon numarasının aranmasının akabinde şikayet edilen kişilerin gözaltına alındığına dair bilgiler de var. Ancak sosyal medyada ilgili telefon numaralarını aradıklarında cevap alamadıklarına dair paylaşımlar yapanlar oldu.

Askeri Operasyonlar İdaresi'nin, önümüzdeki günlerde aşamalı olarak tüm şehirlerden militanları çekip yerlerine polis güçlerini yerleştireceği ve yerleşim yerlerini emniyet birimlerinin kontrolüne bırakacağı iddialar arasında.

"Bazı uygulamalardan geri adım atıldı"

Humus'ta yaşayan Ziraat Mühendisi Farah Hanım da Esad yönetiminden ailecek yıllar boyunca çektiklerini anlattı. Ferah'ın babası ve amcası görüşlerinden dolayı Sedyana'da yıllar boyunca hapis tutulmuş.

2011'de başlayan iç savaşla birlikte de eşinin askere alınmak istediğini bu nedenle de bir süre Türkiye'ye yaşadıklarını söyledi. *"Eşim askere gitseydi ya katil ya maktul olacaktı. Ben ikisini de istemiyordum"* dedi.

Farah, Esad yönetiminin düşmesiyle ilgili de *"Herkes çok sevindi, ama onun yerine HTŞ'nin gelmesinden hepimiz çok korkuyoruz. Biz kanun devleti istiyoruz. Demokrat, özgür ve laik bir Suriye istiyoruz. Bizim hayalimiz bu"* diye konuştu.

Farah Hanım aynı zamanda iki çocuk annesi. Çocukların eğitimi için ve geleceği için çok kaygılı olduğunu söyledi. Onlara nasıl bir eğitim sistemi nasıl bir ortam beklediğini bilmediğini belirtti.

Ayrıca HTŞ'nin ele geçirdiği Suriye Televizyonu'nda cihatçı ve selefi şarkılar yayınladıklarını, bundan dolayı geleceğe dair umutsuz olduğunu ekledi.

HTŞ'nin Suriye devlet televizyonunda yayınladığı içerikler halktan tepki gördü. İtirazlar üzerine dini içerikler yayından çıkartıldı.

Ayrıca Başbakan Muhammed Gazi el-Celali'nin, HTŞ'nin siyasi yapısı Suriye Kurtuluş Hükümeti'ne yetkileri devrettikten sonra yapılan ilk toplantıda yeni Suriye bayrağıyla birlikte tevhid bayrağının da yer alması kamuoyunda tepkilere yol açtı. Bunun üzerine Suriye Geçici Başbakanı, HTŞ'li Muhammed el-Beşir röportaj verirken arkasında sadece Suriye bayrağı kullanmaya başladı.

"Suriye'nin gelişmesi için medeni bir yönetim şart"

Şam'da ikamet eden gazeteci Dima Hanım, bu sürecin Suriyeliler için çok hassas ve karmaşık olduğunu söyledi. Ona göre, tüm Suriyeliler yarım asırlık karanlık bir dönemden çıkmış durumda ve herkes, başka bir karanlık döneme girmemek için çabalıyor. Şu an tüm gözler seçim sürecinde ve ardından yeni hükümetin kurulmasında.

Dima Hanım, Şam'da HTŞ'nin silahlı militanlarını sokaklarda dolaşırken görmenin mümkün olduğunu ancak dile getirilecek kadar ciddi olaylar yaşanmadığını söyledi.

Şam'ın bazı yerlerinde militanların kadınlara başlarını örtmelerini söylediklerine dair duyum aldığını belirten Dima Hanım, tepki görmeleri üzerine militanların bir şey demeden olay yerinden ayrıldıklarını anlattı:

“Askeri Operasyonlar İdaresi, kadınların giyim tarzına karışılmayacağına, aksi takdirde ceza verileceğine dair açıklama yapmıştı. Ancak selefi grupların bu konuda ne kadar samimi ve dürüst olabileceğine dair soru işaretleri var.

Zaten ülke maddi olarak yıpranmış durumda. Katar ve diğer ülkeler HTŞ'ye ılımlı medeni bir yönetim sağlaması için şart koştu. Aksi takdirde terör listesinden çıkarılmayacak. HTŞ'nin uluslararası topluma ihtiyacı var. İsrail, ülkenin savunma sistemini yok etti. Devlet kurumları yolsuzlukla boğuşuyor. Suriye Merkez Bankası'nda döviz yok. Bir devlet bunlar düzelmeden ayağa kalkamaz.

HTŞ de kaynağa ihtiyaç duyduğu için Suriye'nin çeşitliğini koruyacak medeni bir sistem kurmak zorunda. Hem İsrail de diplerinde bir radikal İslam devletin kurulmasına asla müsaade etmez.”

Dima ayrıca çarşıdaki hayatın normale döndüğünü, fiyatlarda ve dövizde ciddi bir düşüş olduğunu, yakıt ve ekmek gibi temel ihtiyaçlarda bir eksiklik yaşanmadığını aktardı.

Suriye cumhurbaşkanlığı sistemiyle yönetilen bir ülke. Eski hükümet, görevini geçici hükümete devretti. Geçici hükümet 1 Mart 2025'e kadar görevde kalacak. Ardından cumhurbaşkanlığı seçimine gidilecek ve seçilen cumhurbaşkanı yeni hükümeti kuracak.

Geçici hükümet özellikle elit ve entelektüel kesimlerden çok eleştiri aldı. 2017'de İdlib'de 'Suriye Kurtuluş Hükümeti' adıyla kurulan bu hükümet 12 bakanlıktan oluşuyor. Aralarında hiç kadın olmadığı gibi Kültür Bakanlığı, Turizm Bakanlığı gibi bakanlıklar da yok. Ayrıca başbakan dahil olmak üzere içinde yer alan birçok bakan şeriat eğitimi almış radikal isimler.

"İlk günlerde başıboşluk vardı"

Şam'da ikamet eden yazar Ammar Dayoub geçici hükümeti eleştirenlerden. HTŞ lideri Muhammed el-Culani'nin kimseye danışmadan ve diğer muhalif kesimlerin görüşünü almadan kendine yakın isimleri dayattığını söyledi:

"Ben bunun büyük bir hata olduğunu düşünüyorum. Eski rejimden ayrılan binlerce komutan var, El-Culani onların deneyimlerinden hiç faydalanmadı. Oysa emniyeti ve istikrarı sağlamak için bu çok önemli bir şeydi. İlk günlerde Şam'da büyük bir başıboşluk vardı. Devlet kurumlarını yağmalandı. Oysa bu olaylar önlenebilirdi. Neyse ki ilerleyen günlerde şehrin daha istikrarlı ve sakin olduğunu, ayrıca kurumların da yavaş yavaş çalışmaya başladığını gördük."

Dayoub'a göre geçici hükümetin başbakanı Muhammed el-Beşir tüm Suriyeliler için bir endişe kaynağı. İsrail'in Suriye ordusuna yönelik saldırılarıyla ilgili bir açıklama bile yapmadığını söyleyen Dayoub *"Oysa İsrail, Suriye'ye en büyük tehditlerden bir tanesi. Şu an Suriye topraklarında istedikleri gibi hareket ediyorlar"* dedi.

"Güveni ve emniyeti kendimiz sağladık"

Şam'ın güneyinde yer alan Süveyda şehri, çoğunlukla Dürzilerden ve Hristiyanlardan oluşan bir şehir. Burada yaşayan öğretmen ve çevirmen Adonis Hanım ise şehirdeki durumu şöyle anlattı:

"Süveyda yaklaşık bir buçuk yıl önce Esad'a karşı protestoların tekrar başladığı bir yerdi. Eylemler devam da etti. Esad'ın ordusuyla HTŞ tekrar çatışmaya başlayınca gençlerin kurduğu yerel koruma grupları eski rejime ait tüm asker ve istihbarat birimlerini şehirden gönderdi."

Ertesi gün rejimin yıkılmasıyla büyük bir kutlama yapıldı şehirde. Dile getirilebilecek kadar başıboşluk durumu olmadı. Yerel dini liderler ile halkın oluşturduğu kontrol grupları güveni ve emniyeti sağladılar."

İlk gün çarşı tamamen kapalıydı çünkü dolar uçtu, fiyatlar oynadı. Ama sonraki günlerde doların da düşmesiyle çarşıya hareket döndü, fiyatlar da düşmeye başladı."

HTŞ militanları bizim şehre girmediler. Kaldı ki zaten bizim yerel silahlı grubumuz var. HTŞ'nin Şam'a gelmesiyle burada kaygılar başladı. Şeriat rejimi ve radikal İslam'ın iktidar olacağı düşüncesi var.

Şüphesiz bunlar meşru korkular. Fakat uygulamaya baktığımızda şimdiye kadar HTŞ'nin bu yönde ilerleyeceğine dair bir izlenim görmedik."

"Herkesi eşit gören, laik bir sistem gerek"

Şam'da yaşayan İsmaili mezhebine tabi Avukat Hanadi Hanım ve eşi Dr. Samer Bey, gelişmeleri tedirginlik içinde karşıladıklarını ama her geçen gün hayatın normale döndüğünü söyleyen bir başka isimler.

Her gün aileleri ile görüştükleri, geldikleri Hama'nın Selemiyye ilçesi ile Tartus kırsalında herhangi bir olumsuz durum olmadığını söylediler. Ayrıca ikisi de işlerine gitmeye başlamış.

Fakat geleceğe dair yeni hükümetin temsil ettiği radikal anlayıştan çekindiklerini, Suriye'nin zengin bir kültürden oluştuğunu, çok farklı din, dil ve ırka mensup halk olduğunu, onun için gelecek yönetimin herkesi eşit gören, laik bir sistem getirmesi gerektiği söylüyorlar.

İki isim de halkın büyük bölümünde HTŞ'nin temsil ettiği zihniyetin karşılığı olmayacağını düşündüğünü belirtiyor.

Diğer kişilerin de görüşü ortak. Herkes mutlu, kaygılı ama umutlu. Beklenti eşit ve laik bir yönetim. Ancak gelişmeleri görmek için sabır gerektiğinin de farkındalar.

6 Şubat sonrası Adana: Depremden geriye yıkım ve mağduriyet kaldı

Murat Yıldız

Adana'da 6 Şubat'tan geriye yıkım ve mağduriyet kaldı. Enkazlar aynı yere döküldü, yargı süreçleri uzadı, sanık sandalyeleri boş kaldı, TOKİ konutları bitiremedi, yurttaşlar imar problemleri nedeniyle yeni ev yapamadı. Avukat Umay Büyükdağ, İMO Şube Başkanı Hıdır Çak ve JMO Şube Başkanı Dr. Mehmet Tatar bianet'e anlattı.

Maraş merkezli 6 Şubat 2023'te meydana gelen depremlerin üzerinden 22 ay geçti.

418 kişinin yaşamını yitirdiği Adana'da, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Adana İl Müdürlüğü'nün tespit ettiği 3 bin 297 ağır hasarlı binana yıkıldı. Ancak orta hasarlı 4 bin 62 binanın halen yıkımı tamamlanamadı.

22 ayda birçok hak ihlali yaşandı. Delil toplamak için ayrı yerlere dökülmesi gereken enkazlar aynı yere döküldü, yargı süreçleri uzadı, TOKİ konutları bitiremedi, yurttaşlar imar problemleri nedeniyle yeni ev yapamadı.

"Sanıklara delil karartma imkanı verildi"

Tutar Apartmanı 6 Şubat depremlerinde 63 kişinin yaşamını yitirdiği 12 kişinin yaralandığı bir bina. Davası sürüyor.

Davaya bakan avukatlardan Umay Büyükdağ, soruşturma aşamasının sağlıklı yürütülmediği görüşünde. Bu nedenle de sanıklara delil karatma ve kaçma imkânı verildiğini söylüyor:

"Tutar Apartmanı'nın A, B ve D blokları depremde hasar almazken plan değişikliği yapılan C blok yıkıldı. Binanın zemin katı kolon ve kiriş keserek birinci katla birleştirilmiş. Ama daha en başında karot örnekleri sağlıklı alınmadı, delil toplanmadı.

Apartman enkazlarının da ayrı ayrı yerlere dökülmesi gerekiyordu. Bu hem delil toplama açısından hem de depremzedelerin kendilerinin ya da kaybettikleri yakınlarının eşyalarına, hatıralarına ulaşması açısından önemliydi. Ancak enkazlar aynı yere döküldü ve karıştı."

“21 ay boyunca sanıksız duruşma yürüttük”

Büyükdağ ayrıca Tutar Apartmanı davasında 21 ay boyunca 5 celsenin sanıksız olarak görüldüğünü de anlattı:

“Kolon ve giriş kestiği iddiasıyla yargılanan sanıklar Bekir Baloğlu ve Osman Baloğlu hakkında Adana Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma açtı. Ancak ifadelerini dahi almadan takipsizlik kararı verdi. Daha sonra tutuklansalar da bir ay hapis kaldıktan sonra ilk duruşmada ev hapsiyle serbest bırakıldılar.

Gerekçe hem Çukurova Üniversitesi hem de Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin hazırladığı bilirkişi raporunda şüpheli baba ve oğula kusur atfedilmemesi. Her iki raporda da tadilat yaptığına dair tespit yok.

Diğer sanık mühendis Cüneyt Akkaya da yurt dışında. Hal böyle olunca biz 21 ay boyunca sanıksız duruşma yürüttük. 5 celse sanık sandalyeleri boş kaldı. Sanık müdafilerinin yerlerinde mağdur vekilleri oturdu.

Bu duruma da soruşturma aşamalarının hızlı ve titizlikle yürütülmemesinin neden olduğunu düşünüyoruz. Soruşturma aşaması daha titiz yürütülseydi bu sanıkları baştan mahkemeye çıkarma imkânımız olacaktı.”

Savcılık bilinçli taksir dedi, hakim olası kasıt

Soruşturmaların hepsinin ‘olası kast’ suçlamasıyla açıldığına dikkat çeken Büyükdağ, dava sürecinde atılı suçların tamamının savcı mütalaalarında ‘bilinçli taksire’ dönüştüğünden ancak hakimlerin ceza çıkan davalarda hükmü ‘olası kasttan’ kurduğunu söyledi.

Adana’da 96 kişinin öldüğü Alpargün Apartmanı davasını hatırlatan Büyükdağ şöyle konuştu:

“Adana 12. Ağır Ceza Mahkemesi Alpargün Apartmanı'nın müteahhidi Hasan Alpargün'ü ‘olası kastla öldürme’ suçundan 62 kez müebbet ve 865 yıl hapis cezasına çarptırdı. Ancak mahkeme savcının ‘bilinçli taksir’ yönündeki mütalaasına aykırı davrandı.

Tabii ki her dosya aynı değil ve somut olay özelinde değerlendirmek gerekir. Ancak tüm dosyaların ‘olası kasttan’ ‘bilinçli taksire’ dönmesi yine soruşturmaların titizlikle yürütülmediğini gösteriyor.”

"Belediyelerin sorumluluğu"

Büyükdağ, değinilmesi gereken bir başka konunun da belediyelerin sorumluluğu olduğunu belirtti. 2000 öncesi dönemde yapıyı denetleme sorumluluğunun belediyelerde olduğunu, günümüzde bu sorumluluğun yapı denetim şirketlerine verilmesine rağmen belediyelerin halen tadilatları denetleme görevi olduğunu anlattı.

"Dosyalarımızda belediyelerin sonucu çok ağır olan eksiklikleri olduğunu görüyoruz" dedi ve şunları ekledi:

"Depremde kaybettiğimiz insanları ihmaller ve denetimsizlik öldürdü. Belediyeler ve yapı denetim şirketlerinin denetleme görevlerini yerine getirdikleri, devletin yaşam hakkını koruma yükümlülüğünün bir uzantısı olarak önleyici politikalar geliştirdiği, yani kısacası herkesin sorumluluğunu yerine getirdiği bir ülkede kimse depremde ölmez.

Mahkemelerde verdiğimiz mücadele de bu yönde. Toplumsal bakış açısını değiştirebilirsek, cezasızlığı ortadan kaldıracabilirsek Türkiye'yi değiştirebiliriz."

İMO: Güçlendirme ruhsatı alan bina sayısı yüzde bir bile değil

İnşaat Mühendisleri Odası (İMO) Adana Şube Başkanı Hıdır Çak ise bir başka konuya dikkat çekti.

Çak, orta hasarlı binaların güçlendirilmediğini, yapı kullanma izin belgesi olmayanların başvurularının kabul edilmediğini, belediyelerin de belirsizlik nedeniyle güçlendirme ruhsat vermediğini anlattı:

"İçişleri Bakanlığı, konutlarının güçlendirmeye elverişli olduğunu düşünen ve güçlendirmek isteyen orta hasarlı bina maliklerine bildirim yaptı. Önce 29 Aralık 2023'e kadar süre verdi, yeterli başvuru olmayınca da 5 Temmuz 2024'e kadar güçlendirme yapmak isteyenlerin başvurmasını söyledi.

Güçlendirme ruhsatı alamayan orta hasarlı binaların ağır hasarlı bina statüsüne göre işlem göreceği yani yıkılacağı da belirtildi. Ancak bu genelden çok az sonuç alınabildi. Nedenlerin ilk sırasında orta hasarlı olup yapı kullanma izin belgesi olmayanların başvurularının dikkate alınmaması var.

İkinci olarak da belediyeler belirsizlikler nedeniyle iskanlı olanlara da onay vermekten imtina ediyor. Hal böyle olunca da 4 bine yakın orta hasarlı binadan sadece 30'u yetkili belediyesinden güçlendirme ruhsatı alabildi. Ruhsat alan bina sayısı yüzde 1'e bile ulaşmadı."

Çat, aynı zamanda orta hasarlı binalardan hangilerinin yıkılacağını, hangilerinin güçlendirilebileceğini tespit etmek için çok düşük sayıda performans analizi yaptırıldığını da söyledi.

Bu durumda güçlendirilme maliyetinin, yıkım ve yeniden yapım maliyetinden düşük olacağı binaların da yıkılacağını belirten Çat "Bu bir mali kaynak israfıdır" diye konuştu.

"Adana'da durum böyleyse, 6 Şubat depremlerinde çok daha fazla sayıda yıkım yaşayan, kayıp veren illerin durumu çok daha içler acısıdır. Ortaya çıkan ve görünen odur ki; depremin ardından verilen büyük sözler unutulmaya terk edildi" dedi.

"Adana bir depreme daha hazır değil"

Jeoloji Mühendisleri Odası Adana Şube Başkanı Dr. Mehmet Tatar da Adana'nın olası bir depreme hazır olmadığını söyledi.

İmar uygulamalarında yurttaşların hak kaybı yaşadığını söyleyerek depreme dayanıklı binaların yapımında zaman kaybedildiğini belirtti.

Yerelde gazetecilik: Baskı altında hakikatin izinde

Serra Taylan

Yerel gazetecilik, ekonomik zorluklar, siyasi baskılar, tehditler ve yargı tacizinin gölgesinde büyük bir mücadele gerektiriyor. Buna rağmen yerel basın, topluma gerçekleri ulaştırma görevini tutku ve cesaretle sürdürmeye devam ediyor. Evren Demirdaş, Dilan Tuğba Macit, Faik Akgün ve Serkan Gürtürk anlattı.

Günümüzde gazetecilik, bağımsız ve özgür bir şekilde icra edilmesi en zor mesleklerden biri haline geldi.

Ekonomik ve siyasi baskılar, özellikle yerel gazetecilerin üzerinde ciddi bir yük oluşturuyor. Hukuki engeller ve toplumsal önyargılarla mücadele etmek zorunda kalan yerel gazeteciler, mesleki bağımsızlık ve etik ilkelerini korumak için çetin bir mücadele veriyor.

12 yıllık deneyimiyle gazeteci Evren Demirdaş, Sözcü'nün Elazığ temsilcisi. Bugüne kadar yaptığı haberlerden dolayı birçok soruşturma geçirdi, hakkında davalar açıldı.

Yerelde, ulusala çalışmanın farklı zorlukları olduğunu belirten Demirdaş, yaptığı haberlerle zülfü yâre dokunmaktan çekinmediğini söylüyor. Bu nedenle de sık sık yargı tacizine uğradığını anlatıyor:

“Mesleğimizi profesyonel olarak ifa etmeye çalışıyorum. Haber değeri olan her şeyi çekinmeden kaleme alıyorum. Haberlerimde doğruluk ve ispatlanabilirlik en önemli kriterim. Ancak yerelde güçlü ahbap-avuş ilişkileri can sıkıcı. Siyasi baskı görüyorum. Sık sık üstü kapalı tehditler alıyorum.

Bir de bunun üstüne özellikle dezenformasyon yasası sonrasında hakkımda açılan soruşturma ve davalarla uğraşıyorum. Haber doğru bile olsa olayı niteliksizleştirmek, gözümü korkutmak için açılan davalar oluyor. Ancak yaptığım her haberin arkasındayım.”

Demirdaş'a bugüne kadar yedi soruşturma açılmış. Devam eden yargı süreçleri var. Ona göre doğru habercilik muhalif olmak anlamına gelmiyor. Yanlışı dile getiren gazetecilerin haksız bir şekilde "muhalif" olarak yaftalandığını belirten Demirdaş, gazeteciliği onurlu bir meslek olarak tanımlıyor. *“Türkiye’de şu an gazetecilik yapmak herkesin harcı değil”* diyor.

Kadın gazeteci olmak daha zor ama meslek bir tutku

Elazığ'da haftalık Siyasi Nabız Gazetesi gazetesinin imtiyaz sahibi olan Dilan Tuğba Macit gazeteciliği tutkuyla yapan bir isim. Ancak yerelde kadın bir gazeteci olmanın cinsiyetçi önyargılar ve fırsat eşitsizlikleri nedeniyle daha fazla özveri gerektirdiğini söylüyor:

"Elazığ'da yıllardır bağımsız gazetecilik yapıyorum. Bir kadın gazeteci olarak yerelin en büyük sorunu cinsiyetçi önyargılar. Hemen ardından da fırsat eşitsizliği, erişim sorunları ve mesleki dayanışma eksikliği geliyor.

Haber kaynaklarına erişim kadın olunca zorlaşıyor ve mesleki yeterliliğimiz sorgulanıyor. Bazı çevrelerde kadınların gazetecilik mesleğinde yeterince etkili olamayacağına dair algılar hâlâ var.

Ayrımcılık ve fırsat eşitsizliği de kadın gazeteciler arasında çok yaygın. Hem sahada hem de ofis ortamında kendimizi daha fazla kanıtlamak zorunda kalıyoruz. Meslekte yükselme ya da kritik görevlere atanma konusunda kadınların önünde görünmez bariyerler olabiliyor."

Yerelde siyasetin etkisinin oldukça yoğun, özellikle ekonomik kaygı ve kişisel ilişkilerin haberciliği doğrudan etkilediğini de anlatan Maçit sözlerinin tehdit edildiğini anlatarak bitiriyor:

"Bazı haberlerden dolayı baskı ve tehditlerle karşılaştım. Bu süreçler kişisel dayanıklılığımı zorladı, ancak bağımsız gazetecilik ilkelerimden ödün vermedim. Tüm zorluklarına rağmen, kadın gazeteci olarak toplumda fark yaratma gücüne inanıyorum.

Ancak ben yerelde kadınların sesi olmayı bir görev ve motivasyon kaynağı olarak görüyorum. Tüm bu zorluklara rağmen bağımsız habercilik ilkelerinden taviz vermeden çalışıyorum."

Siyasi baskıyla işten çıkartılmak

elaziggercekleri.com'un imtiyaz sahibi Faik Akgün de yaptığı haberler nedeniyle baskı gören ve tehdit edilen bir başka gazeteci. Akgün yerelde gazetecilik yapmanın büyük bir sabır gerektirdiğini anlatıyor:

"Gazetecilikte artık ulusal veya yerel diye bir ayırım olduğunu düşünmüyorum ancak Elazığ sosyolojik olarak zor bir coğrafya. Anadolu'da eleştiri kültürü tam anlamıyla gelişmediği için haberlerimiz genellikle bir hakaret unsuru olarak algılanıyor. Ayrıca haber yaparken alışlagelmiş bültenciliğin dışına çıktığım için duyulan bir rahatsızlık olduğunu da biliyorum. Yerel medyada örgütlü bir yapının eksikliği, bağımsız gazetecilik için büyük bir engel oluşturuyor."

Akgün yaptığı haberler nedeniyle politik baskıyla iki kez işten çıkartılmışlığı var. Kendi yayın platformunu kurarak bağımsız habercilik yapmayı sürdüren Akgün, tehditlere ve işsizlikle mücadeleye rağmen gerçeği anlatmaktan asla vazgeçmeyeceğini belirtiyor:

"Tıp öğrencisi Enes Kara'nın cemaat yurdunda intiharının ardından işten çıkartıldım. Bir sürelik işsizliğin ardından işe başladığım bir başka gazeteden de zabıtalara seyyar satıcılara müdahalesini haber yaptığım için atıldım.

Bağımsız gazetecilik yapma imkânını Elazığ'daki mevcut basın kuruluşlarında mümkün olmadığını gördüğüm için kendi yayın kuruluşumu oluşturdum. Halkın gerçekliğini onlara göstermekten vazgeçmeyeceğim."

"Dürüst habercilik, zorluklarla karşılaşma riskini en aza indirmektedir"

Fırat Havzası Gazeteciler Cemiyeti (FHGC) Başkanı Serkan Gürtürk de Elazığ'da yıllardır faaliyet gösteren haftalık Haber Ayrıntı gazetesinin imtiyaz sahibi.

Yerel medyada siyasetin etkisinin yoğun olduğunu ve ekonomik kaygıların bağımsız haberciliği zorlaştırdığını belirtiyor. Gürtürk, dürüst haberciliğin önemini şu şekilde ifade ediyor:

"Haberciliğimizi 5N1K prensibine göre, tarafsız ve etik bir şekilde yürütüyoruz. Kişilik haklarına saygı duyuyor, hakaret ve iftiradan uzak duruyoruz. Geçmişte tehdit, kaba kuvvet ve dolaylı gözdağı gibi durumlarla çok karşılaştım. Suç duyurusu, dava ve ifade verme süreçleri yaşadım. Ancak işimi doğru ve tarafsız bir şekilde yaptığım için tüm bu zorlukların üstesinden geldim. Dürüst habercilik, zorluklarla karşılaşma riskini en aza indirir."

Yerel gazetecilerin çoğu zaman sınırlı kaynaklarla çalıştığını belirten Gürtürk, yerel medyanın ekonomik bağımsızlık sağlamadaki zorluklarına dikkat çekiyor:

"Toplumsal kutuplaşma, özellikle siyasi erklerin de etkisi ile bugün hemen her kurum ve toplulukta karşımıza çıkıyor. Medyada da bu kutuplaşmayı yandaş ve muhalif olarak görmekteyiz. Bunun yerele yansımaları da ekonomik oluyor. Reklam gelirleri genelde yerel yönetimlere veya belli kurumlara bağımlı. Bu durum haberlerin üzerinde baskı oluşturunuyor."

“Geçmişte de gelecekte de Keban’ın yaşadığı hep mağduriyet”

Funda Canpolat

Keban kent merkezine yapılan TOKİ konutları, hak sahibi köylülere verilmedi. Konutların başkalarına tahsis edileceği açıklanınca, depremzede yurttaşlar eylem yaptı.

6 Şubat depremlerinden etkilenen şehirlerden biri de Elazığ’ydı. Kentteki 10 bin 694 yapı hasar aldı. İlçe ve köylerde yıkım yaşandı. Bu ilçelerden biri de Keban.

Deprem sonrası yetkililer, Keban ve bağlı köylerde yıkılan evlerin bir yıl içerisinde yapılıp teslim edileceği sözünü verdi. Hak sahibi yurttaşlara konutlarının yeri dahi gösterildi.

Ancak konutların yapımının tamamlanmasına yakın yapılan bir başka açıklama tepkiye neden oldu.

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü yetkilileri, Keban merkeze yapılan konutların deprem öncesi köylerde yaşayan depremzedelere verilmeyeceğini duyurdu. "Konutlar köylerde yapılacak" açıklaması, yurttaşlarda öfke ve belirsizliğe yol açtı.

Depremzedeler, “Bize Keban’da ev yapılacak dediler, buraya yerleştik. Şimdi de 'köyde yeniden ev yapacağız' diyorlar. Biz bir yıl daha mı bekleyeceğiz?” diyerek tepkilerini dile getirdi. Köylerde henüz bir çalışmanın olmadığını belirten depremzedeler, bu karardan vazgeçilmesini talep etti. Ayrıca, 15 Kasım’da TOKİ konutları önünde bir araya gelerek eylem yaptı.

“Evlerimiz teslim edilmeyecekmiş, şimdi ben ne yapayım?”

Köyde kalabilecekleri bir ev olmadığı için depremten sonra ilçeye taşındıklarını ifade eden Yasin Fırat ise verilen sözlerin tutulmadığını anlattı.

Kendilerine ilçede ya da köyde ev isteyip istemediklerinin sorulduğunu, bu kapsamda da bir sözleşme imzaladıklarını söyleyen Fırat, evlerin kendilerine teslim edilmek yerine satılığa çıkarılmış olabileceğini iddia etti:

“Deprem sonrası köyde kalabilmemiz mümkün değildi, yaşayacak bir yer yoktu. Hak sahipliğimiz çıktıktan sonra kalktık ilçeye geldik. TOKİ evlerinin inşaatı tamamlandı. Ancak şimdi bize teslim etmiyorlar. Hiç kimseye bilgi de vermiyorlar. Benim evimi kime vereceklerse açıklasınlar. Veya Türkiye genelinde başka bir şehirde emsali varsa, bana bunu anlatsınlar.

Zaten bizden aldıkları dilekçelerle çoğunluğu sağladılar, konutları yapmaya başladılar. Şimdi evler bitti. Birilerine peşkeş çekilsin diye mi benim hak sahipliğim iptal edildi?”

Fırat, köylerde yapılacak evler için henüz bir çalışma olmadığını da ekledi. Kendilerine köylerden ev sözü verilse dahi yapımının ne kadar süreceğinin belli olmadığını aktardı.

Ayrıca köylerin arasında mesafelerin çok uzun olduğunu belirten Fırat, “Merkez dışına ev yapılırsa bile, toplu bir düzen yok. Köylere bu şekilde yerleşmek mümkün değil. Kaldı ki ben kendi arsamdan, bahçemden çıkıp 30 km uzağa niçin gideyim? Hangi sebeple gideyim?” dedi.

Fırat, devlet dairelerinde muhatap bulamamaktan ve taleplerine kayıtsız kalınmasından şikâyet ederek şöyle konuştu:

"Hangi kuruma gidersek gidelim kimse bizimle ilgilenmiyor. Kaymakamlığa gidiyoruz aynı, AFAD'a gidiyoruz aynı, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne gidiyoruz aynı. Bize 'Dayınız var mı?' diye soruyorlar. Bu hak bize zaten verilmişti. Şimdi elimizden alınıyor, gerekçesini ise açıklanmıyorlar.

'İşimize gelmedi, sizden alıyoruz' diyorlar, ama böyle bir şey olamaz. Verilmiş hakkı nasıl alabilirler. Bu kadar insan nereye başvuracak, nereye gidecek. Mağduriyetimiz bir sefere özgü de değil. Keban'a özgü... Geçmişte de, gelecekte de Keban'ın yaşadığı hep mağduriyet."

Çözüm bekliyorlar

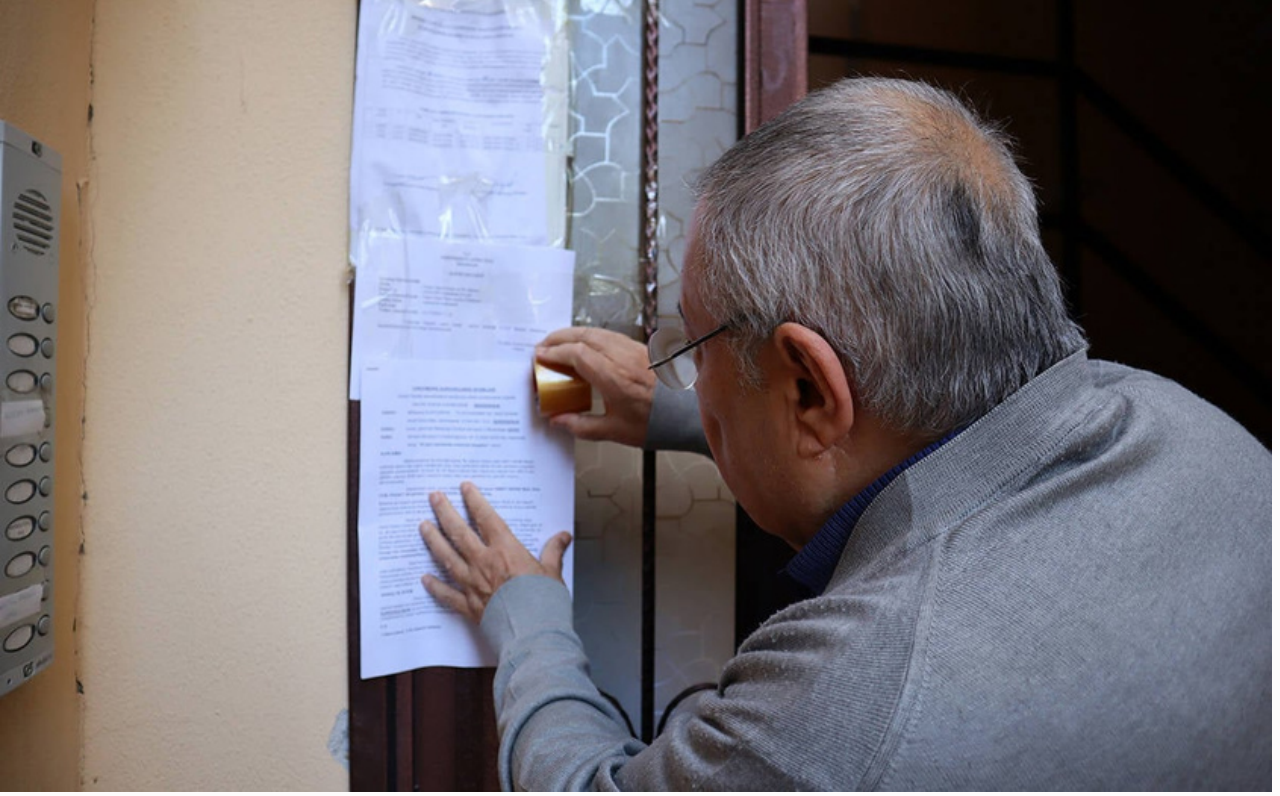
Keban'daki hak sahipliği krizine dair açıklama yapan yetkililerin, konutların köylerde yapılacağı konusunda ısrarcı oldukları belirtiliyor. Ancak depremzedeler, belirsizlik ve uzayan süreler nedeniyle mağduriyetlerinin daha da artmasından endişe ediyor.

Depremzedeler, "Bize verilen hak geri alınamaz. Bu mağduriyetin çözülmesi ve verilen sözlerin yerine getirilmesi gerekiyor" diyerek seslerini duyurmaya çalışıyor. Yetkililerden net bir açıklama ve sorunun bir an önce çözülmesi talep ediliyor.

"Kışın evimizi boşaltıp, nereden ev bulacağız?"

Akın Bodur

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Hatay İl Müdürlüğü, depremden 20 ay sonra İskenderun'da üç binanın tahliyesini istedi. Az hasarlı konutunun boşaltılması talep edilen Mükremin Kurtcephe ise kararı yargıya taşıdı.

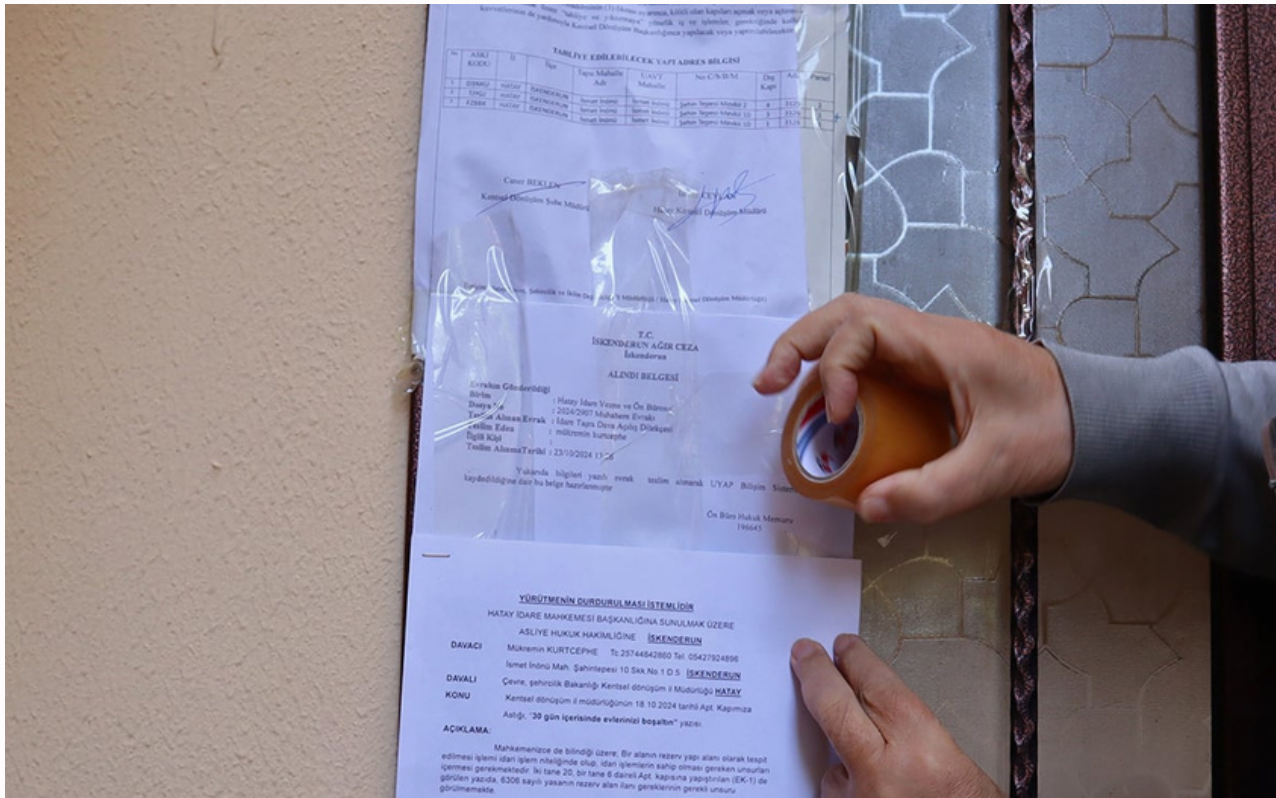
6 Şubat depremlerinden 20 ay sonra, Hatay'ın İskenderun ilçesine bağlı İsmet İnönü Mahallesi, Şahin Tepesi mevkiinde bulunan üç binanın yer aldığı alan 'rezerv alan' ilan edildi.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nün bu kararı üzerine, Hatay Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü görevlileri 18 Ekim'de binaların girişine tahliye tebligatı astı.

Tebliğatta, binaların 30 gün içinde boşaltılması gerektiği, aksi halde kilitli kapıların kolluk kuvvetlerinin yardımıyla açılarak tahliyenin Kentsel Dönüşüm Başkanlığı tarafından yapılacağı belirtildi.

Tahliye edilmek istenen üç binada 46 konut bulunuyor.

Konut sahiplerinden Mükremin Kurtcephe (72) ise kararı yargıya taşıdı. Tahliye tebligatının yanına, açtığı davanın dilekçesi ve 'alındı belgesi'ni de astı.

Rezerv yapı alanı nedir?

“Kentsel Dönüşüm Kanunu” olarak bilinen 6306 sayılı kanun uyarınca gerçekleştirilecek uygulamalarda yeni yerleşim alanı olarak kullanılmak üzere, TOKİ’nin veya İdarenin talebine bağlı olarak veya resen Bakanlıkça belirlenen alanlardır. Ancak 9 Kasım 2023’te yapılan değişikliklerle kanundaki “rezerv yapı alanı” tanımı da değiştirilerek halihazırda yerleşim alanı olan yerlere de el konulmasının önü açıldı.

“Karot örneği bile alınmadı”

Kurtcephe, bianet’le paylaştığı dava dilekçesinde, “Binamız ‘az hasarlı’ olduğu için depremden bu yana burada oturmaya devam ediyoruz. Az hasarlı raporuna yapılan itiraz sonrasında da bu sonuç değişmedi” ifadelerine yer verdi.

Binalarının karşısındaki altı katlı birçok binanın depremde yıkıldığını, enkaz kaldırma çalışmalarının ise altyapıya ciddi zarar verdiğini belirten Kurtcephe, şöyle devam etti:

“O dönemde yanımızda göremediğimiz yetkililer, şimdi 20 aydır yıkılmamış sağlam binamıza tahliye tebligatı asıyor. Binalarımızdan karot örneği bile alınmadan rezerv alan ilan edilmesini anlamakta zorlanıyoruz.”

Kurtcephe ayrıca, “Kışın doğalgazlı evimizi boşaltıp, nereden ev bulacağız? Kirasını nasıl ödeyeceğiz? Okula giden öğrencilerimizi ne yapacağız?” diye sordu.

“İnsanların hayatıyla oynamak bu kadar kolay olmamalı”

Yetkililerin “Ben yaptım, oldu” zihniyetiyle hareket ettiğini ve mahkemenin bu karara ‘dur’ diyeceğine inandığını belirten Kurtcephe, *“Depremde yıkılan evleri yapıp depremzedelere teslim edemeyenler, şimdi bize ‘Hasarsız ya da az hasarlı evi boşaltın, rezerv alan ilan ettik’ diyor. Mülkümüz üzerinde keyfi bir karar alınmış”* dedi.

“İnsanların hayatıyla oynamak bu kadar kolay olmamalı” diyen Kurtcephe, sözlerini şöyle sürdürdü:

“Hukukla bağdaşmayan bir şekilde, depremden 20 ay sonra, mülk sahiplerinin müteahhitlerle anlaşması üzerine yıkılmış olan karşıımızdaki 120 konutun rezerv alandan çıkarılması; yan tarafta sağlam veya az hasarlı durumda olan 46 konutun ise rezerv alana dahil edilmesi kararı bu kadar kolay verilmemeli.

Kendi evlerinden çıkmaya zorlanan insanlara, yeniden yapılacak olan evlerine sahip olmaları için milyonlarca lira borç yüklenmemeli. Verilen kararlar, insanların kendi evlerinden çıkıp kiracı olmalarına ya da konteynerde yaşamalarına neden olmamalı. Üstelik bazı inşaatların rezerv alandan çıkarılmasının ardından alınan bu kararın bir tesadüf olduğu düşünülmemeli.”

Nevin Sungur, 1991 yılında Tempo dergisinde başlayan gazetecilik hayatına, 1993 yılında ATV'de A Takımı programında devam etti. 1996 yılında Coşkun Aral'ın Haberci ekibi ile çalışmaya başladı, beş yıl boyunca dünyanın çeşitli ülkelerinden haber dosyaları hazırladı. 2001 yılında NTV'ye transfer oldu. 2001'de Afganistan, 2002'de İsrail ve Filistin, 2003'te Irak'ta çatışmalı bölgelerde habercilik yaptı. 2006-2008 yılları arasında NTV Brüksel Ofisi'nde çalıştı. Ardından Greenpeace'de Akdeniz İletişim Koordinatörü olarak görev aldı. İMC TV'nin kuruluşunda yer aldı. National Geographic, El Cezire, #Tarih dergilerinde haber dosyası ve makaleleri yayımlandı. Metin Göktepe, Çağdaş Gazeteciler Derneği, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ödülleri sahibi. Halen Açık Radyo programcısı ve çeşitli uluslararası medya kuruluşları için haber prodüktörü.

Hikmet Adal, haziran 2018'den bu yana bianet muhabiri olarak çalışıyor. 2013'te bianet'te staj yaptıktan sonra da bianet'in projelerinde yer aldı. Expression Interrupted, susma24.com, Jıneps, Inside Turkey, tol.org gibi platformlarda haber ve makaleleri yayınlandı. İfade özgürlüğü alanında birçok haber ve makaleye görüş verdi. Yazıları İngilizce başta olmak üzere Fransızca, İtalyanca ve Çerkesceye çevrildi. 8 Mart 2018'deki Feminist Gece Yürüyüşünde çektiği fotoğraflar İstanbul Büyükşehir Belediyesince sergilendi. 27. Metin Göktepe Gazetecilik Ödülü'nü kazandı. Erciyes Üniversitesi Gazetecilik mezunu.

Av. Deniz Yazgan Şenay, lisansını İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk ve Psikoloji bölümleri çift anadal programında, Anayasayı İhlal Suçu başlıklı teziyle yüksek lisansını aynı okulun İnsan Hakları Hukuku bölümünde tamamladı. Açık Radyo'da Çetin Ceviz isimli programı sundu. Erişilebilir kamusal alanların yaratımında Anayasanın engelli insan tahayyülü üzerine çalışmalar yürütüyor. Karşılaştırmalı Ceza Hukukunda Akıl Hastalığı Kavramı başlığıyla Bahçeşehir Üniversitesi Kamu Hukuku doktora programına devam ediyor.

Hilmi Hacaloğlu, 1996 yılından beri gazetecilik yapıyor. HBB, Star, NTV, Skytürk, Tele1 televizyonları ile VOA Türkçe, BBC Türkçe, 32. Gün ve Gerçek Gündem'de muhabir, editör, sunucu, radyo programcısı ve genel yayın yönetmeni olarak çalıştı.

1999'da Kosova, 2003'te Irak, 2009'da Gürcistan, 2013'te Suriye, 2014'te Kırım'da çatışmalı bölgelerde habercilik yaptı. TRT'de yayınlanan "Krizli Yıllar" ile "Alman Lisesi'nin 150 Yılı" belgesellerini hazırladı. TRT Türk'te yayınlanan "Sınırsız Haber" programı için Uganda, Ruanda, Kolombiya ve Venezuela'dan dosyalar hazırladı. Milliyet gazetesi, Popüler Tarih, Atlas Tarih, Atlas, El Cezire, National Geographic ve GQ dergilerinde yazı dizisi ve makaleleri yayınlandı. Rıdvan Akar ile birlikte, Erdal Aksoy'un yaşam öyküsünü anlatan "Hayat Problem Çözmekmiş" adlı kitabı kaleme aldı. Kitap dergisi, 2024 yılında eseri "En İyi İş Dünyası Biyografi Ödülü"ne layık görüldü. Çağdaş Gazeteciler Derneği ve Metin Göktepe ödülleri sahibi.

Burcu Karakaş, Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nün ardından Uluslararası İlişkiler ve Gazetecilik üzerine aldığı yüksek lisans eğitimini Boston Üniversitesi'nde tamamladı. Milliyet gazetesinde başladığı mesleğini, Reuters'ta sürdürüyor. Erkeklik Ofsayta Düşünce: Futbol, Eşcinsellik ve Halil İbrahim Dinçdağ'ın Hikâyesi (Bawer Çakır ile birlikte, İletişim Yayınları, 2013); Manşetleri Gör Aklını Kaçırırsın: 90'lı Yıllarda Gazetecilik (İmge Kitabevi Yayınları, 2016), Yalan Dünya: Reytingler, Tıklar ve Şimdi Reklamlar! (P24 Kitaplığı, 2016); "Biz Her Şeyiz" Diyanet'in İşleri (İletişim Yayınları, 2021); Ne Olmuş Güldüysek: Evrim Alataş Kitabı (İletişim Yayınları, 2022) kitaplarının yazarı. 2015 ve 2019 Avrupa Birliği Araştırmacı Gazetecilik Ödülü, İstanbul Tabip Odası Yazılı Basın Haber Ödülü, Musa Anter Jüri Özel Ödülü, Çağdaş Gazeteciler Derneği Röportaj Ödülü, Halkevleri Dayanışma Ödülü sahibi.

Diren Yurtsever, 1989 yılında Bingöl'de doğdu. İlk, ortaokul ve liseyi Bingöl'de okudu. Mersin Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü'nden mezun oldu. 2014 yılında ise Dicle Üniversitesi Adalet Bölümü'nü bitirdi.

Gazeteciliğe 2015 yılında ulusal bir kanal olan Özgür Gün TV'de başladı. 2016 yılında kanalın KHK ile kapatılmasının ardından, DİHABER'de muhabir olarak çalıştı. 2017 yılından bu yana muhabirlik, yazı işleri müdürlüğü ve haber şefliği pozisyonlarında Mezopotamya Ajansı'nda gazetecilik çalışmalarını sürdürüyor.

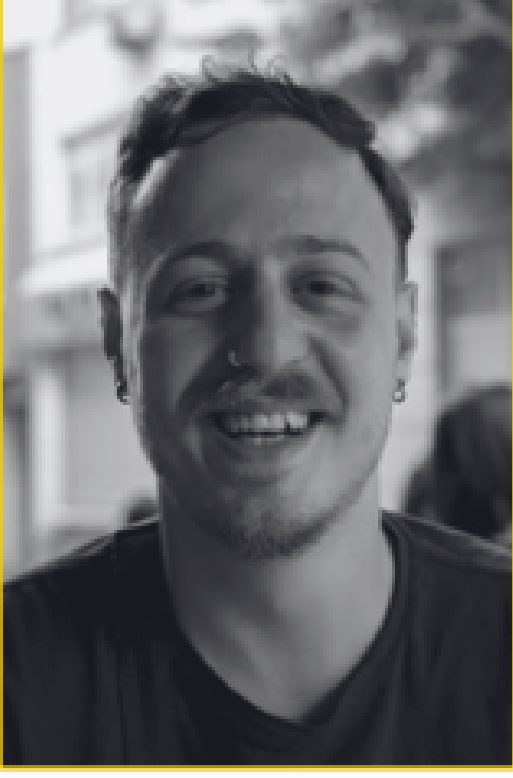

Doç. Dr. Suncem Koçer, Koç Üniversitesi Medya ve Görsel Sanatlar bölümünde öğretim üyesi. Doktora derecesini Indiana Üniversitesi'nde Çift Ana Dal olarak İletişim & Kültür ile Antropoloji bölümlerinde 2012'de tamamladı. Güncel araştırma konuları arasında siyasal iletişim, mezenformasyon, haber medyası, teknoloji söylemleri ve dijital kültürler yer alıyor. 2020 yılında Türkiye'de medya ve enformasyon konularını kullanıcı merkezli bir yaklaşımla ele alan bir araştırma girişimi olarak InfodemiLab'i kurdu. Medya alanında pratisyen olarak çalışmış olan Dr. Koçer'in belgesel yapımcılığı, televizyon gazeteciliği ve köşe yazarlığı deneyimi bulunmaktadır.

Didem Gençtürk, 2004 yılından bu yana Açık Radyo'da çalışmakta, 2010 yılından beri Yayın Koordinatörü olarak görev yapmaktadır. Radyoculuk, DJ'lik, muhabirlik, editörlük ve konser organizasyonu gibi alanlarda deneyim sahibi. 2009'dan beri podcast prodüksiyonu yapmakta ve 2017'den itibaren bu konuda atölyeler ve eğitimler vermektedir. Uluslararası ve ulusal gazetelerde yazılar yazmış, tiyatrolara ses tasarımı yapmış ve belgesel projelerine danışmanlık sağlamıştır.

Oğulcan Yediveren, lisans derecesini Bahçeşehir Üniversitesi Siyaset Bilimi, yüksek lisans derecesini ise Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politikalar bölümlerinden aldı. 2016 yılında beri görünür bir şekilde LGBTİ+ aktivizmi yürütüyor. Hâlihazırda SPoD'un Genel Koordinatörlüğünü yapıyor.

Üzüm Derin Solak, İstanbul merkezli bir fotoğraf sanatçısı. Kariyerine, İstanbul'un sokaklarını belgeleyerek başlamış ve şehrin dinamiklerini, özellikle queerlerin yaşamlarına dair izleri fotoğraflamaya odaklanmıştır. Çalışmaları, şehir ve toplumsal dönüşümlerin azınlıklar üzerindeki etkilerini görünür kılmayı amaçlıyor. Fotoğraflarında queer yaşamın çeşitli yönlerini, cinsiyet kimliklerinin ve sosyal farklılıkların çeşitliliğini vurgulayan Üzüm, bu alanı heteronormatif bakış açılarından arındırarak farklı bir perspektif sunar. Feminist hareketin öncülüğündeki protestoları belgeleyerek toplumsal dayanışmayı ve direnişi fotoğraflarında işlemekte. Çalışmaları çeşitli kolektiflerde sergilenmiş ve akademik yayınlarda yer almıştır.

Selime Büyükgöze, İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde iletişim doktorası yaptı, İstanbul Topkapı Üniversitesi Yeni Medya ve İletişim Bölümü öğretim üyesi. 2011 yılından bu yana Mor Çatı gönüllüsü ve İstanbul Feminist Kolektif başta olmak üzere çeşitli feminist birlikteliklerin ve kampanyaların parçası oldu. Aralık Feminist Kolektif üyesi, Çatlak Zemin feminist web sitesi ekibinde yer alıyor. WAVE Network yönetim kurulu üyesi.

Yetvart Danzikyan, 1969 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Pangaltı Mikhitaryan Ermeni Lisesi'nde gördü. İletişim Yayınları'nda editör olarak çalıştı, Birikim dergisinde yazıları yayınlandı. 1996'da Agos'un kuruluşuna katkıda bulunan ekipte yer aldı. 1998-2014 arasında NTV ve CNBC-e haber merkezlerinde görev yaptı. Bir dönem radikal.com.tr'de köşe yazarlığı yaptı. 2015'ten beri Agos Genel Yayın Yönetmenliği görevini yürütmektedir.

Prof. Dr. Aslı Tunç, İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve İletişim Sistemleri Bölümü'nde öğretim üyeliği yapıyor. Kitle iletişimi alanındaki doktorasını 2000 yılında Philadelphia'daki Temple Üniversitesi'nden alan Tunç, aynı üniversitede iletişim kuramları ve küresel iletişim üzerine dersler verdi. Tunç, 2001 eylülünde Türkiye'ye döndükten sonra çalışmalarını, medya ve demokrasi, yeni medya teknolojileri, sosyal medya, küreselleşme ve internet üzerinde yoğunlaştırdı.

Belgizar Abiri Şimşek, Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden 2013 yılında mezun oldu. 2014 Ocak'tan sonra Malatya'da yerel basında çalışmaya başladı. Bir süre Antalya Kemer Gözcü Gazetesi'nde muhabirlik yaptıktan sonra tekrar Malatya'ya dönü. Çeşitli ajanslarda saha muhabirliği yaptı. Mayıs 2023'ten beri malatyasoz.com'da muhabirlik yapmaya devam ediyor.

Abir Naeseş Bilgin, gazeteci. Mesleğe Suriye'de başladı, iç savaş nedeniyle 2012 yılında Türkiye'ye göç etti. Hatay'a yerleştikten sonra burada çalışmalarına devam etti. 2021'de Ankara Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Lisans Programı'nı "Medya gerçekliği ve toplumsal gerçekçilik açısından Suriyeli sığınmacıların temsili: Yerel Hatay gazeteleri örneği" başlıklı teziyle tamamladı. 2006 yılında Şam Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden mezun oldu.

Murat Yıldız, gazeteciliğe Osmaniye’de başladı. Adana’da, yerel radyo ve TV programcılığı, günlük gazetelerde genel yayın yönetmenliği, yazı işleri müdürlüğü yaptı. YouTube kanalı Birbuçuk TV’de programlar yaptı. Gazete Duvar ve Gündem Gazetesi’nde çalıştı. DİSK’e bağlı Medya Radyo ve Televizyon Gazetecileri (Medya-Sen) Adana Şube Başkanlığı, Türkiye Gazeteciler Sendikası Adana Şube Başkan Yardımcılığı görevinde bulundu.

Serra Taylan, bağımsız gazeteci. harputtimes.com’ın imtiyaz sahibi. Ayrıca ANKA Haber Ajansı, GazeteDuvar ve Hibya Haber Ajansı’nın Elazığ temsilcisi. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu.

Funda Canpolat, Gazeteci. Elazığ'da yayın yapan Harput Times haber sitesinin imtiyaz sahibi. Yerel Yayın Birliği Derneği Yönetim Kurulu Üyesi. IPS İletişim Vakfı/bianet'in 5 Ekim 2024'te Malatya'da düzenlediği "Gazeteciler Haklarıyla Vardır" atölyesine katıldı.

Akın Bodur, İskenderun'da dünyaya geldi. Gazeteciliğe İskenderun'da yerel yayın yapan SES gazetesinde başladı. Aynı süreçte Cumhuriyet Gazetesi'nin İskenderun ve Hatay muhabirliği, NTV Hatay muhabirliği ve UBA Hatay muhabir olarak görev yaptı. Gazetecilik ve uluslararası ilişkiler alanında lisans, iletişim ve toplumsal dönüşüm ana bilim dalında da yüksek lisans yaptı. Sürekli basın kartı sahibi. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti İskenderun Temsilcisi.

IPS İLETİŞİM VAKFI

Generalkonsulat
der Bundesrepublik Deutschland
Istanbul

bilgimedya

İstanbul
Bilgi Üniversitesi
İletişim Fakültesi